

COLLECTIE- BELEIDSPPLAN

COLLECTIE- BELEIDSPPLAN

Inhoud

1	Inleiding / 3	5	Pionier: academische functie, onderzoek en samenwerkingen / 41
	Profiel / 3		Internationaal expertisecentrum / 41
	Missie / 3		Samenwerkingen: nationale context / 41
	Schatbewaarder: verzamelen en delen / 3		Netwerken / 41
	Gids: cureren en openstellen / 3		Partners / 42
	Pionier: ontdekken en vernieuwen / 3		Samenwerkingen: internationale context / 43
	Visie / 4		Academische functie / 44
	Samenstelling van de collectie / 4		Masteropleiding Preservation and
	Functie en doel van het Collectiebeleidsplan / 4		Presentation of the Moving Image / 44
	Terugblik / 5		Openbare lezingenreeks This is Film! Film
	Digitalisering / 6		Heritage in Practice / 44
	Diversiteit / 6		Research Group Moving Images:
	Duurzaamheid / 7		Preservation, Curation, Exhibition / 45
2	Managementsamenvatting / 9		Research Labs / 45
	Schatbewaarder / 9		Eye International Conference en Meet the
	Gids / 9		Archive / 46
	Pionier / 10		Publicaties binnen de serie Framing Film / 46
	Plannen, ambities & aspiraties / 10		Overige publicaties / 47
3	Schatbewaarder: van -5° tot 8K / 13		Onderzoek en projecten / 47
	Curatorenteam / 13		Artist and Scholar-in-Residence-programma / 47
	Archieffunctie / 13		Traineeships Filmrestauratie en
	Museale functie / 14		Filmcollectie / 48
	Acquisitiebeleid / 15		Oral history-projecten / 49
	Schenken / 17	6	Vooruitblik: plannen, ambities & aspiraties / 51
	Vinegar syndrome / 18		Digitaal / 51
	Conserveren / 18		Diverser / 52
	Restaureren / 19		Duurzamer / 55
	Analoge fotochemische restauratie / 21		Noten – Colofon / 57
	Digitale restauratie / 21	7	Bijlage / 58
	Digitaliseren / 22		Plattegrond Eye Collectiecentrum / 58
	Geluid: digitalisering en restauratie / 23		
	Het conserveren van Expanded Cinema en digitale presentatieprojecten / 23		
	Het digitaal filmarchief / 24		
	Instroom digitale files / 25		
	Digitale opslag en digitale duurzaamheid / 26		
	Datamanagement / 26		
	Eye-D / 26		
	Catalogus Collection Eye (CE) / 27		
	Project CE2.0 – nieuw catalogussysteem / 27		
	Fiona Online / 27		
	Certificering / 27		
4	Gids: ‘open’ naast gecureerd / 29		
	Uitgangspunten / 29		
	Curatoriële visie / 29		
	Toegang tot de collectie / 31		
	Eye Film Player / 32		
	Digitale presentaties / 32		
	Doelgroepen die de Eye-collectie (her)gebruiken / 33		
	(Her)gebruik van de collectie in Eye / 34		
	(Her)gebruik van de collectie buiten Eye / 36		
	SEE NL / 39		

1 Inleiding

De collectie vormt het fundament van Eye Filmmuseum en fungeert als een onuitputtelijke bron van verhalen en lessen over het verleden. Ze biedt verschillende perspectieven op de geschiedenis (van film) en dient tevens als inspiratie voor de toekomst. De collectie van Eye blijft groeien dankzij nieuwe schenkingen en aanwinsten. Deze variëren van opmerkelijke restauraties van andere archieven tot nieuwe immersieve mediaprojecten en verzamelingen die zijn verworven of geschonken door producenten, makers en verzamelaars. De collectie is dynamisch en wordt voortdurend verrijkt door nieuwe inzichten en de (her)evaluatie van individuele objecten en/of complete collectieonderdelen.

Profiel

Eye Filmmuseum is een museum, presentatie-instelling, kennisinstituut en een ondersteunende instantie met verschillende doelen: het verzamelen, restaureren, conserveren, toegankelijk maken, contextualiseren, presenteren, onderzoeken en promoten van filmerfgoed en filmcultuur.

Eye richt zijn blik niet alleen op het verleden, maar volgt ook nauwlettend de actualiteit. De organisatie wil de collectie inzetten bij maatschappelijke debatten over belangrijke thema's als dekolonisatie, (gender)ongelijkheid, diversiteit en inclusie, ecologie en duurzaamheid. Eye's missie en visie weerspiegelen deze benadering.

75-jarig jubileum

In 2021 was het precies vijfenzeventig jaar geleden (1946) dat de voorganger van Eye, het Nederlands Historisch Film Archief (NHFA) werd opgericht. In de beginjaren bevond het kantoor zich in een achterkamertje ('de bezemkast') van bioscoop Kriterion. Het NHFA fuseerde in 1952 met het Uitkijk Archief en samen ging men in het Stedelijk Museum verder onder de naam Stichting Nederlands Filmmuseum. In 1972 kreeg het Filmmuseum een eigen onderkomen in het Vondelparkpaviljoen, waar het tot 2012 films vertoonde. Het huidige Eye Filmmuseum is in 2010 ontstaan uit een fusie met de Filmbank (verantwoordelijk voor het beheer en promotie van experimentele films), het Nederlands Instituut voor Filmeducatie (voor landelijke filmeducatie) en Holland Film (voor internationale promotie van de Nederlandse film). In 2012 opende het nieuwe **museumgebouw** aan het IJ zijn deuren. Het **Pink Collectiecentrum**, eveneens gevestigd in Amsterdam-Noord, werd geopend in 2016. Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan bracht Hare Majesteit Koningin Máxima in 2021 een feestelijk **werkbezoek** aan beide gebouwen.¹

Missie

Eye is schatbewaarder, gids en pionier in de wereld van de film en de kunst van het bewegend beeld.

Schatbewaarder: verzamelen en delen

Als enige museum voor filmerfgoed en filmcultuur beheert Eye het cinematografisch erfgoed van Nederland: een internationaal toonaangevende collectie met meer dan 55.000 filmtitels, vanaf de eerste bewegende beelden tot de allernieuwste films. De immer groeiende Eye-collectie omvat daarnaast honderdduizenden foto's, affiches, bladmuziek, (pre)cinema-apparaten, archieven van filmmakers en een uitgebreide bibliotheekcollectie.

Eye is verantwoordelijk voor het duurzaam bewaren, toegankelijk maken, contextualiseren en levend houden van de filmcollectie Nederland.

Eye is zich bewust van het bestaan van hiaten in de collectie en is daarom altijd op zoek naar verschillende perspectieven op de filmgeschiedenis. Zo kan Eye de collectie aanvullen en herinterpreteren op basis van nieuwe inzichten.

Gids: cureren en openstellen

Film is onverminderd populair en overal aanwezig. We zijn omringd door bewegend beeld. In die overvloed van beelden en films streeft Eye ernaar de weg te wijzen en te verbinden: naar dat wat (historisch) belangrijk is, wat vergeten of ongezien is, wat bijzonder, wonderschoon, controversieel of urgent is. Op de voorgrond staat de diversiteit van de collectie en programmering.

Eye maakt educatieve programma's voor het onderwijs in heel Nederland en ontvangt jaarlijks vele leerlingen in huis. Internationaal promoot Eye de Nederlandse filmcultuur in de volle breedte. Door in dialoog te gaan met professionals en publiek laat Eye meerdere perspectieven op de (film)geschiedenis zien. Eye wil niet alleen zelf gids zijn, maar ook zijn collectie en museum openstellen voor nieuwe en nog ongehoorde makers en vertellers.

Pionier: ontdekken en vernieuwen

In de internationale archiefwereld geldt Eye als koploper en pionier op het gebied van restauratie, conservering, digitalisering en presentatie van filmisch erfgoed. Eye onderzoekt nieuwe manieren van het online en on-site ontsluiten van zijn collectie. Eye laat zien wat film buiten de vertrouwde muren van de bioscoop nog meer kan zijn, van tentoonstellingen op het snijvlak van film en beeldende kunst tot en met de presentatie van de allernieuwste artistieke VR-werken.

Eye helpt kinderen en jongeren de kracht van beeldtaal te ontdekken. Eye zoekt naar innovatieve methoden voor

het bereiken en verbinden van bekende en nog onbekende doelgroepen.

Visie

Eye wil wereldwijd vooroplopen in de wijze waarop film binnen een museale context wordt bewaard en getoond. Eye presenteert en conserveert film als kunst, vermaak, cultureel erfgoed, maatschappelijk document en als kunstvorm die voortdurend in beweging is. Eye heeft zowel oog voor grote klassiekers en gevestigde namen, als voor het onbekende en het experiment. Eye maakt ruimte voor nieuwe vergezichten en verwelkomt nog onderbelichte perspectieven op film en (film)geschiedenis en de kunst van het bewegend beeld.

Subsidies Rijksoverheid

Op grond van de Erfgoedwet ontvangt Eye structureel subsidie voor het beheer van museale cultuurobjecten, huisvesting en voor publieksactiviteiten. Iedere vier jaar wordt Eye gevisiteerd. In het kader van de culturele Basisinfrastructuur (BIS) krijgt Eye ook subsidie voor ondersteunende activiteiten, zoals landelijke filmeducatie en internationale promotie van Nederlandse films. De subsidieperiode van de BIS geldt voor vier jaar, daarna moet opnieuw een aanvraag worden ingediend.

Samenstelling van de collectie

Eye heeft de afgelopen vijftien jaar een internationaal toonaangevende collectie opgebouwd die de hele filmgeschiedenis omspannt, van stille films en filmgerelateerde objecten uit de beginperiode van de cinema tot en met de meest recente Nederlandse bioscoopfilms. De groeiende collectie bevat begin 2023 ongeveer 55.000 filmtitels, 750.000 foto's, 95.000 affiches, 7.000 bladmuziekitems, ongeveer 243 archieven van filmmakers en organisaties, circa 2.000 apparaten en een zeer uitgebreide bibliotheekcollectie.

Geschiedenis van de collectie

De basis van de collectie is gevormd door films van het Uitkijk Archief, die door leden van de Filmliga (1927-1933) zijn verzameld. Na toetreding tot de International Federation of Film Archives (FIAF) in 1947, begon het Filmmuseum Nederlandse filmproducties te verzamelen en veilig te stellen.

Sindsdien zijn belangwekkende collecties toegevoegd (zowel films als papieren archieven): van distributeurs (onder meer Cinemien, Desmet, Centra, UIP), filmmakers (zoals Heddy Honigmann, Johan van der Keuken, Louis van Gasteren), producenten (bijvoorbeeld

Matthijs van Heijningen, Kees Kasander), van instellingen of organisaties zoals de Nederlandse Filmacademie, het Nederlands Filmfonds en het Nederlands Instituut voor Animatiefilm (NIAf), en van diverse musea waaronder het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) en het Museum of Modern Art (MoMA). De collectie is verder verrijkt met internationale aankopen en met verschillende distributieverzamelingen. In 1989 werd bijvoorbeeld de distributiecatalogus van Film International overgenomen. De Distributiecollectie bevat talloze Hollywoodklassiekers en werken van prominente onafhankelijke filmmakers zoals Chantal Akerman, Agnès Varda en Carlos Reygadas.

De collectie bestaat grotendeels uit passieve acquisities zoals schenkingen en depotstellingen van distributeurs, producenten, vertoners, verzamelaars, maar voor een deel ook uit actieve acquisities of ruil waarbij curatoren gericht het werk van bepaalde makers en collecties hebben verworven.

Functie en doel van het Collectiebeleidsplan

Het Collectiebeleidsplan is een richtinggevend beleidsstuk voor Eye en tevens bedoeld voor nationale en internationale collega-instellingen, toezichthouders, subsidieverstrekkers, schenkers, depotgevers, onderzoekers, studenten en de filmbranche. Eye Filmmuseum wil met dit Collectiebeleidsplan inzage geven in de samenstelling en betekenis van de collectie, en zijn werkzaamheden en ambities op het gebied van conservering, digitalisering, restauratie en ontsluiting van analoog en digitaal film-erfgoed. De leidraad voor dit Collectiebeleidsplan wordt gevormd door de missie van Eye: het fungeren als schatbewaarder, gids en pionier in de wereld van de film en kunst van het bewegend beeld.² De eerste drie hoofdstukken van dit plan geven inzicht in de huidige werkzaamheden, het laatste hoofdstuk richt zich op de toekomstige plannen, ambities en aspiraties aan de hand van drie beleidspijlers: digitalisering, duurzaamheid en diversiteit.

De sector Collectie

Op 1 januari 2023 heeft Eye 188 medewerkers in loondienst, 7 stagiaires, 5 trainees, 5 tijdelijke projectmedewerkers en 119 vrijwilligers. Het totaal fte is 143,68.

Op 1 januari 2023 werken bij de sector Collectie 42 medewerkers in loondienst, 2 stagiaires, 2 trainees, 4 tijdelijke projectmedewerkers en 6 vrijwilligers. Het totaal fte is 34,72.

De sector Collectie bestaat uit de volgende afdelingen: Curatoren, Filmgerelateerde Collecties, Film Conservation & Digital Access, en Collectiebeheer. De afdeling Informatiemanagement werkt daarnaast zeer nauw samen met de sector Collectie. De Hoofdconservator

Doma kak doma (Home is Home, Eefje Suijkerbuijk, NL/UA, 2020)

Bron voor de dorstigen (A Spring for the Thirsty, Joeri Ilyenko, SUHH, 1965)

Filmprogramma Kino Ukraïna

bekleedt een Eye-brede staffunctie en is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en bewaken van beleid met betrekking tot het behoud, beheer, collectievorming, onderzoek en openbaarmaking van de collecties. Uiteraard werkt de sector Collectie nauw samen met alle andere afdelingen binnen Eye; met name bij inhoudelijke projecten is interactie met Programmering, Tentoonstelling, Digitale Presentatie en Educatie onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden.

Tussen 2023 en 2027 gaan negen medewerkers van de sector Collectie met pensioen, wat leidt tot verlies van waardevolle kennis en vaardigheden. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om een team samen te stellen dat diverser is en beschikt over nieuwe digitale filmvaardigheden.

Terugblik

De laatste editie van het Collectiebeleidsplan (2018-2021) verscheen niet lang na de opening van het nieuwe Eye Collectiecentrum en stond in het teken van 'consolideren en innoveren'. Consolideren wat Eye de afgelopen jaren heeft bereikt en innoveren om te blijven anticiperen op technologische en cultureel-maatschappelijke ontwikkelingen, met als prioriteiten het ontwikkelen van nieuwe vormen van presentatie en het ontsluiten van de collectie.

De wereldgebeurtenissen van de afgelopen jaren hebben ook invloed op Eye gehad: de impact van de globale coronapandemie, de escalerende klimaatcrisis, de Black Lives Matterbeweging en de oorlog in Oekraïne. Dit alles heeft doorgewerkt in de activiteiten en de wijze waarop Eye de organisatie toekomstbestendig wil maken. In de gehele organisatie heeft Eye gewerkt aan het herzien van zijn beleid en drie beleidsprioriteiten vastgesteld: 'digitalisering, duurzaamheid en diversiteit'.

Actualiteit: Kino Ukraïna

Op momenten dat zich een crisis voordoet wil Eye verbinding leggen tussen de actualiteit en het filmaanbod in de bioscoopzalen en op zijn streamingplatform Eye Film Player. Binnen het programma Kino Ukraïna vertoonde Eye klassiekers van de Oekraïense cinema zoals *De bron van de dorstigen* (Joeri Ilyenko, 1965) naast hedendaagse producties zoals de korte poëtische film *Doma kak doma* (Eefje Suijkerbuijk, 2020) waarin verschillende Oekraïners in tableaux vivants spreken over hun levens en de bijzondere geschiedenis van hun land. De opbrengst van de kaartverkoop ging naar het Oleksandr Dovzhenko National Centre, het grootste Oekraïense filmarchief, dat door de oorlog in zwaar weer verkeert.

Op de Eye Film Player zijn daarnaast negen films over Oekraïne en Rusland van de Oekraïense regisseur

Sergej Loznitsa te bekijken. Zijn werk, dat vaak gaat over mensen die het slachtoffer worden van de machthebbers, is met de invasie van Rusland relevanter dan ooit.

Digitalisering

Op het gebied van digitalisering zet Eye zich al lange tijd in om zoveel mogelijk collectiemateriaal digitaal beschikbaar te stellen. De afgelopen periode is een aantal successen behaald op dit vlak, waaronder de ingebruikname van het streamingplatform **Eye Film Player**. Via dit platform kunnen gebruikers (gratis of tegen een kleine vergoeding) ook buiten de muren van het museumgebouw toegang krijgen tot de collectie. Daarnaast zijn enkele reguliere collectie-gerelateerde activiteiten voor het eerst online aangeboden: de lezingenreeks over bijzonder filmerfgoed **This is Film! Film Heritage in Practice**, de 'jubileumeditie' van **Meet the Archive** en Masterclasses in het kader van de Eye International Conference. Deze online videoseries konden rekenen op honderden digitale (internationale) bezoekers – vaak meer dan Eye in de bioscoopzalen had kunnen ontvangen. In 2022 werd bovendien de Eye International Conference voor het eerst in hybride vorm gehouden, om tegemoet te komen aan de wensen van degenen die vanwege klimaatgerelateerde, financiële, fysieke beperkingen of andere redenen niet in staat waren of niet bereid waren om naar Eye te reizen.

Het Eye Collectiecentrum, dat in 2016 werd geopend, is sindsdien verder uitgebreid en geprofessionaliseerd met nieuwe (digitale) werkprocessen, een nieuw digitaal opslagsysteem voor digitale film assets, en een nieuwe geluidsstudio die nu ook de digitalisering en restauratie van geluid mogelijk maakt.

Diversiteit

Op het gebied van diversiteit zijn aanbevelingen van de interne Inclusieraad en punten uit het Eye-brede Plan van Aanpak Diversiteit & Inclusie opgevolgd en omgezet in acties. Binnen de sector Collectie hebben in 2021 twee werkgroepen onderzoek gedaan naar collectievorming en naar taalgebruik in de catalogus. Hun aanbevelingen zijn vertaald naar concrete beleidsambities in het laatste hoofdstuk van dit Collectiebeleidsplan. De werkgroep Collectievorming heeft hiaten in de huidige collectie op het gebied van inclusie en meerstemmigheid geïdentificeerd en gekeken naar de mogelijkheden om deze op te vullen, bijvoorbeeld middels samenwerking met nieuwe partners. De werkgroep Catalogus heeft op zijn beurt aanbevelingen gedaan op het vlak van taalgebruik, het contextualiseren van verouderde beschrijvingen en het tweetalig aanbieden van de catalogus. Mede dankzij de overstap op een nieuw collectiemanagementsysteem (catalogus) kan bijna de helft van 24 aanbevelingen op korte termijn worden gerealiseerd.

Eye International Conference 2022 'Global Audiovisual Archives: Exchange of Knowledge and Practices'

In 2022 heeft Eye in samenwerking met het Heritage Lab van de Reinwardt Academie een programma over diversiteit en inclusie samengesteld, Eye Openers. Medewerkers en vrijwilligers konden deelnemen aan lezingen en workshops over verschillende thema's; van samenwerken met *communities*, tot kritisch kijken naar collectie(registratiesystemen). In daaropvolgende groepssessies wisselden deelnemers ervaringen en standpunten uit over deze onderwerpen.

Binnen het traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie en het Artist and Scholar-in-Residence-programma zijn kandidaten zo divers en inclusief mogelijk geworven. De inzet en selectie van collecties en projecten binnen deze programma's is daarnaast inhoudelijk afgestemd op de doelstelling om de collectie vanuit het perspectief van meerstemmigheid opnieuw te bekijken.

Ten slotte heeft Eye de afgelopen jaren op verschillende platforms gepleit voor een inclusievere benadering van ons wereldwijde audiovisueel erfgoed, bijvoorbeeld tijdens de keynote van Eye's hoofdconservator op de internationale conferentie van AMIA (Association of Moving Image Archivists). Dit pleidooi heeft in 2022 een vervolg gekregen binnen de Eye International Conference 'Global Audiovisual Archiving: Exchange of Knowledge and Practices', waarbij aandacht is gevraagd voor de ondervertegenwoordiging van digitaal audiovisueel erfgoed uit landen in Latijns-Amerika, Azië en Afrika, en de ongelijkheid met Europa en Noord-Amerika waar archieven doorgaans betere toegang hebben tot middelen voor digitalisering. De conferentie resulteerde in een oproep tot actie en tot het vormen van duurzame samenwerkingsverbanden tussen het Mondiale Zuiden, Europa en Noord-Amerika.

Duurzaamheid

Op het gebied van duurzaamheid heeft Eye zijn beleid en de praktijk ten aanzien van digitale duurzaamheid in 2022 laten toetsen en een certificeringsaanvraag ingediend bij de organisatie CoreTrustSeal. Deze certificering bestaat uit diverse terreinen: organisatie, techniek, processen, procedures, documentatie, financiën, juridische aspecten en personeel. Het CoreTrustSeal Data Repository-certificaat staat voor een betrouwbaar, digitaal duurzaam en toegankelijk archief.

Verder heeft Eye met een projectbijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) opdracht gegeven aan de Technische Universiteit Eindhoven om onderzoek te doen naar de ontwikkeling van een nieuwe, energiezuinige houten opslagruimte voor brandbare nitraatfilms. Dit onderzoek zal in 2023 worden afgerond.

Inhoudelijk kregen vraagstukken omtrent milieuduurzaamheid op verschillende niveaus aandacht. In de filmprogrammering is het bewustzijn rondom de klimaatcrisis

vergroot door middel van vier edities van de thematische reeks Cinema Ecologica. In educatieve settings is de impact van de klimaatcrisis geïllustreerd met het lesmateriaal 'Klimaatverandering'. De Eye International Conference 2020 was daarnaast volledig gewijd aan de thema's 'Water, Klimaat en Migratie'. Deze online conferentie, georganiseerd in samenwerking met het Orphan Film Symposium, toonde hoe het klimaat (en de veranderingen daarin) in archief films wordt verbeeld.

Eye International Conference 2020 'Water, Climate and Migration'

Filmprogramma Cinema Ecologica

2 Managementsamenvatting

Les tulipes (Segundo de Chomón, FR, 1907)

Eye is schatbewaarder, gids en pionier in de wereld van de film en de kunst van het bewegend beeld.

Eye Filmmuseum wil met dit Collectiebeleidsplan inzage geven in de samenstelling en betekenis van de collectie, en zijn werkzaamheden en ambities op het gebied van conservering, digitalisering, restauratie en ontsluiting van analoog en digitaal filmerfgoed. Het document is, behalve een richtinggevend beleidsstuk voor Eye, ook bedoeld voor (inter)nationale collega-instellingen, toezichthouders, subsidieverstrekkers, schenkers, depotgevers, onderzoekers, studenten en de filmbranche. De driedeling *schatbewaarder – gids – pionier* in dit document is ontleend aan de missie van Eye. De eerste drie hoofdstukken geven inzicht in de werkzaamheden, het laatste hoofdstuk richt zich op de plannen, ambities en aspiraties aan de hand van de drie beleidspijlers 'digitalisering, duurzaamheid en diversiteit'.

Schatbewaarder

Als schatbewaarder heeft Eye een museale taak en een archieftaak. Bij de uitoefening van de museale taak maakt Eye keuzes gebaseerd op inhoudelijke, artistieke, historische, culturele en maatschappelijke criteria. De archieftaak richt zich op het beheren van het nationale filmerfgoed. Eye heeft in de loop der jaren een brede, internationaal toonaangevende collectie opgebouwd. De verschillende aandachtsgebieden – Nederlandse Film, Internationaal, Stille Film, Filmgerelateerd, Experimentele Film, Expanded Cinema, Animatie en Reclamefilm, en Amateur- en Smalfilm (waaronder ook de collectie films uit de voormalige koloniën) – omspannen samen de gehele filmgeschiedenis. Eye onderzoekt en presenteert deze deelcollecties als een organisch geheel vanuit de gedachte dat alle collecties elkaar complementeren en context bieden. Dit geldt zowel voor analoge als digitale film, affiches, foto's, archieven, apparaten, geluid, bladmuziek, boeken, tijdschriften, installaties en andere objecten. De collecties worden doorlopend aangevuld met nieuwe depotstellingen, schenkingen en acquisities, waarbij Eye streeft naar het verwerven van items die bijdragen aan een pluriforme en inclusieve collectie en die de mogelijkheid vergroten om bijzondere programma's te presenteren. Het definiëren van de 'Nederlandse filmcultuur' is een continue proces waarbij de grenzen steeds opnieuw worden verkend. De vraag 'wat is de Nederlandse filmcultuur?' staat daarom centraal bij alle discussies met betrekking tot collectievorming.

In het Eye Collectiecentrum liggen de analoge films, met uitzondering van de brandgevaarlijke nitraatcollectie, in ultramoderne geklimatiseerde depots. De *born-digital* en de gedigitaliseerde films worden veilig bewaard in een beheerde opslagomgeving. Digitaal materiaal, inclusief bijbehorende technische en inhoudelijke metadata, wordt ongecomprimeerd opgeslagen. De duurzame opslag van bronmaterialen stelt Eye in staat om nieuwe kopieën te produceren in welk toekomstig digitaal formaat dan ook.

Het Eye Collectiecentrum is voorzien van een digitale straat met verschillende faciliteiten waaronder een scanner, een restauratieatelier, een *grading suite* en een geluidsstudio. De aard en de staat van het filmmateriaal bepalen welk traject een film aflegt: digitalisering (om een digitale kopie te maken), fotochemische conservering (om een analoge filmkopie te creëren) en/of een uitvoerige (analoge, digitale of hybride) restauratie. Eye digitaliseert films voor verschillende doeleinden, zoals onderzoek, conservering, restauratie, hergebruik en vertoning.

Gids

De activiteiten op het gebied van digitalisering, conservering en restauratie zijn voor Eye pas definitief afgerond als het resultaat in een bioscoopzaal, tentoonstelling of online is vertoond. Eye hanteert twee presentatiestrategieën naast elkaar: 'open' en gecureerd. Enerzijds wordt open toegang tot de collectie voor zoveel mogelijk mensen nagestreefd, zonder hierbij vooraf te bepalen wat gebruikers zouden moeten zien en hoe ze het materiaal (her)gebruiken. Anderzijds werkt Eye met een team van programmeurs en curatoren dat materiaal op een gecureerde wijze presenteert en hiermee de gebruiker context biedt en een weg wijst naar de appreciatie van deze collecties.

De afgelopen decennia heeft Eye veel inspanningen gedaan om de collectie te digitaliseren en via diverse kanalen digitaal toegankelijk te maken. Rechtenbeperkingen vormen echter in veel gevallen een belemmering bij het online aanbieden van filmerfgoed. Een groot deel van de digitale films in het publieke domein is inmiddels gratis beschikbaar gesteld op eigen en externe online platforms. De afgelopen jaren heeft Eye zich ook ingezet om een extra gecureerde toegang tot (publieke domein en auteursrechtelijk beschermde) films te creëren met het streamingplatform **Pink Film Player**. Via dit platform kunnen kijkers (veelal kosteloos of tegen een kleine vergoeding) ook buiten de muren van het museumgebouw toegang krijgen tot de collectie.

Het werk van de curatoren en programmeurs leidt met regelmaat tot unieke vondsten. Bijzondere collectiepresentaties worden door filmfestivals, (film)musea en bioscopen overal ter wereld geprogrammeerd. Zelf presenteert Eye de collectie het hele jaar door binnen een breed scala aan series, themaprogramma's, speciale evenementen of als lesmateriaal bij educatieve activiteiten. De tijdelijke tentoonstellingen bevatten items uit de collectie en gaan vergezeld van een flankerend filmprogramma en exposities van affiches of foto's uit de collectie die aansluiten bij het thema van de tentoonstelling. Daarnaast staan bijzondere filmapparatus uit de collectie en replica's van interactieve precinema-apparaten opgesteld in een permanente expositie.

Pionier

Eye behoort tot de voorhoede op het gebied van conserveren, digitaliseren en restaureren, onderzoeken en presenteren van filmerfgoed en werkt op dit vlak intensief samen met verschillende partnerinstellingen in binnen- en buitenland. Eye stelt zijn kennis op het gebied van informatiemanagement, storage, digitalisering, collectiemanagement en restauratie actief ter beschikking. Dit gebeurt zowel op nationaal niveau via gespecialiseerde netwerkorganisaties als op internationaal niveau via wereldwijde netwerken van internationale filmarchieven.

Het Eye Collectiecentrum doet dienst als internationaal expertisecentrum voor onderzoek naar en hergebruik van de collectie met een Artist and Scholar-in-Residence-programma en een traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie. In de Eye Study, het openbare onderzoekscentrum, kunnen bezoekers (gedigitaliseerde) materialen raadplegen, zoals boeken, tijdschriften, films, dvd's, affiches, foto's, persoons- en instellingsarchieven, scenario's, audiocollecties, bladmuziek en filmmapparaten. Ook bestaat er de mogelijkheid om collectiespecialisten te consulteren. Het gebouw is uitgerust met een multifunctionele filmzaal die regelmatig wordt ingezet voor verschillende expertmeetings, (pers)voorstellingen, colleges, lezingen en workshops.

Op wetenschappelijk gebied bekleedt Eye een sterke positie. De academische functie heeft zich de afgelopen jaren flink kunnen ontwikkelen, mede dankzij Eye's bijzondere leerstoel Filmerfgoed en Digitale Filmcultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Dit professoraat wordt ingevuld door de hoofdconservator van Eye. Een dergelijke gecombineerde functie van hoogleraar en hoofdconservator is uitzonderlijk binnen de internationale filmarchiefwereld en vormt de ideale schakel tussen de werkzaamheden van Eye en het wetenschappelijk onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). In lijn met zijn academische doelen streeft Eye ernaar onderzoekers en studenten optimaal toegang verschaffen tot de collectie en expertise binnen het filmarchief. De samenwerking met de UvA richt zich onder meer op de Masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image, de jaarlijkse Eye International Conference, de openbare collegereeks over bijzondere filmerfgoedprojecten This is Film! Film Heritage in Practice en de academische boekenreeks Framing Film. Eye is daarnaast als partner betrokken bij verschillende nationale en internationale (onderzoeks-)projecten die noodzakelijk zijn voor het kunnen blijven toepassen van innovatieve methodes bij het restaureren, digitaliseren en ontsluiten van de collectie.

Plannen, ambities & aspiraties

Aan de hand van de drie beleidspijlers 'digitalisering, duurzaamheid en diversiteit' heeft Eye een aantal plannen, ambities en aspiraties geformuleerd en worden tegelijkertijd knelpunten benoemd.

This is Film! 2022 met Aoubakar Sanogo (African Film Heritage Project)

Studenten Masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image 2021-2022

Studenten Masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image 2022-2023

Op het gebied van digitalisering van de collectie streeft Eye sinds jaar en dag een zo breed mogelijke toegang tot de collectie na. Eye wil daarom meer gebruikmaken van de recente verruiming op auteursrechtelijk gebied binnen de Europese Unie waardoor digitalisering van auteursrechtelijke beschermde filmwerken en filmgerelateerd materiaal in bredere zin voor museale doeleinden kunnen worden ingezet.

Eye beoogt jaarlijks minimaal twee grote restauraties te presenteren en wil met behulp van externe financiering meer ruimte vrijmaken voor complexe restauratieprojecten en voor onderzoek naar nieuwe restauratietechnieken.

Eye vindt het daarnaast belangrijk om een selectie programma's online aan te bieden voor mensen die vanwege de klimaatimpact of omwille van financiële of andere redenen niet naar Eye kunnen of willen reizen.

Op het gebied van diversiteit streeft Eye naar een diverser personeelsbestand. De uitstroom van collectiemedewerkers die de komende jaren met pensioen gaan, zal leiden tot verlies van kennis en vaardigheden, maar biedt ook de mogelijkheid om een diverser team op te bouwen dat beschikt over nieuwe digitale filmvaardigheden. Eye grijpt deze verandering ook aan om de werkwijze van de curatoren te wijzigen. Curatoren zullen niet langer verantwoordelijk zijn voor een enkel interessegebied, maar zullen zich specialiseren in meerdere gebieden. Het curatorenteam zal projectmatig samenwerken aan verschillende delen van de collectie. Het curatorenteam 'nieuwe stijl' zal meer Eye-breed opereren en nieuwe samenwerkingen aangaan met collega-instellingen die aanvullende kennis en perspectieven kunnen verschaffen. Eye zet zich in om decennialange opgebouwde kennis van de collectie van vertrekkende collega's op korte termijn te borgen en over te dragen, middels talentontwikkelingstrajecten, interviews en documentatie.

Eye wil de komende jaren focussen op het opnieuw bekijken van zijn collectie vanuit het perspectief van meerstemmigheid en stelt zich ten doel lacunes in de collectie op te vullen. Op het gebied van diversiteit zijn de aanbevelingen van twee werkgroepen Diversiteit en Inclusie, die onderzoek hebben gedaan naar collectievorming en naar taalgebruik in de catalogus, vertaald naar concrete beleidsambities. Eye wil de komende periode extra aandacht schenken aan de acquisitie van (filmgerelateerd) materiaal rondom thema's die in de collectie onderbelicht zijn en die een bijdrage leveren aan een inclusievere wereldwijde filmgeschiedenis. Ten slotte wil Eye meer ruimte maken voor samenwerkingsprojecten met collega-archieven buiten Europa en Noord-Amerika waarbij kennisuitwisseling en restauratie/presentatie van anders onzichtbare collecties centraal staan.

Op het gebied van duurzaamheid zal Eye zijn gebouwen verder verduurzamen en een BREAAAM-certificatie voor het Eye Collectiecentrum aanvragen. Daarnaast werkt Eye aan de realisatie van een nieuwe duurzame en veilige houten kluis voor zijn nitraatfilms omdat de huidige

nitraatbunkers niet langer voldoen aan de recente inzichten op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeheersing.

Eye heeft zijn werkvoorraad met analoge films door de vele schenkingen in de coronaperiode enorm zien toenemen. Het verwerken van deze werkvoorraad geschiedt vanaf 2023 niet meer op projectbasis maar wordt structureel onderdeel van de lopende taken van de sector.

Ten slotte stapt Eye over op een nieuw catalogus-systeem, Axiell Collections, dat in 2024 operationeel moet zijn. Met de overstap worden ook voorstellen meegenomen vanuit de Cataloguswerkgroep Inclusie en Diversiteit ten aanzien van de richtlijnen op het gebied van beschrijvingen en het gebruik van termen.

Het volledige overzicht van alle plannen, ambities en aspiraties staat op pagina 50. De meeste ambities passen binnen de vastgestelde financiële kaders. Voor de verwezenlijking van enkele specifieke wensen zal Eye op zoek moeten naar aanvullende financiering.

3 Schatbewaarder: van -5° tot 8K

Conway Castle - Panoramic View of
Conway on the L. & N.W. Railway (William
Kennedy-Laurie Dickson, GB, 1898)

Eye Filmmuseum heeft als schatbewaarder van film-erfgoed in Nederland een museale taak en een archieftaak. Bij de uitoefening van de museale taak maakt Eye keuzes gebaseerd op inhoudelijke, artistieke, historische, culturele en maatschappelijke criteria. De archieftaak richt zich op het beheren van het nationale filmerfgoed, van de eerste bewegende beelden tot vandaag.

Begin 2023 bestaat de groeiende collectie uit:

230.000 blikken acetataatfilm
31.000 blikken nitraatfilm
55.000 filmtitels, waarvan zich een geregistreerde kopie in de collectie bevindt
64.000.000 meter film
8, 16, 35 en 70mm positief en negatief (zwart-wit en kleur)
2.8 Petabyte digitale data
40.500 digitale filmobjecten
95.000 affiches
750.000 foto's
243 archieven
30.000 boeken
2.000 tijdschriften
2000 precinema- en filmapparaten
11.000 (tover)lantaarnplaten
7.000 bladmuziekitems
250.000 knipsels
54.000 publiciteitsmaterialen
5.600 soundtracks
5.200 scenario's

Curatorenteam

Het curatorenteam bestaat uit curatoren die gespecialiseerd zijn in prioritaire aandachtsgebieden binnen de collectie: Nederlandse Film, Internationaal, Stille Film, Filmgerelateerd, Experimentele Film, Expanded Cinema, Animatie en Reclamefilm, en Amateur- en Smalfilm (waar- onder ook de collectie films uit de voormalige koloniën). Al deze aandachtsgebieden vormen één integrale collectie van zowel analoge als digitale films en filmgerelateerd materiaal.

Archief functie

In principe streeft Eye ernaar om alle Nederlandse producties die in Nederlandse bioscopen en filmtheaters zijn vertoond te verwerven en te conserveren. Nederland kent geen *legal deposit*, de wettelijke plicht voor recht- hebbenden om hun werk bij Eye in bewaring te geven. Hierdoor ontbreekt een gedeelte van het werk uit de Nederlandse cinema in de collectie. Producenten van de door het Nederlands Filmfonds gesubsidieerde produc- ties³ zijn echter wel contractueel verplicht om een digitale master en vertoningskopie bij Eye aan te leveren. Dit

geldt ook voor minoritaire coproducties. Dankzij deze overeenkomst kan Eye garanderen dat de Nederlandse filmcultuur, inclusief nieuwe *born-digital* films, verant- woord wordt gearchiveerd.

Herdefiniëring Nederlandse filmcultuur

Wat is Nederlandse filmcultuur in het licht van een steeds globaler en multicultureel wordende samen- leving? Hoe ziet deze eruit vanuit een inclusiever perspectief – bijvoorbeeld op het gebied van gender- gelijkheid of de arbeidsmarktpositie van vrouwen in de audiovisuele sector? Het definiëren van 'Nederlandse filmcultuur' is een proces waarbij de grenzen steeds opnieuw worden heroverwogen. De vraag 'wat is de Nederlandse filmcultuur?' speelt daarom een centrale rol bij alle discussies met betrekking tot collectie- vorming.

Bij onderzoek naar en hergebruik van de collectie films uit de voormalige koloniën gaat het vaak over wat het 'dekoloniseren van de collectie binnen een fil- marchief' betekent.⁴ Een recent voorbeeld hiervan is het werk van Imran Channa en Amal Alhaag binnen het Artist and Scholar-in-Residence-programma 2021/2022 (zie ook pagina 33).

De collectie wordt verder aangevuld met Nederlandse experimentele en kunstenaarsfilms, autonome animaties en eindexamenproducties van de Nederlandse Film- academie. Daarnaast verzamelt Eye de filmgerelateerde materialen van deze producties (affiches, foto's, pers- materialen, animatiecels en -voorwerpen) en papieren archieven van belangrijke makers.

Collectie Nederlandse Film

De collectie Nederlandse Film bestaat uit meer dan 26.000 titels en is daarmee de grootste collectie. De archieffunctie is in dit deelgebied van primair belang: Eye streeft ernaar de Nederlandse films zo volledig mogelijk in kaart te brengen en veilig te stellen. Daar- naast presenteert Eye de Nederlandse filmcultuur op verschillende en vernieuwende manieren, in zalen en online, nationaal en internationaal. Een groot deel van de collectie is digitaal ontsloten en toegankelijk voor onderzoek door studenten en wetenschappers en voor hergebruik door derden (van historische documentaires tot filmexperimenten van jonge filmmakers en kunste- naars).

De collectie beslaat de periode vanaf 1898 tot het heden en bevat het overgrote deel van de in Neder- land geproduceerde speelfilms (circa 1.500) en de oeuvres van belangrijke Nederlandse documentaire- makers (zoals Heddy Honigmann, Digna Sinke, Johan

van der Keuken, Louis van Gasteren en Kees Hin). Voor het overige bestaat de collectie vooral uit voorlichtings- en instructiefilms, journaals en andere actualiteiten, bedrijfsfilms, schoolfilms en wetenschappelijke opnamen. Kleine, vaak onbekende, filmproducties die het beeld reflecteren van hoe Nederland in de afgelopen 125 jaar is veranderd en hoe mensen zichzelf zagen.

Eye heeft de afgelopen jaren retrospectieven gewijd aan filmmakers als Pim de la Parra, Kees Hin en Nouchka van Brakel. De films in de collectie van Eye vormden de basis voor deze programma's waarbij ook nieuwe digitale restauraties werden getoond, zoals De la Parra's *Obsessions* (1969) en *Naakt over de schutting* (1973) van Frans Weisz. Andere recente restauraties zijn onder meer *Van de koele meren des doods* (Nouchka van Brakel, 1982) en *Cha-cha* (Herbert Curiël, 1979). Bij het onderzoek naar deze laatste film kwam veel uniek filmmateriaal tevoorschijn – wat de basis heeft gevormd voor Stefano Bertacchini's muziekdocumentaire *Knockin' on Herman's Door* (2021). Binnen het traineeshipprogramma Filmrestauratie (editie 2021/22) is *Waar de ratten koning zijn* (Barbara den Uyl, 1985) gerestaureerd, een documentaire over de Amsterdamse Staatsliedenbuurt.

In het **Badlands**-programma van Eye krijgt nieuw Nederlands filmtalent de kans om hun werk en zichzelf te presenteren. Tijdens de avonden tonen de makers, aan de hand van hun eigen werk en fragmenten uit inspirerende films, hun artistieke en maatschappelijke visie en werpen ze licht op persoonlijke drijfveren. Te gast waren onder meer Festus Toll, C.T.H. Fransen, Aisha Madu en Emma Branderhorst.⁵

Museale functie

Eye streeft naar een collectie die een museale afspiegeling is van belangwekkende artistieke ontwikkelingen in de filmgeschiedenis en de filmcultuur. Compleetheid is niet het doel. Door middel van selectie en gericht verzamelen krijgt de museale collectie vorm. Eye beperkt zich niet tot het archiveren van de nationale films en/of internationale klassiekers en oeuvres van gerenommeerde filmmakers, maar richt zich ook op werken die het risico lopen in de vergetelheid te raken, bijvoorbeeld 'verweesde' films en experimentele producties waaraan Eye een bijzonder cinematografisch of contextueel belang toekent.⁶ Eye heeft speciale aandacht voor titels die een bijdrage leveren aan een inclusievere wereldwijde filmgeschiedenis, bijvoorbeeld werk van vrouwen of mensen met een migratieachtergrond. In de museale functie ziet Eye goede kansen om te groeien op het gebied van diversiteit en inclusie, en het meerstemmiger maken van de collectie via acquisitie, prioritering en door samenwerking met externen.

Van de koele meren des doods (Nouchka van Brakel, NL, 1982)

Badlands-talenten 2021

Philips-reclamefilm *Piccolo Saxo and Company* (Jan Coolen, NL, 1960) van productiemaatschappij Joop Geesink's Dollywood

Ook de filmgerelateerde collecties vallen onder de museale functie van Eye, niet alleen als aanvulling op de filmcollectie, maar ook als autonome verzamelingen. Tot de filmgerelateerde collectie behoren onder meer affiches, foto's, toverlantaarnplaten, filmmapparaten en papieren archieven van Nederlandse filmmakers.

Collectie Animatie en Reclamefilm

De collectie Animatie en Reclamefilm bevat ruim 6.000 titels uit binnen- en buitenland. Het belangrijkste deel van deze collectie bestaat uit reclamefilms van animatoren als George Debels, George Pål, de Toonder Studio's en de Geesink Studio. Joop Geesink (1913–1984), ook wel 'de Duivendrechtse Disney' genoemd, richtte in 1942 een filmstudio op die honderden reclames maakte: poppenanimatiefilms onder de naam Dollywood en live-actionfilms onder de naam Starfilm. De collectie bestaat uit ruim 2.300 films waarvan 1.500 animatie. Een recente aanvulling op de Geesink-collectie zijn meer dan 670 prachtige poppen en vele onderdelen zoals hoofden, gezichten, benen, armen en decorstukken die de studio maakte en gebruikte voor zijn poppenfilms zoals *Philips Cavalcade – 75 Years of Music*, *Life is Nothing Without Philips* en de reclames voor vergeten merken als Ballantine's, Pril en Strega.

De vrije animatie wordt vertegenwoordigd door de films van makers als Monique Renault, Gerrit van Dijk, Ton van Saane, en de producties van het Nederlands Instituut voor Animatiefilm (NIAF).

De animatiecollectie bevat ook veel materiaal waarmee de animatiefilms zijn gemaakt zoals cels (artwork) uit films van o.a. de Toonder studio's, Paul Driessen, Gerrit van Dijk, Monique Renault en Karin Wiertz.

Eye presenteert tien compilatieprogramma's van films uit de Geesink Studio op het streamingplatform [Eye Film Player](#).⁷ Veel animatiefilms zijn ook te bewonderen in de [Korte Film Poule](#).⁸ In het [Cinemini](#)-programma kunnen peuters, kleuters en hun ouders animatiefilmpjes uit de collectie bekijken en na afloop in een lichtlandschap onderzoeken hoe licht schaduwbeelden creëert.⁹

Samengevat hanteert Eye de volgende criteria bij de uitoefening van zijn museale taak die leidend zijn bij het acquireren, conserveren en restaureren:

- het object (bijvoorbeeld een film, foto, affiche of archief) heeft artistieke kwaliteit en/of documentaire waarde voor de (geschiedenis van de) Nederlandse filmcultuur en weerspiegelt de filmbeleving in de samenleving;
- het object is uniek voor Nederland of de wereld, geeft blijk van originaliteit en/of heeft exemplarische kwaliteiten voor de film- of bioscoopcultuur;

- het filmwerk heeft een specifieke cinematografische kwaliteit, bijvoorbeeld door een opmerkelijke regie, montage of cameravoering;
- het object draagt bij aan een pluriforme en inclusieve collectie, en een inclusievere wereldwijde filmgeschiedenis;
- de staat van het materiaal vereist onmiddellijke actie.

Acquisitiebeleid

Eye streeft naar acquisitie van titels en filmgerelateerde items die een goede weerspiegeling zijn van de filminteresse en -beleving in de Nederlandse samenleving, die de zwaartepunten in de collectie verrijken, hiaten vullen en de mogelijkheid vergroten om bijzondere programma's te kunnen presenteren. In principe verworft Eye alleen filmtitels met (minimaal) het recht deze in eigen huis te kunnen vertonen. Eye acquireert oude en nieuwe titels in diverse analoge en digitale formaten. Sommige geres-taureerde en nieuwe films kunnen alleen digitaal verworven worden, van andere films geniet het de voorkeur ze op celluloid te verkrijgen vanwege het bijzondere formaat (bijvoorbeeld 70mm).

Eye zet in op meer ruimte voor meerstemmigheid door onder andere nieuwe partners te zoeken en andere kanalen van acquisitie te vinden.

Eye wil de komende periode extra aandacht schenken aan de acquisitie van (filmgerelateerd) materiaal rondom thema's die in de collectie ondervertegenwoordigd zijn en die een bijdrage leveren aan een meer inclusieve wereldwijde filmgeschiedenis.

Turkse Yeşilçam-filmaffiches: een voorbeeld van een recente acquisitie

De aanwinst van honderden Turkse filmaffiches heeft de affichecollectie aanzienlijk verrijkt. Deze posters komen voornamelijk uit de periode 1960 tot 1980, commercieel gezien de succesvolste periode uit de Turkse filmgeschiedenis. De Turkse filmindustrie is ontstaan in en rondom de straat Yeşilçam in Istanbul. Later werd de benaming Yeşilçam gegeven aan een filmstroming die populaire thema's en nieuw verworven vrijheden in beeld bracht. De films lieten zien hoe een deel van de bevolking in aanraking kwam met 'westerse' populaire cultuur, niet in het minst de Amerikaanse film. Deze Turkse melodrama's hadden ook duidelijk overeenkomsten met Indiase, Egyptische en Iraanse films.

De Turkse affiches uit deze periode kunnen in vier categorieën worden ingedeeld: de 'sterrenposters', waarop de acteurs en actrices niet alleen groot afgebeeld werden, maar ook hun namen in prominente letters werden weergegeven. Minder decent waren de zogenaamde 'beefcake posters' waarop het mannelijk lichaam gedeeltelijk bloot werd getoond. Op het derde type poster staat de vrouw centraal: als 'femme fatale'

Parijsche mode No. 25 (Onbekend, FR, 1925-1928)

Tentoonstelling Jean Desmets droomfabriek - De avontuurlijke jaren van de film (1907-1916)

maar ook haar tegenhanger, soms tegelijkertijd geportretteerd. De vierde categorie betreft posters waar actie centraal staat; mannen met wapens of in gevechtshouding, vrouwen passiever, afwachtend. Tekenen van een andere tijd; in Turkije is de filmindustrie sterk veranderd evenals de normen en waarden en de weer-gave daarvan op de filmposter van nu.

De videobanden van deze films werden in de jaren 1980 massaal gekocht en gekeken door Turkse migranten in heel Europa.

Schenkeningen

De collectie wordt naast acquisities continu verrijkt met grote en kleine schenkingen. De curatoren toetsen in hoeverre het aangeboden materiaal een aanvulling vormt op de collectie en beslissen aan de hand van het acquisitiebeleid of ze de schenking of delen daarvan accepteren of afwijzen. Enkel in uitzonderlijke gevallen wordt een schenking geaccepteerd zonder uitgebreide beoordeling vooraf, bijvoorbeeld in het geval van films die bij Eye belanden als gevolg van een faillissement. Bij een dergelijke acceptatie 'onder voorbehoud' stoot Eye het materiaal mogelijk later af als het bij een ander archief beter op zijn plaats is. Aanvaarding van elke schenking, analoog of digitaal, is onderworpen aan een vooraf opgestelde schriftelijke overeenkomst waarin de procedures met betrekking tot het beheer, behoud en gebruik van het geschonken materiaal worden beschreven. Wat betreft analoge film is het standaardpraktijk dat Eye wettelijk eigenaar wordt van de digitale kopie bij digitalisering van de film.

Molleman-collectie: een voorbeeld van een schenking

Na zijn overlijden ontving Eye de filmcollectie van Ruud Molleman (1946-2019), film liefhebber, verzamelaar en uitvinder van de 16mm-looper die in installaties wordt gebruikt om films in een *loop* te kunnen projecteren. Tussen de 300 blikken met (voornamelijk) nitraatfilmrollen zijn vele schatten gevonden, waaronder de groteske komedie *Escamillo a le ver solitaire* (Segundo de Chomón, 1912). Samen met de Filмотeca de Catalunya heeft Eye de film gerestaureerd in het kader van hun project #AnyChomon om 150 jaar De Chomón te vieren. Een ander voorbeeld zijn vier prachtig gestencilde mode-compilatiefilms uit de jaren 1910 en 1920 met minutieuze details en een fraai kleurenpalet. *Parijsche Mode No. 25* is bij Haghefilm geconserveerd en gerestaureerd en ging in 2021 in première op Piazza Maggiore tijdens Il Cinema Ritrovato filmfestival in Bologna. De komende tijd zal Eye de overige drie modiefilms uit de collectie van Ruud Molleman en andere bijzondere stencilfilms conserveren en restaureren.

De afgelopen jaren heeft Eye veel partijen analoge films ontvangen van distributeurs die het niet meer rendabel vinden om hun analoge kopieën te behouden. Dit is voornamelijk te wijten aan de overgang naar digitale projectie in bioscopen sinds 2012 en de daaropvolgende sterke daling van de distributie van analoge films. Na sluiting van de filmopslag Filmcentrale in april 2020 hebben zeven Nederlandse onafhankelijke distributeurs hun laatste verzameling analoge kopieën aan Eye geschonken. Hieronder zaten grote partijen van Contact Film, Paradiso en Cinemien en partijen van kleinere distributeurs zoals Arti Film en Cinema Delicatessen. In totaal gaat het om ongeveer 1.300 filmkopieën (zo'n 7.700 blikken). Ook de Distributiesamling van Eye (1.500 filmkopieën, zo'n 7.300 blikken) moest door de sluiting van de Filmcentrale ergens anders worden opgeslagen. Eye heeft bij Action Freight een ruimte gehuurd om een aantal grote partijen op te slaan vanwege ruimtegebrek in het hoge depot. Ook filmmakers en kleine producenten zijn tijdens de coronapandemie flink gaan opruimen en schonken hun filmmateriaal. Daarnaast zijn er tussen 2018 en 2022 veel films met nitraat als drager aan Eye geschonken (een kleine 700 blikken). Eye heeft zijn werkvoorraad hierdoor enorm in omvang zien toenemen.

Collectie Stille Film

De bijzondere collectie van Jean Desmet (1875-1956) is sinds 1957 eigendom van het Filmmuseum en komt voort uit Desmets werkzaamheden als eerste professionele filmdistributeur in Nederland. Het filmhistorisch belang van deze collectie is wereldwijd erkend: in 2011 is de Desmet-collectie opgenomen in het *Memory of the World Register* van UNESCO. De collectie bestaat uit films, affiches, foto's en een uitgebreid bedrijfsarchief. De filmverzameling bevat veel unieke exemplaren, waaronder de enige overgebleven kopieën van meesterwerken van D.W. Griffith en Louis Feuillade, en films met sterren van toen, zoals Léonce Perret, Francesca Bertini en Lyda Borelli, en producties van filmmaatschappijen Pathé, Gaumont, Vitagraph, en Edison. Het bedrijfsarchief en het publiciteitsmateriaal is volledig gedigitaliseerd.

In 2014 heeft Eye een tentoonstelling exclusief aan Jean Desmet gewijd, *Desmets droomfabriek – De avontuurlijke jaren van de film (1907-1916)*, samengesteld met materiaal uit de collectie. De tentoonstelling was ook te zien op het rondreizend theaterfestival De Parade (2018) en in het Jikji Festival (Cheongju Early Printing Museum) in Zuid-Korea (2019).

Tussen de circa negenhonderd films uit de periode 1907-1916 bevinden zich vele meesterwerken die decennialang uit het zicht waren verdwenen en die nu hun positie binnen de filmgeschiedenis terug claimen dankzij internationale promotie en vele vertoningen. Recente voorbeelden hiervan zijn *Filibus* (Mario Roncoroni, 1915) en *Fior di male* (Carmine Gallone, 1915).

De collectie Desmet is onderdeel van een omvangrijke collectie Stille Film, met in totaal circa 8.000 titels en meer dan 3.000 filmgerelateerde items. Eye is met een kleine tweehonderd 68mm-nitraatfilms in de collectie bijvoorbeeld de belangrijkste schatbewaarder van de Mutoscope and Biograph Company, een van de eerste filmbedrijven.

De Stille Filmcollectie is vanwege zijn unieke karakter overal ter wereld te zien op internationale festivals en bij collega-instellingen. In het museumgebouw presenteert Eye binnen de reeks **Eye on Sound** (Short Score, _underscore_ en Cinemaconcerten) regelmatig stille films uit de collectie met livemuziek.¹⁰

Vinegar syndrome

Bij veel films en perfobanden (geluidsdragers) is het zogenaamde *vinegar syndrome* geconstateerd. Dit syndroom tast de drager aan en verspreidt een azijnachtige geur. Het syndroom is besmettelijk en een aangetaste rol moet in quarantaine worden geplaatst. Er bestaan twee methoden om dit beeld- en geluidsmateriaal van de ondergang te redden: hetzij door de drager zo snel mogelijk te digitaliseren, hetzij door een nieuwe (fotochemische) print te maken. De tweede oplossing is kostbaar, de eerste arbeidsintensief.

Eye heeft vastgesteld dat ongeveer 143.500 meter film en 84.000 meter perfoband is besmet. De staat van het materiaal en de groeiende aantallen besmette dragers vragen om actie. Tussen 2018 en 2022 is ongeveer 12.500 meter perfoband gedupliceerd en daarmee veiliggesteld. De komende jaren reserveert Eye een deel van zijn budget om dit materiaal te bekijken, selecteren en vervolgens te digitaliseren of conserveren. Om de voortgang van de schade te stoppen liggen de met *vinegar* aangetaste films en perfobanden tot die tijd in het depot waar het -5 graden Celsius is.

Onderzoek: hoe te handelen bij waterschade aan de filmcollectie?

Zowel Eye als de Cinematek in Brussel liepen tegen hetzelfde probleem aan bij het actualiseren van het calamiteitenplan: hoe om te gaan met ernstige waterschade in het filmdepot, bijvoorbeeld door lekkage, bluswater of een overstroming?

Idealiter worden de films onmiddellijk in een speciaal filmlaboratorium gespoeld met gezuiverd water en daarna gedroogd. Helaas zijn er wereldwijd nog maar enkele laboratoria over die dat kunnen waardoor er onvoldoende capaciteit aanwezig is in het geval zich een grote waterschade voordoet. Dit houdt in dat een oplossing moet worden gezocht voor de tijd tussen de calamiteit en het moment dat de films behandeld kunnen worden.

Eye en de Cinematek hebben Art Salvage (België) ingeschakeld om de volgende vragen te onderzoeken:

- Welke degradatieprocessen ontstaan onder invloed van water en hoe kunnen we deze verklaren?
- Hoe kunnen degradatieprocessen onder invloed van water tijdelijk stopgezet worden en hoeveel tijd kan hierbij worden gewonnen?
- Welke methode blijkt het meest geschikt voor het redden van de collectie?

De uitkomsten van het onderzoek worden te zijner tijd gedeeld met collega-instellingen.

Conserveren

Zowel analoge, digitale als hybride filmmaterialen behoren tot de kern van de collectie. Het is van cruciaal belang dat de originelen op de beste manier in daarvoor geschikte kluizen geconserveerd worden. Dit zijn de originele erfgoedobjecten die keer op keer als basis dienen voor onderzoek en nieuwe restauraties. De collectie bevindt zich in negen van de in totaal elf depots van het Eye Collectiecentrum, elk 300m² groot. Vijf depots voor films (in totaal 230.000 blikken), drie depots voor filmgerelateerde materialen (onder andere 95.000 affiches, 750.000 foto's en 30.000 boeken, tijdschriften en knipsels) plus één depot (het zogenaamde 'hoge depot') dat, naast de grotere geregistreerde apparaten, zowel de filmwerkvoorraad als de filmgerelateerde werkvoorraad herbergt.

Depotklimaat

De temperatuur in vier van de vijf filmdepots bedraagt +5 graden Celsius bij een relatieve luchtvochtigheid van 35%. Het vijfde filmdepot is op -5 graden Celsius geklimatiseerd (subzero), bij eenzelfde luchtvochtigheid. In dit depot worden met name negatieven, masters en 70mm-materiaal bewaard.¹¹ De temperatuur in de filmgerelateerde depots en in het 'hoge depot' is met +18 graden Celsius bij een relatieve luchtvochtigheid van 50% ideaal voor papieren collecties.

Omwille van veiligheids- en milieuvorschriften ligt de nitraatcollectie (circa 31.000 blikken) opgeslagen in drie speciale bunkers in het beschermd duingebied in Overveen, Heemskerk en Castricum. De bewaarsituatie van het nitraat is echter niet optimaal: de bunkers raken vol en voldoen niet langer aan de recente inzichten op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeheersing. Het aanpassen van de huidige gebouwen is qua vergunningen niet mogelijk, daarom wil Eye op de langere termijn een nieuwe nitraatopslag bouwen. Samen met andere stakeholders worden nu de mogelijkheden onderzocht (zie pagina 55).

Eye bewaart de gedigitaliseerde analoge films en *born-digital* films volgens de meest recente *best-practice* voor-

beelden en standaarden in het digitaal filmarchief. Onderdeel van dit bewaarproces zijn de beschrijvingen van alle stappen van conservering (van analoge, digitale en hybride trajecten), digitalisering en restauratie van zowel het filmbeeld als het filmgeluid.¹² Meer informatie over digitale archivering en digitale duurzaamheid volgt verderop in dit hoofdstuk.

Eye controleert de nitraatcollectie in een cyclus van drie jaar op materiaalverval. De digitale collectie wordt doorlopend (geautomatiseerd) gemonitord.

75 Jaar 75 Restauraties

In 2021 vierde Eye Filmmuseum zijn 75e verjaardag door 75 restauraties uit de collectie beschikbaar te maken via de Eye Film Player – het streamingplatform van Eye en via voorstellingen in de filmzalen. Op de **Eye Film Player** zijn meer dan 50 restauraties te bewonderen, waaronder Pim de la Parra's klassieker *Wan pipel* (1976) en de stille filmklassieker *Shoes* (VS, 1916) van regisseur Lois Weber, een van de sleutelfiguren uit het vroege Hollywood.¹³

Restaureren

Anders dan bij de meeste kunstobjecten moet er bij de restauratie van een film een nieuwe kopie van de film worden gemaakt. Bij het dupliceren van een film naar een nieuwe drager (analoge film of digitaal bestand) worden altijd ingrepen gedaan op het gebied van kleur, contrast, resolutie en geluid en is er sprake van interpretatie door curatoren en restauratoren. De nieuwe kopie is nooit helemaal identiek aan het origineel. De materialen en technologieën zijn veranderd, maar ook de vertoningssomstandigheden zijn vandaag de dag anders dan bijvoorbeeld honderd of vijftig, of zelfs twintig jaar geleden.

Eye hanteert de term 'restauratie' als er uitvoerig onderzoek is gedaan naar de oorspronkelijke historische, technologische en esthetische karakteristieken van de te restaureren film en er veel tijd (en geld) is geïnvesteerd om de beste representatie van de originele film te verkrijgen. Als het niet mogelijk is om vóór duplicatie uitgebreid onderzoek te doen en diverse restauratietechnieken toe te passen, spreekt Eye van een 'analoge of fotochemische conservering' (als het resultaat een nieuwe analoge film is), of van een 'digitalisering' (als het resultaat een digitale kopie is). Desondanks moeten ook bij fotochemische conserveringen en digitalisering alle interpretaties en keuzes gebaseerd zijn op filmhistorische kennis.

Voorafgaand aan alle restauratietrajecten (analoog, digitaal en hybride) onderzoeken de restauratoren de esthetische en technologische kwaliteiten van het werk. Ze gaan na of de film compleet is, welke versies hebben

Wan pipel (Pim de la Parra, SR/NL, 1976)

De wraak van het visschersmeisje (Jan van Dommelen, NL, 1914) vóór en ná restauratie

bestaan en bepalen welke versie het meest geschikt is als bron voor de restauratie. Vaak werkt Eye samen met internationale collega-archieven om verschillende film-elementen (die verspreid over de hele wereld kunnen liggen) met elkaar te vergelijken en uiteindelijk de beste materialen bij elkaar te brengen voor een gezamenlijke restauratie.

Het restaureren van een film is een tijdrovend proces waardoor niet alles in de collectie in aanmerking komt voor restauratie. Naast de eerdergenoemde criteria (zie pagina 15) zijn presentatiemogelijkheden leidend. De activiteiten op het gebied van restauratie zijn voor Eye pas definitief afgerond als het resultaat aan een publiek is vertoond, bijvoorbeeld in een bioscoopzaal, tentoonstelling of online. Dankzij nieuwe filmhistorische inzichten en technische ontwikkelingen kunnen films steeds weer op andere manieren worden gepresenteerd. Elke vertoning van een gerestaureerde film vormt op zijn beurt weer een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis en het begrip van de film.

Recente restauraties

In 2021 ging in Jakarta de gerestaureerde versie van *Tjoet Nja' Dhien* (Eros Djarot, 1988) in première, een epische, antikoloniale film over de lange strijd tegen de Nederlandse overheersing in het sultanaat Atjeh waarin de legendarische vrouwelijke guerrillastrijder Tjoet Nja' Dhien centraal staat. Djarots film werd van begin af aan geprezen als een meesterwerk binnen de Indonesische cinema. Hij won negen prijzen, werd in 1989 gekozen tot beste internationale film en was de eerste Indonesische film op het filmfestival in Cannes. Eye heeft de film gerestaureerd samen met IdFilm-Center, een restauratie-atelier in Jakarta onder leiding van de Nederlandse filmregisseur Orlow Seunke.

Just Around the Corner (Frances Marion, 1921) is gerestaureerd met dank aan het Women's Film Preservation Fund (NY). De enige twee overgebleven kopieën waren incompleet en Eye heeft nauw samengewerkt met Library of Congress om een digitale reconstructie te maken. De wereldpremière was in New York bij de conferentie Women and the Silent Screen XI: Women, Cinema, and World Migration (2022).

Vrouwen van Suriname (Oema foe Sranan, 1978) is een ander bijzonder restauratieproject waarbij Eye in 2021 was betrokken. Dit unieke filmdocument kwam naar boven binnen het onderzoekstraject naar de Cineclub Vrijheidsfilm-collectie¹⁴ door studenten in samenwerking met de curatoren: het is de eerste documentaire over Suriname gesproken in het Sranan Tongo die duidelijk inging op de problemen veroorzaakt door het kolonialisme en de onderdrukking door de Nederlanders. De film volgt vier strijdbare vrouwen die vertellen hoe ze het hoofd boven water houden in barre

Tjoet Nja' Dhien (Eros Djarot, ID, 1988)

Vrouwen van Suriname - Oema foe Sranan (At van Praag, NL, 1978)

Ascent (Fiona Tan, NL/JP, 2016)

omstandigheden. De documentaire werd destijds geproduceerd door Cineclub Vrijheidsfilms in samenwerking met LOSON, de Landelijke Organisatie van Surinamers in Nederland. De restauratie is het resultaat van een samenwerking tussen studenten, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en een projectgroep samengesteld met oud-medewerkers van de film. In de korte documentaire *Strijd op 16mm* leggen Kiki Ho, Ananta Khemradj en Luna Huperetz het restauratieproces vast en brengen ze de totstandkoming en vertoning van deze onderbelichte activistische film in beeld.

Nieuwe filmrestauraties worden niet alleen in het museumgebouw gepresenteerd, bijvoorbeeld tijdens het jaarlijkse programma *Meet the Archive*, of binnen de programmareeks *Restored & Unseen*, maar ook in filmtheaters door heel Nederland of op internationale festivals overal ter wereld en online op de Eye Film Player.¹⁵

Analoge fotochemische restauratie

Eye voert een analoge fotochemische restauratie uit in een beperkt aantal gevallen. Bijvoorbeeld als een film erg fragiel is en het digitaliseringsproces verdere beschadiging aan het origineel kan veroorzaken. Dit geldt vaak voor oude nitraatfilms of voor dragers die door het *vinegar syndrome* zijn aangetast. Bij stille films kiest Eye soms voor deze restauratieroute om trouw te blijven aan de originele productie- en vertoningstechniek. Tot slot wordt deze restauratiebenadering vaak toegepast bij werken waarbij de 'materiële' eigenschappen van film een belangrijk deel van de identiteit uitmaken. Dit is vaak het geval bij hedendaagse experimentele filmmakers die het gebruik van analoge film om artistiek-inhoudelijke redenen omarmen. In al deze gevallen maakt Eye eerst een film-naar-film-kopie (vaak een duplicaat negatief) en vervolgens een digitale scan of een nieuwe analoge projectiekopie.

Collectie Experimentele Film

De collectie Experimentele Film bevat werk van de meest belangrijke Nederlandse experimentele filmmakers. Daarnaast streeft Eye ernaar de canon van de avant-gardefilmgeschiedenis te verwerven en deze te integreren in zijn unieke Experimentele Filmcollectie. Eye bezit dankzij de Filmliga-collectie een aantal topstukken uit de internationale avant-garde van de jaren 1920 en 1930, onder meer van Oskar Fischinger, Hans Richter, Germaine Dulac, Walter Ruttmann en Luis Buñuel.

De naoorlogse collectie Experimentele Film is sinds 2005 sterk uitgebreid, onder meer met distributiekopieën uit de Filmbank-collectie (sinds 2010) en dankzij een door het Mondriaan Fonds gesubsidieerd groot-

schalig acquisitie- en restauratieproject waarbinnen 400 experimentele titels zijn geconserveerd en opgenomen in de collectie. Door samen te werken met de afdeling Tentoonstelling worden regelmatig werken van geëxposeerde kunstenaars door Eye gedigitaliseerd en in de collectie opgenomen, o.a. van Guido van der Werve en Fiona Tan.

Eye geeft veel aandacht aan het verwerven en conserveren van collecties van vrouwelijke kunstenaars. Voorbeelden hiervan zijn de abstracte films van animator José Vonk (waarbij gekleurd folie direct op de filmstrook is aangebracht), het werk van kunstenaar Babeth Mondini-VanLoo, van animator Martha Colburn, van Esther Urlus (oprichter van de kunstenaarslab Filmwerkplaats WORM), en van videokunstenaar Ida Lohman.

Eye vindt daarnaast onderzoek naar de materialiteit van film belangrijk en volgt kunstenaars die met analoge filmtechnieken werken op de voet.

Binnen de videokunst neemt de collectie van Peter Rubin een speciale plek in. Rubin was actief als experimentele filmmaker in de jaren 1970 en later vanaf de jaren 1980 als VJ voor clubs en techno feesten. De rijke VHS-collectie van Peter Rubin geeft een interessant tijdsbeeld van de intrigerende VJ-praktijken tussen 1980 en 2000. Deze collectie is gedeeltelijk gedigitaliseerd en wordt regelmatig ingezet tijdens feesten en evenementen in Eye.

Op het platform de Korte Film Poule zijn talloze experimentele korte films te boeken door bioscopen, en op de Eye Film Player staan korte gecureerde programma's met het werk van Barbara Meter, Janica Draisma en anderen.

De afgelopen jaren is een nieuw en jong publiek geënthousiasmeerd voor avant-garde programmering dankzij de *Eye on Art* programmareeks. In deze serie reflecteert Eye op experimenteel werk, raakvlakken tussen film en andere kunst disciplines en worden tegelijkertijd nieuwe presentatievormen uitgetoetst.¹⁶

Bij analoge restauraties werkt Eye samen met gespecialiseerde laboratoria. Haghefilm is sinds de jaren 1980 partner op het gebied van restauraties. Daarnaast werkt Eye regelmatig samen met andere internationale filmrestauratie-laboratoria vanwege een specifieke expertise; onder anderen met Cineric in New York/Lissabon en L'Immagine Ritrovata in Bologna.

Digitale restauratie

Eye verricht digitale beeld- en geluidsrestauratie bij een klein aantal films. Dit zijn met name films die geselecteerd zijn voor vertoningen in Eye en op (internationale) festivals, of films die in samenwerking met andere archieven worden gerestaureerd.

Bij een digitale beeldrestauratie vervangt de restaurator ontbrekende dan wel beschadigde details in het beeld door vergelijkbare details uit de omringende beelden. Soms lopen krassen of vlekken door van beeld naar beeld, waardoor er geen vergelijkbare details beschikbaar zijn om de beschadigde beelden te repareren. In een dergelijk geval worden de krassen of vlekken niet hersteld.

In het algemeen kiest Eye voor beeldrestauratie als de ingreep onzichtbaar is en er geen nieuw (digitaal) artefact aan het beeld wordt toegevoegd. Sommige beschadigingen maken deel uit van de geschiedenis van de film en zijn bijvoorbeeld door het productieproces in het origineel gekomen. Een voorbeeld hiervan is camera-instabiliteit. Het doel van de restaurator is niet om het beeld te herstellen naar de esthetiek van een hedendaagse film. Een dergelijke benadering zou namelijk de oorspronkelijke kenmerken van de film verloren laten gaan. In plaats daarvan ligt de nadruk op het herstellen van de historische, technische en esthetische kwaliteiten van de film.

Eye hanteert bovenstaande algemene richtlijnen ook voor kleurcorrectie (of *grading*) en geluidrestauratie. Bij kleurrestauratie worden de originele kleuren van een film hersteld aan de hand van referentiekopieën. Als die er niet zijn, worden vergelijkbare films bestudeerd om een idee te krijgen van het mogelijke oorspronkelijke kleurenpalet. De restaurator consulteert eventueel ook de filmmaker en/of camerapersoon.

Bij geluidsrestauratie is het doel om het technisch bereik van het oorspronkelijke geluid te reproduceren, zodat het optimaal tot zijn recht komt bij het afspelen op moderne apparatuur.

Kunstmatige intelligentie

De laatste tijd worden archief films vaak bewerkt voor een hedendaagse look, zoals in het geval van *They Shall Not Grow Old* (2018). In deze film gebruikte Peter Jackson verschillende moderne productietechnieken om gedigitaliseerde en gerestaureerde materialen van de Imperial War Museums te bewerken, zoals inkleuren, korrelreductie, beeld verscherpen, beeld bijsnijden, de film aanpassen aan de geluidssnelheid en het omzetten naar 3D.

Online is er een groeiende aanwezigheid van archiefbeelden die digitaal zijn bewerkt met als doel hun toegankelijkheid te vergroten. Deze groei is mogelijk gemaakt door programma's die gebruikmaken van kunstmatige intelligentie (*artificial intelligence*, oftewel AI); ook de term *neural networks* wordt veel gebruikt. Het gaat om adaptieve programma's die 'leren' naar mate ze meer input krijgen.

Met behulp van deze technieken wordt een beeld verkregen dat met de oorspronkelijke middelen niet gemaakt had kunnen worden: van restauratie – het

terugbrengen naar of benaderen van de oorspronkelijke staat – is dus geen sprake. Voor kijkers is het verschil echter niet altijd duidelijk en Eye krijgt steeds vaker vragen over het bewerken van films met AI.

Deze ontwikkelingen waren de aanleiding voor een [artikel](#) over filmrestauratie. In dit stuk wordt uitgelegd wat Eye wél verstaat onder het restaureren van een film, en waarom. Daarnaast wil Eye met dit artikel duidelijk maken dat het hergebruik van archiefbeelden in bredere zin enthousiast toejuicht, zolang de kijker maar op de hoogte is van wat er met het beeld is gedaan. Niettemin wordt het steeds moeilijker om kijkers bewust te maken van beeldaanpassingen, omdat in de toekomst steeds meer beelden synthetisch zullen worden gecreëerd.¹⁷

Digitaliseren

Eye digitaliseert films voor verschillende doeleinden, zoals onderzoek, conservering, restauratie, hergebruik en vertoning. Voor restauratie en vertoning zijn vervolgens nog een aantal aanvullende, tijdrovende werkzaamheden noodzakelijk. Incidenteel wordt een film alleen voor access gedigitaliseerd, bijvoorbeeld wanneer slechts een filmfragment nodig is voor hergebruik, of wanneer verder onderzoek nodig is naar welke restauratieprocessen het meest geschikt zijn voor die film.

In uitzonderlijke gevallen digitaliseert Eye films in samenwerking met filmmakers die hun analoge film graag digitaal willen uitbrengen.

De scanafdeling van Eye is uitgerust met de Scanity, een scanner die veel filmarchieven gebruiken. Bij digitalisering worden verschillende soorten bestanden gecreëerd: een reeks onbewerkte DPX-bestanden (één per filmbeeldje), en een *gegrade* (niet *gecropte*) DPX-sequentie. Daarnaast wordt een ProRes-bestand geproduceerd dat als basis dient voor het maken van afspeelbare, gecomprimeerde bestanden. Het ProRes-bestand krijgt een basiskleurcorrectie en het beeld wordt zodanig afgesneden (*gecropt*) dat het meegescande kader niet meer te zien is. Bij de onbewerkte bestanden blijft het kader bewaard omdat het van nut is bij een eventuele restauratie.

In de reguliere digitale workflow digitaliseert Eye ongeveer 200 titels per jaar. Eye werkt ook regelmatig samen met gespecialiseerde laboratoria, bijvoorbeeld met Onno Petersen Cinematography and Postproduction voor het digitaliseren van smalfilm en met Umetik Glas & Wamsteker voor het digitaliseren van videotape.

Uiteraard bewaart Eye de films na digitalisering, dit zijn immers de originele erfgoedobjecten die als basis dienen voor onderzoek en nieuwe restauraties.

Scanspecificaties beeld

Eye kan intern verschillende resoluties digitaliseren, in 2K of 4K. Deze afkortingen staan voor tweeduizend,

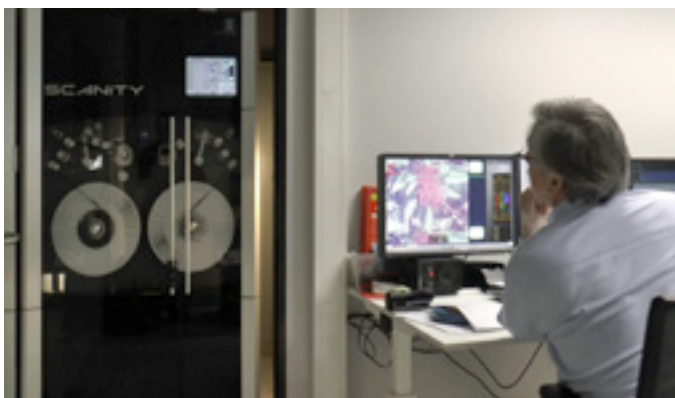

They Shall Not Grow Old (Peter Jackson, GB/NZ, 2018)

dan wel vierduizend pixels per horizontale lijn en dit bepaalt de hoeveelheid details die wordt gekopieerd. De kleurdiepte van 10 Bit logaritmisch bepaalt de hoeveelheid en variaties kleuren die worden gekopieerd. De meeste films worden in 2K-resolutie gedigitaliseerd. Een 35mm camera-negatief wordt in 4K of hogere resolutie gedigitaliseerd om de fijnere details van het negatief te kunnen dupliceren. Digitaliseren in 4K-resolutie betekent dat de grootte van het te conserveren bestand verviervoudigd is in vergelijking met een 2K-digitalisering. Zo is de grootte van een speelfilm van circa 90 minuten in 2K 10 Bit ongeveer 1,5 Terabyte en in 4K 10 Bit ongeveer 6 Terabyte.

Eye digitaliseert filmgerelateerde collecties zoals affiches, archiefstukken en publiciteitsmaterialen met een A0-scanner. Meer dan 3000 stuks publiciteitsmateriaal zijn inmiddels gedigitaliseerd, net als 98% van de affichecollectie en 50% van de fotocollectie. In het kader van het Europese onderzoeksproject *A Million Pictures* (2015-2018) zijn circa 1.600 (tover)lantaarnplaten gedigitaliseerd en beschreven en inmiddels staat de teller op 11.000.

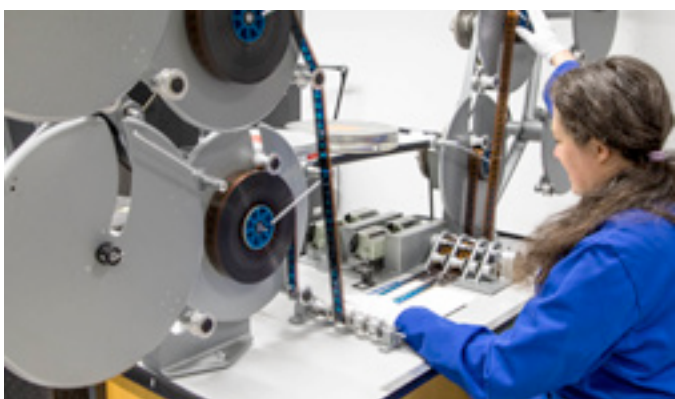
Geluid: digitalisering en restauratie

Filmrestaurator Jan Scholten werkt met de Scanity

In de geluidstudio digitaliseert Eye geluid met een Sendor OMA-E met Resonances, waaronder 16mm en 35mm negatief en positief optisch geluid, alle formaten van magnetische perfobanden en Dolby Digital uit kopieën. Het geluid wordt opgenomen en gerestaureerd op een Pro Tools werkstation met verschillende restauratie-applicaties. Het decoderen van Dolby encoding gebeurt op een Dolby 363 of een Dolby CP650 cinema processor. Eye bewaart alle versies van het geluid (gedigitaliseerd, gedecodeerd en gerestaureerd) als 96KHz 24 bit ongecomprimeerde Wav-bestanden en in verschillende geluidsystemen die geschikt zijn voor presentatie in bioscopen of voor andere doeleinden (48KHz).

Het conserveren van Expanded Cinema en digitale presentatieprojecten

Filmrestaurator Annike Kross

De laatste drie decennia hebben veel filmmakers geëxperimenteerd met nieuwe presentatievormen buiten de muren en de *single screen* van de traditionele bioscoopzaal. Tegelijkertijd zijn veel beeldende kunstenaars gebruik gaan maken van film en digitale media. Het samenkomen van die twee werelden betekent voor Eye een extra uitdaging in het registratie- en conserveringsbeleid, met name ten aanzien van installaties. De aanleverspecificaties van installaties zijn anders dan bij een conventionele film en idealiter wordt uitvoerige documentatie over het werk en de verschillende presentatiemomenten in het archief opgenomen. Eye wil de voorwaarden creëren om deze producties optimaal te kunnen archiveren en de wensen hiervoor worden meegenomen in het ontwerpproces van de nieuwe catalogus CE (voor meer informatie, zie pagina 27).

Collectie Expanded Cinema

Filmmakers betreden steeds vaker de territoria van andere kunsten (beeldende kunst, media art, installatiekunst, fotografie, performance, muziek). Omgekeerd bedienen kunstenaars uit andere disciplines zich steeds vaker van de karakteristieken van de cinema. In beide gevallen wordt het medium film onderzocht, door bijvoorbeeld tijd, ruimte en de vaste positie van de toeschouwer te bevragen, door te experimenteren met nieuwe narratieve structuren en door het enkelvoudige geprojecteerd beeld ter discussie te stellen. De werken in de collectie Expanded Cinema onderzoeken en reflecteren op één of meer van deze aspecten en bieden een artistiek en cinematografisch antwoord op vragen over de essentie van de cinema.

Eye onderzoekt, verzamelt, conserveert en presenteert Expanded Cinema, en erkent dat belangrijke cinematografische ontwikkelingen regelmatig buiten de bioscoopzaal plaatsvinden. Expanded Cinema-werken zijn vaak te zien in de tentoonstellingen van Eye en in de tijdelijke exoruitte Project Space. Digitale presentatieprojecten zoals de 360°-installatie in de permanente presentatie of het project *The Scene Machine* (on-site installatie en een online platform) worden ook tot deze collectie gerekend. Net als virtual reality, augmented reality en mixed reality-projecten, zoals de Eye Walk.

Hergebruik van de collectie, bijvoorbeeld door een Artist-in-Residence of als opdracht voor een tentoonstelling, leidt dikwijls tot installaties die een nieuwe interpretatie van archiefmateriaal bieden. En op hun beurt worden deze nieuwe werken vaak opgenomen in de collectie.

Het digitaal filmarchief

Het digitaal filmarchief van Eye bestaat uit een digitale opslagomgeving (taperobots met LTO-tapes), een Media Asset Management systeem (Eye-D) met applicatieservers en een catalogusbeheersysteem (Collection Eye). Voor een duurzaam behoud en blijvende beschikbaarheid van digitale filmobjecten zijn op de aard van het materiaal toegesneden, registratie- en opslagsystemen nodig. Eye hanteert als referentiemodel het Open Archive Information System (OAIS). Dit model geeft aanbevelingen voor het inrichten van een archief met betrekking tot instroom, opslag, datamanagement en beschikbaarstelling van digitale informatie.

De afgelopen twintig jaar heeft er een digitale omwenteling in de filmwereld plaatsgevonden. Productie, distributie en presentatie van film hebben de overstap gemaakt van analoog naar digitaal. Als gevolg daarvan bestaat de aanwas van nieuw geproduceerde films vrijwel geheel uit *born-digital* films. Daarnaast is er de afgelopen jaren een

Knor (Mascha Halberstad, NL/BE, 2022)

Eye Walk

groot volume aan analoog filmmateriaal gedigitaliseerd, in het bijzonder tijdens het door de Nederlandse overheid gefinancierde project Beelden voor de Toekomst (2007-2014).¹⁸ Het digitaal filmarchief bevat dus zowel gedigitaliseerde analoge films als *born-digital* films en de daaraan gerelateerde metadata. Een klein deel bestaat ook uit niet-reguliere cinemaformaten waaronder media-installaties, VR-projecten en digitale presentatieprojecten (online en on-site).

Eye staat garant voor de authenticiteit van de digitale films en fragmenten die uitgeleverd worden voor onderzoek, presentatie en hergebruik.

Instroom digitale files

Alle aangeleverde digitale files worden gecontroleerd, genormaliseerd en overgebracht naar de opslagomgeving. Eye slaat het digitale materiaal ongecomprimeerd op en voegt technische en inhoudelijke metadata toe.¹⁹ Dankzij een overeenkomst met het Filmfonds worden de master-elementen van alle door het fonds ondersteunde producties aan Eye geschonken. Het gaat om speelfilms (zowel majoritaire als minoritaire coproducties), documentaires, experimentele films, animatiefilms, filmische experimenten en korte films. Jaarlijks worden er meer dan 200 door het Nederlands Filmfonds gesubsidieerde films opgenomen in het digitaal filmarchief.

Door het Nederlands Filmfonds gesubsidieerde films: enkele voorbeelden

Het Nederlands Filmfonds stimuleert een divers film-aanbod waardoor er hele verschillende producties het archief instromen, van korte dansfilms zoals *La nostra terra* (Thomas Born, 2022), tot aan lange commerciële speelfilms als *Mijn beste vriendin Anne Frank* (Ben Sombogaart, 2021). Andere titels die recent zijn toegevoegd zijn: *Knor* (Mascha Halberstad, 2022), de eerste lange Nederlandse stop-motionanimatiespeelfilm ooit; *O: Collecting Eggs Despite the Times* (Pim Zwiër, 2021), een historische documentaire opgebouwd uit archiefmateriaal; en de minoritaire internationale coproductie *Silverbird and Rainbow Fish* (Lei Lei, 2022), een surrealistische popart-animatie over het China van de jaren 1950.

Ook met de Nederlandse Filmacademie zijn afspraken gemaakt om de eindexamenfilms in te laten stromen in het digitaal filmarchief. Met deze samenwerkingen wil Eye de conservering op de lange termijn en duurzame opslag van het Nederlands filmerfgoed waarborgen. De duurzame opslag van de bronmaterialen maakt dat Eye in de toekomst ook nieuwe kopieën kan produceren op een standaard die op dat moment gangbaar is.

Standaardisering aanleverspecificaties *born-digital*

Binnen het digitale instroomtraject is standaardisering essentieel. De werkprocessen van Nederlandse post-productiehuizen die de *masters* produceren zijn daarom op één lijn gebracht met de instroomprocedure van het digitaal filmarchief. In de afrondingsfase van een filmproductie worden de volgende digitale elementen aan Eye overdragen:

- een ongecomprimeerde master: Digital Cinema Distribution Master (DCDM)²⁰
- een projectiekopie: onversleutelde Digital Cinema Package (DCP) inclusief eventueel aanwezige ondertitelingen van taalversies²¹
- een referentiekopie: ProRes-file

Alle majoritaire Nederlandse speelfilms, lange animatiefilms en documentaires bestemd voor bioscoopuitbreng die steun ontvangen van het Filmfonds, moeten daarnaast worden voorzien van audiodescriptie en OTD&S zodat deze toegankelijk zijn voor mensen met een auditieve of visuele beperking.

Eye hanteert de internationale standaard van de Society of Motion Picture and Television Engineers (SMPTE) en de International Organization for Standardization (ISO).

Voor de volledigheid van de conservering worden ook de bestanden van het filmgerelateerde materiaal (foto's, posters, Electronic Press Kit, shooting script, etc.) aan Eye geleverd.²²

Het voorkeursformatenbeleid geldt niet voor materiaal dat binnenkomt via filmmakers en kunstenaars, die soms niet werken met de voorgeschreven standaarden. Het conserveren van dit type werk vergt maatwerk. Digitale bestanden worden onder andere aangeleverd door curatoren, programmeurs, de Korte Film Poule of door schenking en acquisitie.

Oeuvre Mieke Bal: een voorbeeld van digitale instroom

Het oeuvre van kunst- en cultuurtheoreticus en filmmaker Mieke Bal is recent in het digitaal filmarchief opgenomen, bestaande uit films, installaties en filmgerelateerde items. Bal is een internationaal gerenommeerd videokunstenaar, emeritus-hoogleraar Theoretische Literatuurwetenschap en voormalig directeur en oprichter van de Amsterdam School for Cultural Analysis (ASCA).

Mieke Bal motiveert de beslissing om haar werk aan Eye te doneren als volgt: "Eye Filmmuseum spreekt me aan om verschillende redenen: de manier waarop het instituut museale experimenten integreert, zijn film-

programming met internationale experimentele titels, en zijn uiterst belangrijke conserveringswerk. Mijn werk vindt aansluiting bij al deze aspecten. Daarom weet ik dat mijn werk in goede handen is en hopelijk wordt het zo ook een stuk zichtbaarder.”

De collectie bevat al haar films en installaties zoals *Anachronisms* (2010, onderdeel van *The Mère Folle Project*), *Madame B* (2014) en *Reasonable Doubt* (2016), evenals filmgerelateerde items zoals scripts, foto's en storyboards.

Digitale opslag en digitale duurzaamheid

Eye bewaart digitale filmobjecten op LTO-tapes in een datarobot, een industriestandaard voor het archiveren van data. Van alle datatapes worden kopieën gemaakt die op een andere locatie worden opgeslagen. De datatapes worden beschreven met open-standaard software (LTFS) zodat ze in geval van nood ook buiten Eye kunnen worden uitgelezen. Periodiek worden delen van de digitale filmcollectie gemigreerd naar een nieuwe generatie LTO-tapes, en worden servers en/of componenten binnen de robots vervangen. Op dit terrein volgt Eye de *best practices* uit de IT-industrie en internationale standaarden van FIAF (International Federation of Film Archives).²³ In het kader van de 'groene' duurzaamheid streeft Eye ernaar om het collectiebeheer in relatie tot energiegebruik ook volgens de BREEAM-normen te certificeren, een methode voor een duurzaam gebouwde omgeving.²⁴ Bij nieuwe investeringen in de digitale infrastructuur is de ecologische voetafdruk dan ook een belangrijk aandachtspunt.

Datamanagement

Bij de instroom worden alle objecten voorzien van zowel technische, identificerende als beschrijvende metadata. Het systeem extraheert de technische metadata uit de bestanden. De schenker of bruikleengever vult ook een formulier in met de door Eye vastgestelde metadata. Deze set van metadata sluit aan bij de internationale FIAF-normen en de normen van de European Committee for Standardization (CEN): EN 15744 en EN15907 waardoor metadata uitwisselbaar en herbruikbaar zijn. Na instroom worden de beschrijvende metadata van de digitale filmobjecten verder verrijkt met informatie onder andere afkomstig uit onderzoek, programming voor een filmprogramma, presentatie voor een tentoonstelling of een publicatie. Om de vindbaarheid van informatie te vergroten maakt Eye gebruik van thesauri (trefwoorden, genres, personen, corporaties, geografische termen en keuzelijsten). Voor trefwoorden en genres wordt de standaard Gemeenschappelijke Thesaurus voor Audiovisuele Archieven gebruikt: GTAA. Voor geografische termen wordt de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) als leidraad gebruikt en voor personen en instellingen onder andere Wikidata, RKDartists en Biografisch Portaal.

Het proces van metadateren is nooit af. Maatschappelijke veranderingen zoals de wens om de collectie meer inclusief en divers te ontsluiten, vragen voortdurend om aanpassingen op het gebied van metadatering.

Eye-D

Het Media Asset Management (MAM) systeem van Eye heet Eye-D. In Eye-D kan de gebruiker digitale filmobjecten bekijken en op het gewenste formaat bestellen. De *access interface* van Eye-D is gebruiksvriendelijk en biedt snelle toegang tot de collectie voor zowel interne activiteiten als programming, tentoonstelling, onderzoek, als voor externe contacten zoals onderzoekers, festivalprogrammeurs, filmmakers of klanten van Eye Sales Collectie.

Het systeem is gekoppeld aan de catalogus van Eye (CE) en alle (technische) metadata over de digitale objecten zijn direct gelinkt met de desbetreffende records in de catalogus.

Kerncollectie in de Eye Study

Catalogus Collection Eye (CE)

Collection Eye (CE) is het catalogussysteem van Eye waarin informatie over films en filmgerelateerd materiaal (affiches, foto's, toverlantaarnplaten, filmapparaten, scenario's, bladmuziek, soundtracks en archieven van filmmakers) wordt vastgelegd. De catalogus bevat meer dan 834.000 records van collectie-items en meer dan 1 miljoen ondersteunende records, waaronder prijzen, vertoningen, personen en corporaties.²⁵ De catalogus is voor collega's in binnen- en buitenland ook **online** te raadplegen. In de online versie worden persoons- en interne gegevens niet getoond en zijn alle afbeeldingen zoals foto's en affiches vanwege rechtenbeperkingen niet zichtbaar.²⁶

Project CE2.0 – nieuw catalogussysteem

Eye zit midden in een traject om over te stappen naar een nieuw collectiebeheersysteem: Axiell Collections, beter bekend onder de voormalige naam Adlib. Dit systeem heeft een lange traditie in de museum- en archiefwereld en wordt nu in toenemende mate gebruikt door filmarchieven waaronder het British Film Institute, Deutsche Kinemathek, Swedish Film Institute, Filmoteca Española en de Academy of Motion Picture Arts and Sciences. De filmmodule is gebaseerd op de FIAF Manual en richtlijn EN15907 en EN15744. Daarnaast heeft het systeem modules voor catalogiseren van objecten, archieven, bibliotheekitems, events, bruiklenen en tentoonstellingen. De bibliotheekcatalogus BIBIS (Square) wordt onderdeel van het nieuwe systeem. Met de overstap neemt Eye voorstellen mee vanuit de Cataloguswerkgroep Inclusie en Diversiteit ten aanzien van de richtlijnen op het gebied van beschrijvingen en het gebruik van termen. Daarnaast wordt het beschrijvingsformat ook dusdanig aangepast dat installaties, en andere digitale presentatieprojecten, beter kunnen worden gearchiveerd.

Vanuit ICT-oogpunt is dit standaardpakket eenvoudiger te onderhouden dan de huidige onderhoudsgevoelige maatwerkoplossing.

De afgelopen jaren zijn de data in CE genormaliseerd om de migratie naar een nieuw systeem zo soepel mogelijk te laten verlopen. Onder meer de modules voor soundtracks en scenario's zijn genormaliseerd en gekoppeld aan het filmwerk. Daarnaast is de Gemeenschappelijke Thesaurus Audiovisuele Archieven (GTAA) ten behoeve van inhoudelijke ontsluiting van de collectie geüpdatet en voorzien van persistente links en een Engelse vertaling. Overige aanpassingen zijn o.a.:

- dateringsvelden zijn aangepast aan een ISO standaard;
- talen en landen zijn voorzien van een ISO-code;
- keuzelijsten zijn voorzien van een Engelse vertaling;
- personen, corporaties en filmwerken worden voorzien van (persistente) internetbronnen.

De bibliotheekmodule is als eerste in productie gegaan, en de overige modules zullen volgen (film, objecten,

archief en documentatie). Ten slotte wordt er ook een advies opgesteld om CE Online te vernieuwen. Eye streeft ernaar om het systeem in 2024 werkend te hebben.

De bibliotheekcollectie

De bibliotheekcollectie bestaat uit boeken (circa 30.000 titels), tijdschriften, dvd's en digitale artikelen. De collectie, in totaal zo'n 225.000 items, geeft een representatief beeld van wat er in binnen- en buitenland gepubliceerd wordt over pre-cinema, filmgeschiedenis, filmindustrie, filmcultuur en hedendaagse film. De actuele kerncollectie (5%) staat in de Eye Study onder handbereik van bezoekers en medewerkers. De overige 95% staat in het depot maar is direct opvraagbaar. Een zevental aandachtsgebieden staat centraal bij de aanschaf van nieuwe boeken. De onderwerpen zijn Nederlandse film, Internationaal, Stille Film, Experimentele Film, Expanded Cinema, Animatie en Reclamefilm, en Amateur- en Smalfilm (waaronder ook de collectie films uit de voormalige koloniën). Daarnaast is programmering en de actualiteit ook een leidraad bij de collectievorming. Sinds lange tijd besteedt Eye veel aandacht aan literatuur over gemarginaliseerde mensen. In het kader van diversiteit en inclusie worden de nieuwste boeken op het gebied van onder meer gender, filmvrouwengeschiedenis, dekolonisatie, het Mondiale Zuiden en African-American cinema extra onder de aandacht gebracht in een speciale vitrine in de Eye Study.

Fiona Online

De catalogus CE, de website en het ticketingsysteem zijn gekoppeld aan Fiona Online, een applicatie die filmprogrammeurs en redacteurs bij verschillende processen rond filmvertoning en de tentoonstelling ondersteunt, zoals het inplannen en beschrijven van films. De projectiecabine gebruikt deze gegevens voor de filmvertoning. Het systeem archiveert bovendien de presentatiegeschiedenis van Eye waardoor deze informatie voor onderzoek beschikbaar komt.

Certificering

Eye heeft als opdracht de collectie duurzaam te bewaren en toegankelijk te houden en wil zijn beleid en de praktijk op dit vlak inzichtelijk en meetbaar maken. Dit kan door zich te laten certificeren door de organisatie *CoreTrustSeal*.²⁷ Deze certificering beslaat diverse terreinen: organisatie, techniek, processen, procedures, documentatie, financiën, juridische aspecten en personeel. Als Eye aan de door *CoreTrustSeal* opgestelde richtlijnen voldoet, wordt het *CoreTrustSeal Data Repository*-certificaat toegekend dat staat voor een betrouwbaar, digitaal duurzaam en toegankelijk archief. Eye heeft in 2022 de aanvraag ingediend en verwacht in 2023 gecertificeerd te worden.

4 Gids: 'open' naast gecureerd

De activiteiten op het gebied van digitalisering, conservering en restauratie zijn voor Eye pas definitief afgerond als het resultaat aan een publiek is vertoond, bijvoorbeeld in een bioscoopzaal, tentoonstelling of online. Eye hanteert twee presentatiestrategieën naast elkaar: ‘open’ en gecureerd. Enerzijds wordt open toegang tot de collectie voor zoveel mogelijk gebruikers nagestreefd, zonder vooraf te bepalen wat ze zouden moeten zien en hoe ze het materiaal (her)gebruiken. Anderzijds werkt Eye met een team van programmeurs en curatoren dat het materiaal op een gecureerde wijze presenteert, waardoor gebruikers context krijgen en worden begeleid bij het waarderen van deze collecties. Deze gidsfunctie acht Eye noodzakelijk in een wereld waarin gebruikers toegang hebben tot grote hoeveelheden digitaal materiaal van vele (inter)nationale erfgoedinstellingen.

Uitgangspunten

Inhoudelijk hebben de sectoren Collectie en Publiek & Presentatie een aantal prioriteiten die voortkomen uit de algemene missie:

- Filmcultuur op verschillende en vernieuwende wijze presenteren en contextualiseren.
- Het scheppen van een breder perspectief door de presentatie van filmmakers die in de vergetelheid zijn geraakt.
- Het in kaart brengen van belangrijke technologische ontwikkelingen, genrecinema, Nederlandse filmcultuur, onder meer van gemarginaliseerde mensen in Nederland, en van producties die niet door het Filmfonds worden gesubsidieerd.
- Aandacht besteden aan vernieuwende cinema en experiment: (nieuwe) makers die zich niet aan grenzen, stijlen of regels houden en zich eigengereid een weg banen door het (inter)nationale landschap.
- Het tentoonstellen van actuele Expanded Cinema-projecten (installaties, performances, VR).
- Werk selecteren en presenteren van talentvolle, jonge filmmakers en bekende meesters.
- Het op de voorgrond plaatsen van maatschappelijke relevantie (actualiteit, verdieping en context).
- Ruimte maken voor nieuwe perspectieven op de collectie (werken met externe curatoren, programmeurs en marketeers, trainees, Artists en Scholars-in-Residence, multidisciplinair en inclusief).
- Het inclusiever maken van de collectie, zowel door acquisitie als door taalgebruik in de beschrijvingen van de collectie-items.
- Het presenteren van de collectie vanuit een meerstemmig perspectief om haar aansprekend te maken voor een breed publiek.

Collectie Internationaal

De collectie Internationaal is een weerslag van de ambitie van Eye om een eigenzinnige collectie te vormen met het werk van internationaal belangwekkende filmmakers en met mijlpalen uit de filmgeschiedenis.

De focus binnen deze collectie ligt op vernieuwende cinema: zowel innovatieve films van nieuwe talenten (Ainhua Rodriguez, Dominga Sotomayor, Radu Jude, Roberto Minervini en Scott Barley), als nieuwe films van gevestigde makers van wie Eye al een zeker oeuvre in de collectie heeft (Kelly Reichardt, Hou Hsiao-hsien, Ruben Östlund en Roy Andersson).

Eye acquireert daarnaast actief klassiekers, bijvoorbeeld interessante restauraties van collega-archieven zoals *Ascent* (Larisa Sheptiko, 1977), *The Piano* (Jane Campion, 1992), *Sátántangó* (Béla Tarr, 1994), *2001: A Space Odyssey* (Stanley Kubrick, 1968) op 70mm en *Do the Right Thing* (Spike Lee, 1989) op 35mm en 4K DCP.

Waar mogelijk verwerft Eye een 35mm-print voor de collectie als een nieuwe titel ook op 35mm verschijnt, bijvoorbeeld *The Other Side of Hope* (2017) van Aki Kaurismäki, de restauratie van *In the Mood for Love* (2000) van Wong Kar-Wai en twee films van Laszlo Nemes, *Son of Saul* (2015) en *Sunset* (2018).

De collectie Internationaal wordt veelvuldig ingezet op de Eye Film Player, in de zomerprogrammering, thema-programma's en in maandelijkse series, zoals het cult-programma *Koolhoven & Simons*, of *Eyeshadow*, een programma dat films combineert met spraakmakende live-optredens in de (muzikale) lijn van de film.²⁸

Curatoriële visie

De afgelopen jaren heeft Eye veel tijd gestoken in het zichtbaar maken van de collectie, zowel in het museumgebouw als in de rest van het land en internationaal. Eye blijft de collectie wereldwijd en online presenteren en zal daarnaast het onderzoek naar de collectie verder intensiveren. De komende jaren wordt geïnvesteerd in onderzoek dwars door alle collecties heen (Nederlandse Film, Internationaal, Stille Film, Experimentele Film, Expanded Cinema, Amateur- en Smalfilm, Filmgerelateerd en Animatie en Reclamefilm). Naast de wetenschappelijke onderzoeken die collectiemedewerkers begeleiden, onderzoekt het curatorenteam in samenwerking met externe onderzoekers en/of gastcuratoren de collectie in relatie tot diversiteit en inclusie. Centraal staan de vragen:

- 1 Hoe verhoudt de collectie van Eye zich tot het verleden? Welke aandachtsgebieden zijn onvoldoende ontsloten?
- 2 Hoe kan Eye de collectie (in de toekomst) diverser maken? Dit gaat zowel om acquisitie, als ook om het taalgebruik in de beschrijvingen van de collectie-items.

Door het aantrekken van meer diverse medewerkers, trainees, Artists en Scholars-in-Residence, streeft Eye op het gebied van collectievorming naar een meerstemmig perspectief.

Unieke vondsten

Het werk van de curatoren leidt dikwijls tot unieke vondsten. Regelmatig wordt Eye even wereldnieuws, zoals recent bij de vondst van de tweeminutenfilm *Mardi Gras Carnival* (1898), de – tot nu toe – oudste opname van Mardi Gras en van de stad New Orleans. Het kleurrijke muziek- en paradefeest in New Orleans bestaat sinds 1872 en het Louisiana State Museum wilde filmopnamen van het carnaval tonen in een tentoonstelling gewijd aan het 150-jarig bestaan van een van de organisatoren van de Mardi Gras-parades. Op hun zoektocht kwamen de Amerikaanse curatoren bij het Eye Collectiecentrum terecht. De collectie-specialisten vonden opnames van een Mardi Gras-parade uit 1898 en brachten een van de ‘verborgen’ schatten van Eye aan het licht. Hoewel de film al eind jaren negentig op film was geconserveerd, was deze nog niet digitaal beschikbaar. De inmiddels gedigitaliseerde film is behalve in het Louisiana State Museum ook op [YouTube](#) te zien en is ruim 103.000 keer bekeken.²⁹

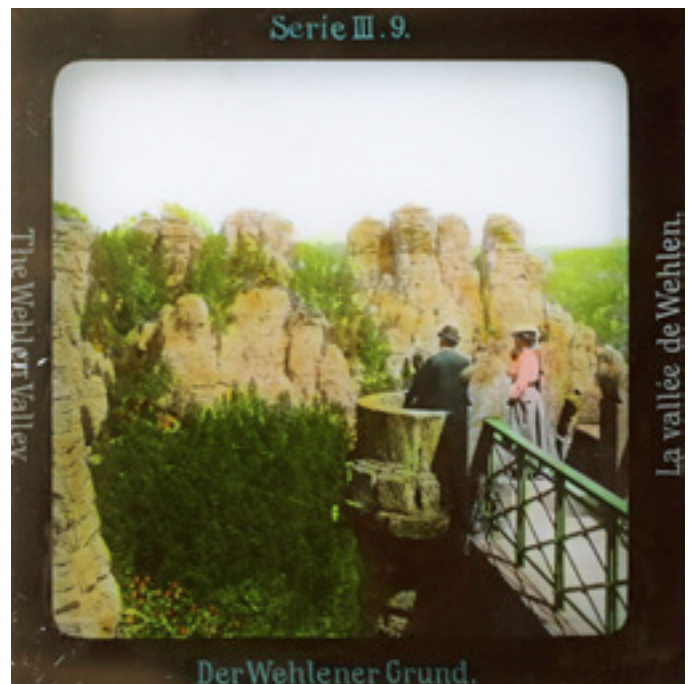
Eye is al enige tijd bezig delen van zijn Mutoscope and Biograph-collectie met meer dan 200 films op hoge resolutie (8K) te digitaliseren, voornamelijk de Europese titels (zie ook *The Brilliant Biograph* op pagina 41). In de nabije toekomst hoopt Eye ook verder te werken aan de Amerikaanse Mutoscope and Biograph-films in de collectie. Het is mogelijk dat er tijdens dit proces opnieuw films uit het tijdperk van de vroege cinema tevoorschijn komen die niet eerder zijn gevonden of geïdentificeerd.

De afgelopen jaren is regelmatig een verloren gewaande film teruggevonden, zoals de Britse speelfilm *Love, Life and Laughter* (1923), of de Duitse film *Gräfin Küchenfee* (1918) met Henny Porten in de hoofdrol.

Eye wil zijn collectie als een organisch geheel presenteren vanuit de gedachte dat alle collecties elkaar complementeren en context geven. Dit geldt zowel voor analoge als digitale film, affiches, foto's, archieven, apparatuur, geluid, bladmuziek, boeken, tijdschriften, installaties en andere objecten. Het is de bedoeling om filmgerelateerde collecties steeds verder te integreren in het profiel van alle curatoren. Door de afstemming en structurele informatie-uitwisseling tussen curatoren en programmeurs is het vanzelfsprekend dat alle aspecten van de collectie in diverse presentatievormen aan bod komen.

Venetië, Duiven voeren op het San Marcoplein (GB, 1898) uit de Biograph-collectie.

Toverlantaarnplaat uit serie "Projektion für Alle"

Affiche Desmet-collectie: *Making a Man of Her* (Al Christie, US, 1912)

IDFA 10 jaar (1997)

Collectie Filmgerelateerd

De Filmgerelateerde collectie van Eye is groot en divers en bestaat uit onder meer 750.000 foto's en 95.000 affiches, waaronder een aantal hoogtepunten uit de affichekunst van de jaren twintig. De papieren archieven zijn een waardevolle bron voor research en geschiedschrijving en bevatten unieke stukken op het gebied van productie, distributie en vertoning van de Nederlandse film. Een voorbeeld hiervan is het enorme archief van producent Matthijs van Heijningen, een van Nederlands' meest vooraanstaande producenten, die onder meer bekend is door boekverfilmingen zoals *Eline Vere* (Harry Kümel, 1991), *Op hoop van zegen* (Guido Pieters, 1986) en *Kees de jongen* (André van Duren, 2003). Zijn oeuvre bestaat 41 lange speelfilms en deelname aan verscheidene andere filmprojecten in verschillende hoedanigheden. Het is het grootste producentenarchief in de collectie van Eye. Daarnaast geven de institutionele archieven (NBB/NFC, Productiefonds, Nederlands Fonds voor de Film, NIAf) inzicht in de organisatie en filmsubsidiëring van de film in Nederland. Eye heeft ook archieven van festivals in huis, waaronder de papieren collectie van Africa in the Picture, en van het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA).

De collectie filmmapparaat wordt nog regelmatig aangevuld met belangrijke projectie- en opnameapparatuur, van toverlantaarns tot bioscoopprojectoren voor 35mm en 70mm projectie.

Het bedrijfsarchief en de affiches, foto's en publiciteitsmateriaal van distributeur/bioscoopeigenaar Jean Desmet, vormen het grootste deel van de filmgerelateerde collectie op het gebied van de stille film. Samen met delen van andere archiefcollecties (bijvoorbeeld van Geoffrey Donaldson) verschaffen ze veel achtergrondinformatie over de stille film.

Mooie resultaten van de integratie tussen film- en filmgerelateerde collecties zijn de permanente tentoonstelling met filmmapparaat in het museumgebouw, de wisselende tentoonstelling met affiches in de gang naar de bioscoopzalen (aansluitend op de actuele programmering), en de tentoonstelling van selfoto's op zeven monitors boven de bar van de foyer (Eye on Set).

Toegang tot de collectie

De afgelopen twee decennia heeft Eye zich ingespannen om de collectie te digitaliseren en via diverse kanalen digitaal toegankelijk te maken. In vergelijking met vertoning van films in bioscoopzalen, tentoonstellingen en op festivals, is het online vertonen van auteursrechtelijk beschermd werk complexer vanwege de vele beperkingen in het auteursrecht. De contracten voor de meeste films zijn afgesloten voordat online kijkopties bestonden,

Eye on Set

Film apparatuur in het depot

waardoor deze rechten niet zijn opgenomen in de oudere contracten.

Het leeuwendeel van de collectie is auteursrechtelijk beschermd. Dit houdt in dat voor specifiek gebruik van een film toestemming van de rechthebbende(n) is vereist. Een uitzondering hierop is de zogeheten 'bibliotheek-exceptie': alle digitale films en de daarbij behorende metadata kunnen vrij toegankelijk op de pc's van de Eye Study in het Collectiecentrum geraadpleegd worden.

Een klein deel van de collectie valt onder het publieke domein en kan zonder restrictie openbaar gemaakt worden. Daarnaast maakt Eye gebruik van recente verruiming op auteursrechtelijk gebied binnen de Europese Unie: zo heeft Eye delen van zijn collectie als 'verweesd' verklaard. Voor een klein deel van de digitale collectie heeft Eye licenties afgesloten voor exploitatie van de films namens de rechthebbende(n).

Voor de coördinatie van het vastleggen van de rechten en het monitoren van nieuwe auteursrechtelijke ontwikkelingen op (inter)nationaal niveau heeft Eye een jurist in dienst die gespecialiseerd is in intellectuele eigendom (IE). Hierdoor is Eye in staat nieuwe ontwikkelingen goed te volgen en daarop te anticiperen. Zowel nationaal als internationaal wordt Eye regelmatig gevraagd om mee te denken over auteursrechtelijke vraagstukken en zijn praktijkervaring te delen met het veld.

Een groot deel van de digitale films in het publieke domein is inmiddels gratis beschikbaar gesteld.

De afgelopen jaren heeft Eye zich ingezet om een extra gecensureerde toegang tot (auteursrechtelijk beschermde) films te creëren: de Eye Film Player.

Eye Film Player

In 2021 is ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van Eye de **Eye Film Player** gelanceerd, een streamingplatform waarop op demand een groeiende selectie titels beschikbaar is. Het aanbod weerspiegelt de verscheidenheid van de collectie: films uit de Nederlandse filmgeschiedenis, klassiekers uit de wereldcinema, spraakmakende documentaires, en compilaties van stille films, voorzien van speciaal hiervoor gecomponeerde muziek. Veel van de films zijn gratis te bekijken. Voor de huurfilms betaalt de kijker een klein bedrag ter vergoeding van de filmmakers en rechthebbenden.

Een greep uit het aanbod op de Eye Film Player

Iedere week voegt Eye nieuwe titels toe. De selectie van titels is onder andere gebaseerd op de rol van een film in de filmgeschiedenis en de mate waarin de film het aanbod op het streamingplatform diverser maakt. Ook selecteert Eye films die aansluiten bij de actualiteit of bij de filmprogramma's in de filmzalen. Enkele voorbeelden zijn:

- films van aanstormend filmtalent dat een podium krijgt in het filmprogramma **Badlands**.
- films bij **Cinema Ecologica**, een programma over hoe filmregisseurs de verhouding tussen de mens en planeet Aarde verbeelden.
- films van **Sergej Loznitsa**, een retrospectief naar aanleiding van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne.
- films uit het programma van de **Eye International Conference 2022** over Global Audiovisual Archiving, een conferentie over de ondervertegenwoordiging van digitaal audiovisueel erfgoed uit Latijns-Amerika, Azië en Afrika, in vergelijking met Europa en Noord-Amerika.

Daarnaast heeft Eye zijn 75^e verjaardag ook gevierd door gedurende het jubileumjaar **75 restauraties** uit de collectie beschikbaar te maken via de Eye Film Player.

Het wekelijkse nieuwe aanbod is te volgen via de **Eye Film Player-nieuwsbrief**.³⁰

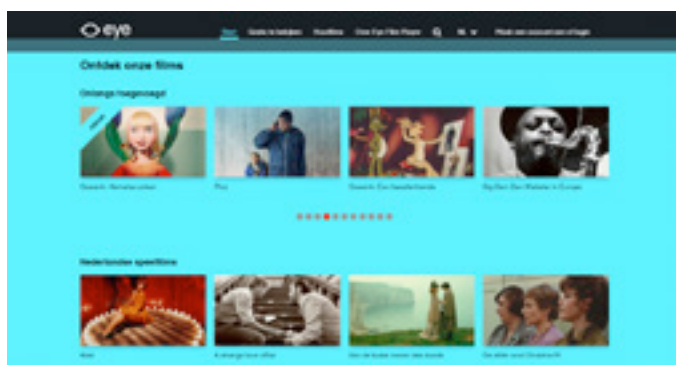
Digitale presentaties

Eye stelt een deel van de collectie niet alleen beschikbaar op de Eye Film Player maar publiceert ook wekelijks films op YouTube; inmiddels zijn ruim 2.400 collectietitels geüpload.³¹ Het YouTubekanaal heeft meer dan 35.400 abonnees³²: na views uit Nederland en andere Europese landen, trekt het vooral veel kijkers uit Indonesië en de Verenigde Staten. Het kanaal fungeert zo als een laagdrempelig internationaal visitekaartje voor met name de collectie van stille films. Eye profiteert hier heel concreet van: regelmatig identificeren internationale abonnees onbekende filmfragmenten uit de collectie, zogeheten Bits & Pieces. Daarnaast vinden commerciële opdrachtgevers van over de hele wereld naar aanleiding van de collectiefilms op YouTube de weg naar Eye Sales Collectie.

Op het YouTubekanaal staan ook diverse playlists, met onder andere *behind the scenes*-films over het werk van Eye, interviews met filmmakers, video-essays door programmeurs en curatoren, lezingen en rondleidingen.

Met artikelen in het **online magazine**, **filmdossiers** en een **filmdatabase** met artikelen over en beschrijvingen en metadata van films uit de collectie, biedt Eye achtergronden bij de collectie en het beheer en behoud van films.³³ Ook plaatst Eye regelmatig fragmenten en foto's op Facebook (in de serie #Eyeopreis, of in de rubriek Filmaffiche van de maand) en op Instagram (#Eye-collectie) om aandacht te geven aan het materiaal in de collectie.

Eye heeft een **Eye Collections-Facebookgroep** waarop medewerkers nieuwsberichten posten over collectie-gerelateerde onderwerpen. Op deze manier worden bijzondere collectiestukken (film, foto of apparaat) uitgelicht en activiteiten in het Eye Collectiecentrum (bijvoorbeeld colleges, presentaties, of de start van een onderzoek) onder de aandacht gebracht.³⁴

Eye Film Player

Eye on Screens

Ze noemen me Baboe (Sandra Beerends, NL, 2019)

Allegory of Cave Men (Imran Channa, NL, 2022)

Eye presenteert de films ook regelmatig buiten de muren van het museum. Zo is binnen het project **Eye on Screens** een selectie van filmfragmenten uit de beginjaren van de film te zien op buitenscheren waarop normaal gesproken alleen commercials te zien zijn. Eye geeft de toevallige passant hiermee een inkijk in de wereld van zo'n 100 jaar geleden.

Eye on Screens

Op vijftig grote schermen in stations, winkelcentra en op pleinen verspreid door heel Nederland werden gedurende twee jaar (2021-2023) ruim 500 fragmenten uit de eerste dertig jaar van de filmgeschiedenis (1895–1925) vertoond. De fragmenten kwamen onder andere uit de verzameling van filmpionier Jean Desmet, een uitzonderlijke collectie die is toegevoegd aan het *Memory of the World Register* van UNESCO. Daarnaast werden fragmenten gebruikt uit het Nederlands Centraal Archief (het eerste filmarchief van Nederland, in 1919 opgericht); uit de collectie Bits & Pieces en uit de films die Willy Mullens maakte toen hij met zijn camera langs dorpen en steden in heel Nederland reisde.

Doelgroepen die de Eye-collectie (her)gebruiken

Behalve het gebruik van de collectie voor de activiteiten van Eye (programmering, tentoonstelling, educatie, etc.), wordt de collectie intensief (her)gebruikt door verschillende (inter)nationale doelgroepen: het algemeen publiek, academici en collega's uit de archief- en museumwereld, afnemers educatie (bemiddelaars en eindgebruikers), televisiemakers en filmmakers/kunstenaars.

Eye wil hergebruik van de collectie voor al deze gebruikersgroepen aantrekkelijk maken.

Collectie Amateur- en Smalfilm

De collectie Amateur- en Smalfilm bevat circa 2.400 films over voormalig Nederlands-Indië. Het zwaartepunt ligt bij de meer dan 2.000 amateurfilms op voornamelijk 8- en 16mm. Ruim 700 films hiervan gaan over het dagelijks leven in de voormalige kolonie tijdens het Interbellum. De opnamen zijn afkomstig van bemiddelde koloniale Nederlandse families die voor het thuisfront beelden schoten van hun leven.

Filmmakers, kunstenaars en onderzoekers gebruiken deze collectie vaak om de complexiteit van koloniale beelden bloot te leggen, en zetten ze in voor een nieuw en persoonlijk narratief, zoals onderzoeker en filmmaker Jyoti Mistry creëerde in haar films *Cause of Death* (2020) en *When I Grow Up I Want to Be a Black Man* (2017).

Ook Eye Artist-in-Residence Imran Channa liet zich

inspireren door beeldmateriaal uit de collectie over voormalig Nederlands Oost-Indië. In 2022 zijn twee kunstwerken van hem aan de collectie toegevoegd: de interactieve game-installatie met getekende beelden *Promised Land* en de experimentele film *Allegory of Cave Men*. In deze werken komen Channa's ideeën tot uiting over het landschap als een representatie van nationale identiteit en als gevolg hiervan als instrument van koloniale dominantie.

De documentaire *Ze noemen me baboe* (2019) bevat ruim 400 fragmenten uit 200 titels uit de amateur- en smalfilmcollectie van Eye en is opgebouwd uit enkel archiefmateriaal. Eye heeft uitvoerig beeldresearch verricht voor deze film waarin de onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië wordt verbeeld vanuit het perspectief van het kind-meisje (de baboe). Regisseur Sandra Beerends en editor Ruben van der Hammen ontvingen maar liefst twee Gouden Kalveren voor 'beste documentaire' en 'beste montage' en sleepten daarnaast een Emmy Award-nominatie in de wacht.

Voor de tentoonstelling *Sluimerend vuur* (Eye, 2013) putte found footage-filmmaker Péter Forgács ook uit deze collectie, bewerkte de amateurbeelden en voorzag ze van citaten uit brieven onder meer uit de collectie van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV).

Recent is materiaal uit deze collectie nog ingezet bij het flankerende programma dat Eye als partner verzorgde bij de tentoonstelling *Revolusi!* (2022) van het Rijksmuseum. Dit tiendelige programma met films en (gast)lezingen liet de politieke strijd van de Indonesiërs en de erfenis van het kolonialisme vanuit meerdere perspectieven zien.

In 2022 zijn 50 titels van de 123 films uit het deelcollectiegebied Suriname en de voormalige Nederlands Antillen gedigitaliseerd. Scenarist Tessa Leuwsha en producent Pieter van Huystee Film & TV maken momenteel gebruik van deze collectie voor de documentaire *Moeder Suriname*. Deze geheel uit archiefmateriaal samengestelde documentaire vertelt het levensverhaal van een vrouw, die nog onder de slavernij geboren is, tegen de achtergrond van de ontwikkeling van Suriname naar een zelfstandige staat.

(Her)gebruik van de collectie in Eye

Eye vertoont het hele jaar door films uit de diverse collecties binnen een breed scala aan series zoals *Restored & Unseen*, *Badlands*, *Eye Classics*, *Eye on Sound*, *Eye on Art*, *Eyeshadow*, *Koolhoven & Simons*, *Sunsets* en *Cinemini*, tijdens speciale evenementen als het *Film-bal* en de *Museumnacht* en binnen themaprogramma's zoals *Woman Make Film* en *Black Light*, waarin maatschappelijke thema's verder worden uitdiept met een

Permanente tentoonstelling met o.a. een Mutoscoop

Workshop History Repeats

Een bezoeker in de VR-ruimte van Alejandro G. Iñárritu's *Carne y Arena*

Footsteps (Fiona Tan, NL, 2022)

gecureerd programma van films, gesprekken en evenementen. Tijdens de coronapandemie zijn de eerste livestream-experimenten uitgevoerd met hybride programmering, gedeeltelijk on-site en online voor het publiek dat in binnen- en buitenland vanuit huis meekijkte.

De afdeling Educatie gebruikt de collectie als lesmateriaal bij vrijwel alle educatieve activiteiten. Jaarlijks ontvangt Eye meer dan 11.000 leerlingen van 4 tot 20 jaar en laat ze de collectie ontdekken met interactieve filmvoorstellingen, rondleidingen vol kijk- en doe-opdrachten en workshops.

Voorbeelden hiervan zijn de workshop *History Repeats*, waarin leerlingen filmpjes maken geïnspireerd op films uit de collectie, en de workshop *Celluloid Remix*, waarin leerlingen een videoclip maken met stille filmfragmenten.

Virtual reality, augmented reality en mixed reality

De afgelopen jaren hebben de ontwikkelingen op het gebied van *virtual reality*, *augmented reality* en *mixed reality* een vlucht genomen.

Er wordt volop geëxperimenteerd met het verbeelden van verhalen op een 'scherm zonder kaders'. Een voorbeeld hiervan is de *augmented reality* tour die Eye heeft gemaakt voor kinderen vanaf zeven jaar, de Eye Walk. Deze innovatieve videotour bevat fragmenten van films uit de collectie en heeft diverse prijzen gewonnen, waaronder de New Media Awards (Best of Industry in de categorie Musea) en de Highly Commended Prize van MuseumNext.³⁵

Virtual Reality-producties vormen een steeds belangrijker deel van de filmervaring en daarom besteedt Eye er aandacht aan in een speciaal programma: **Xtended**. Xtended presenteert werk van kunstenaars en filmmakers als Alejandro G. Iñárritu, Laurie Anderson, Marina Abramović en Tsai Ming-liang, die de VR-ervaring tot uitgangspunt maken voor een andere, prikkelende blik op de wereld.³⁶

Voor de tentoonstellingen vormt de collectie van Eye een van de vertrekpunten. De wisselende tentoonstellingen en de contextualiserende programma's in de filmzalen bevatten vaak materiaal uit de collectie, zowel films als filmgerelateerde collecties. Drie à vier keer per jaar is er ook een gecureerde selectie te zien van filmaffiches uit de collectie in de **affiche-tentoonstelling Eye Frame** bij Cinema 2 en 3. Deze selectie sluit vaak aan bij de actuele programmering of bij het thema van de tijdelijke tentoonstelling, maar soms zijn het ook op zichzelf staande presentaties van zwaartepunten uit de collectie.

Makers schenken regelmatig hun films uit de tentoonstellingen aan Eye. In de afgelopen jaren zijn werken van William Kentridge, Anthony McCall, Francis Alÿs en een

nieuwe installatie van Jia Zhang-Ke aan de collectie toegevoegd. Voor de tentoonstelling van Guido van der Werve heeft Eye een aantal van zijn 35mm- en Super16-films gedigitaliseerd en remastered. De nieuwe gemaakte kopieën en de andere films uit zijn oeuvre zijn vervolgens ook in het archief opgenomen.

Onder de noemer Eye on Set zijn op zeven monitors bovenaan de trappen van de Arena selfoto's te zien van films als *More Sweetly Play the Dance* (William Kentridge, 2015). De collectie van Eye bevat 95.000 foto's die zijn gemaakt op de filmset. In 2022 was er ook een speciale presentatie te zien van selfoto's van de Nederlandse fotograaf Bob Bronshoff, wiens werk na afloop is ondergebracht in de collectie van Eye.

Tentoonstelling Fiona Tan: Mountains and Molehills

In 2022 presenteerde Eye een grote solo-overzichtstentoonstelling van het werk van Fiona Tan (Pekanbaru, Indonesië, 1966). Deze expositie was een reis door uiteenlopende werken uit haar oeuvre, waarin het verstrijken van de tijd en de rol van het landschap als mentale ruimte terugkerende uitgangspunten waren. Een hoogtepunt vormde het nieuwe werk, gemaakt op uitnodiging van Eye. In *Footsteps* (2022) legt ze een verbinding tussen persoonlijke verhalen en de wereld om ons heen. Daarbij maakt ze gebruik van materiaal dat ze vond in de collectie van Eye: documentaire filmbeelden uit het vroege tijdperk van de stille film, die het Nederland van meer dan honderd jaar geleden vastlegden.

Fiona Tan staat bekend om haar video- en filminstallaties waarin ze herinneringen, geschiedenis, globalisatie en de rol van afbeeldingen onderzoekt. Haar films zijn vaak een combinatie van archief- en origineel materiaal. Tan is bijzonder geïnteresseerd in archieven, en hoe classificatie samenhangt met representatie en identiteit. Tans werk wordt veelvuldig getoond en verzameld door internationale musea. Ze werkte al eerder samen met Eye: haar werk was onderdeel van tentoonstellingen in 2012 en 2021, en ze baseerde verschillende van haar eerdere films op materiaal uit de collectie.

De afgelopen jaren is materiaal uit de filmgerelateerde collectie in een vaste expositie voor het publiek toegankelijk gemaakt. Op de benedenverdieping in het museumgebouw bevindt zich de permanente tentoonstelling met apparatuur die belangrijke momenten in de filmgeschiedenis markeren. Enkele topstukken zijn een Mutoscoop, een toverlantaarn en de Kinamo, een zeer compacte camera waarmee filmpionier Joris Ivens de beroemde documentaire *De brug* (1928) filmde. Bezoekers kunnen QR-codes in de permanente tentoonstelling scannen en **video's** in Nederlands Gebarentaal bekijken over ver-

schillende filmapparaat, zoals de zoötrope, de toverlantaarn en de Mitchell camera.

Verspreid door het museumgebouw staan ook replica's van interactieve precinema-apparaten (Eye Explore) die voor kinderen vanaf 7 jaar te ontdekken zijn in de speurtocht Eye Explore More.

Onderdeel van de permanente tentoonstelling is de 360°-installatie de Film Catcher, waarmee bezoekers op een interactieve en immersieve wijze kunnen kennismaken met de gedigitaliseerde films uit de collectie. Verder is er een interactieve installatie met *green screen*-technologie, waarin de bezoeker kan figureren in een filmscène uit de collectie.

Nieuwe on-site presentatie: Film Catcher

In deze interactieve ruimte kunnen bezoekers met een tablet de stroom van filmscènes op de muren om zich heen beïnvloeden en fragmenten met een gemeenschappelijk kenmerk op de muur toveren. Soms is dat een kleur (magenta, blauw), dan weer een vorm (cirkel); een beeldkader (close-up, long shot); of specifieke beeldinhoud (bijvoorbeeld dans, portret of stad).

Na deze onderdompeling kan men zich verdiepen in een afzonderlijke film door een filmfragment op de wand en de verhalen bij deze film te 'vangen' op de tablet.

Het concept van de Film Catcher bouwt voort op wetenschappelijke inzichten vanuit het NWO-onderzoek The Sensory Moving Image Archive (SEMIA) waaraan Eye deelnam (zie pagina 47).

In de vier Pods (mini-cinema's met drie zitplaatsen) kunnen bovendien films uit de collectie in zijn geheel bekeken worden. Bezoekers kunnen er een filmquiz spelen; filmfragmenten bekijken die door vijf beroemde Nederlanders worden geïntroduceerd; en ruim 520 films uit de collectie integraal bekijken. Eye zal dit aantal de komende jaren uitbreiden tot 1.000 titels.

Ten slotte staan in de Arena 'luisterbanken' waar de bezoeker verhalen kan horen over de totstandkoming van vijf films vanuit het perspectief van een cameraman, scenarioschrijver, editor en componist: Eye Listen.

(Her)gebruik van de collectie buiten Eye

De collectie is via verschillende kanalen ook buiten de muren van het filmmuseum te zien.

Om de vertoning van korte films in bioscopen te bevorderen heeft Eye het initiatief genomen tot de Korte Film Poule. Via dit distributieplatform hebben geabonneerde filmtheaters toegang tot meer dan 700 digitale, hoofd-

Film Catcher

Uit de distributiec collectie: *Flowers of Shanghai* (Hou Hsiao-Hsien, TW/JP, 1998)

Affiche *Al-Raqissa wa-l-siyasi* (Samir Seif, EG, 1990). Gebruikt voor tentoonstelling *Groeten uit de Oriënt* (2022) in het Huis van het Boek.

Affiche *Terra em transe* (Glauber Rocha, BR, 1967). Ontwerp van Anotnio Fernández Reboiro. Gebruikt voor tentoonstelling *(RE)VOLVER! Art and cinema as a weapon against injustice* (2021) in het CC St-Niklaas

zakelijk Nederlandse, korte fictiefilms, stille films met muziek, documentaires, experimentele films en animaties. Het aanbod wordt jaarlijks verder uitgebreid en is afkomstig uit de collectie van Eye, de voormalige Filmbank, NTR KORT!, onafhankelijke producenten en Nederlandse filmscholen. De Korte Film Poule biedt ook speciaal gecureerde programma's aan: van compilatieprogramma's van filmfestivals tot educatieve programma's met gratis lesmateriaal.

Met de Eye Experimental distributiecatalogus brengt Eye een jaarlijkse selectie van tien nieuwe Nederlandse experimentele films en *artist's moving image* onder de aandacht van internationale filmfestivals. De selectie bestaat uit werken van zowel gevestigde makers, bijvoorbeeld Karel Doing en PolakVanBekum, als jonge talenten zoals Sohaib Bouaïss. Dit resulteerde afgelopen jaren onder andere in selecties voor Berlinale Forum Expanded, Ann Arbor Film Festival en IndieLisboa.

De curatoren van Eye stellen ook distributieprogramma's samen om het werk van filmmakers, zoals Barbara Meter, Henri Plaat en Martha Colburn, onder de aandacht te brengen.

Lesmateriaal over en met de collectie wordt daarnaast gratis aangeboden op het onderwijsplatform [Lesson Up](#). Met deze Filmkwartieren kunnen docenten zelf in de klas iedere maand een ander onderwerp behandelen (bijvoorbeeld: waarom is het belangrijk dat oude films bewaard worden?). Daarnaast gaan de museumdocenten van Eye naar de scholen toe en geven gastlessen met filmvertoningen en opdrachten rondom een bepaald thema. De Eye Film Player heeft eveneens een speciale toegang voor docenten, waarmee zij de films op de Player kosteloos in de klas kunnen vertonen.

Eye zet zich in om filmerfgoed van Eye ook buiten de muren van het museum beschikbaar te maken voor een groot publiek. Nederlandse bioscopen en filmtheaters kunnen films programmeren uit de Distributiecollectie van Eye. Deze Distributiecollectie heeft meer dan 1.000 titels en bevat zowel klassiekers als hedendaagse films – van ongeveer 150 titels liggen de rechten momenteel bij Eye. Er worden circa 850 boekingen per jaar gemaakt.

Distributiecollectie

Eind jaren 1980 zijn de collectie en activiteiten van de distributietak van Film International (het latere International Film Festival Rotterdam, IFFR) bij het Filmmuseum ondergebracht. Deze collectie bevat tientallen kopieën van bijzondere arthousefilms, met name uit Azië, Rusland en Europa, en vele moderne klassiekers. In de jaren 1990 tot 2000 is deze collectie via de distributie van NFM/IAF en later Filmmuseum Distributie uitgebreid met tien tot vijftien films per jaar. Ook in de periode daarna is de collectie blijven groeien, enerzijds door de actieve distributie van – vaak gerestau-

reerde – klassiekers, anderzijds door de aankoop van nieuwe titels voor het programma [Previously Unreleased](#) waarbinnen Eye diverse titels ook landelijk distribueert.³⁷ Het Filmmuseum onderhield in de periode tot 2000 een nauwe relatie met IFFR en het werk van een aantal regisseurs werd op de voet gevolgd en vaak aangekocht (onder andere van Jessica Hausner, Pedro Costa, Zhang Yimou en Hou Hsiao-hsien). De Distributiecollectie weerspiegelt, zeker in combinatie met de collecties van distributeurs Cinemien en Contact Film, die eveneens in het archief zijn opgenomen, de geschiedenis van de kleinere arthousefilm in Nederland tussen 1970 en nu. Een van de aspecten die de Distributiecollectie bijzonder maakt is dat deze veel titels bevat van films die elders in de wereld vaak alleen op festivals te zien waren, zowel van grote namen als Manoel de Oliveira (*Neen of de ijdele roem der bevelen*, 1990) en Werner Schroeter (*Der Rosenkönig*, 1986), maar ook veel eerste en tweede films van regisseurs die nu tot de wereldtop behoren, zoals Christopher Nolan (*Following*, 1998), Ruben Östlund (*Involuntary*, 2008) en Alice Rohrwacher (*Corpo celeste*, 2011). Keerzijde is dat veel van de film destijds om economische redenen klein zijn uitgebracht. Ze hebben vaak maar met één of twee 35mm-prints door het gehele land gerouleerd en tal van kopieën vertonen daardoor behoorlijk wat sporen van veelvuldige projectie.

Samen met andere collecties vormt de Distributiecollectie een perfect uitgangspunt om huidige en toekomstige ontwikkelingen in de cinema te blijven volgen. Met name Azië, Midden-Oosten, Oost-Europa en Latijns-Amerika zijn regio's waarop Eye zich verder kan richten. Deze honderden kopieën vertegenwoordigen een groot cultureel kapitaal dat Eye gaat onderzoeken, conserveren, en waar nodig digitaliseren en daar waar de rechten het toelaten: presenteren.³⁸

De afdeling Archival Loans leent films uit aan filmfestivals, (film)musea, -archieven en bioscopen, waarbij de afdeling Digital Access de digitale uitleverformaten produceert. Jaarlijks verstuurt Eye ongeveer 550 kopieën en files over de hele wereld.³⁹

Musea in binnen- en buitenland lenen ook regelmatig filmgerelateerde items, zoals bijvoorbeeld Egyptische en Turkse affiches voor de tentoonstelling *Groeten uit de Oriënt* (2022) in het Huis van het Boek in Den Haag; en Cubaanse affiches in het kader van de tentoonstelling *(RE)VOLVER! Art and cinema as a weapon against injustice* (2021) in het CC St-Niklaas in België.

Eye Sales Collectie verzorgt de verkoop van digitale en analoge kopieën van films en filmfragmenten aan musea, productiemaatschappijen, tv-zenders, kranten en tijdschriften, web- en app-designers, kunstenaars, academici en particulieren. Jaarlijks levert Eye ongeveer 2.400 filmbestanden aan ongeveer 500 klanten. Daarnaast

worden ook bijna 400 foto's en 100 posters aan derden geleverd.⁴⁰

Eye treedt geregeld ook op als coproducent, bijvoorbeeld bij de archieffilm *When Forever Dies* (Peet Gelderblom, 2020), die samengesteld is uit honderden filmfragmenten, onder andere uit de Bits&Pieces-collectie en de collectie van Joop Geesink.

Cinema's First Nasty Women

Eye is archiefpartner in het internationale project **Cinema's First Nasty Women** dat 99 Europese en Amerikaanse vroege films (1898-1926), afkomstig uit 13 internationale filmarchieven bij elkaar brengt. Deze zelden vertoonde films over feministisch protest, anarchistische slapstick en genderspel worden aangeboden op een dvd- en blu-raybox (Kino Lorber, 2022). Maar liefst 43 films komen uit de collectie van Eye. De verzameling omvat een breed scala aan genres, waaronder slapstickkomedies, kluchten, trucage-films, cowboy melodrama's en avontuurlijke thrillers. 'Nasty Woman' is ontleend aan de uitspraak van Donald Trump die Hillary Clinton in de aanloop naar de verkiezingen zo betitelde. Sindsdien hebben feministen van de Nasty Woman Movement deze term geadopteerd als een geuzennaam.⁴¹

Op Internationale Vrouwendag 2022 heeft Eye een selectie van deze films vertoond om te laten zien dat vrouwelijke filmhelden vele gedaantes kunnen aannemen.

Internationale distributeurs brengen regelmatig films en restauraties van Eye uit op dvd en blu-ray. Milestone Films verzorgde de releases van dvd-boxen rondom de restauraties van *Filibus* (Mario Roncoroni, 1915) en *Shoes* (Lois Weber, 1916); hun release van *The Spanish Dancer* (Herbert Brenon, 1923) wordt eind 2023 verwacht. Bij Lobster Films verscheen de restauratie van *Man with a Movie Camera* (Dziga Vertov, 1929) en *J'accuse* (Abel Gance, 1919). Distributeurs maken vaak uitvoerig gebruik van de affiche- en fotocollectie om 'extra's' toe te voegen aan deze dvd's.

De release van de restauratie van de Russische propaganda-film *Fragments of an Empire* (Fridrikh Ermler, Sovkino, 1929) door Flicker Alley won in 2020 de Peter von Bagh Award voor beste dvd bij de *Il Cinema Ritrovato DVD Awards*. De jury schreef in haar rapport:

The film is an exceptional presentation of a silent film, a fruitful collaboration between Eye Filmmuseum, Gosfilmofond of Russia, The San Francisco Silent Film Festival, and Flicker Alley. Fridrikh Ermler's fascinating film, his last silent feature and his fourth with the actor Fidor Nikitin, benefits here from a revelatory

restoration and is accompanied by texts and commentary that further illuminate its history. We applaud also the newly composed score by Stephen Horne and Frank Bockius, and the recreation of Vladimir Deshevov's original piano music from 1929, as performed by Daan van den Hurk.

In 2020 bracht Powerhouse Films *Eve* (Joseph Losey, 1962) op blu-ray uit. Deze speciale gelimiteerde editie bevat veel extra's, waaronder een nieuwe 2K-scan en digitale *remastering* van Eye's analoge restauratie van de langste versie van de film, en een boekje waarin inzage wordt gegeven in de restauratie.

Eye's inspanningen om werk van vrouwelijke filmprofessionals meer aandacht te geven

Eye maakt zich al decennia hard voor meer aandacht voor de rol van vrouwen in de cinema en heeft veel initiatieven ondernomen op het gebied van vrouwen en het (her)schrijven van een inclusievere filmgeschiedenis. In 2019 hostte de Eye International Conference bijvoorbeeld de tiende editie van de Women and the Silent Screen (WSS), een internationale conferentie die zich elke twee jaar buigt over de aanwezigheid van vrouwen in de eerste dertig jaar van de filmgeschiedenis – een veel grotere aanwezigheid dan de filmgeschiedenisboeken en de filmcanon doen vermoeden. Ruim 150 filmwetenschappers, filmmakers, archiefmedewerkers, curatoren en restauratoren van over de hele wereld kwamen samen in Eye om hun onderzoek en werk rondom het thema Sisters te presenteren. De conferentie besloeg drie volle dagen, met filmvertoningen, academische panels en show-and-tellpresentaties met thema's als 'Performing Sisters', 'Radical Feelings: Feminism, Affect, Early Cinema' en 'Sister(s) in the Archives'.

In 2020 presenteerde Eye 'Women Make Film', een filmprogramma met hoogtepunten uit de 'verzwegen filmgeschiedenis' van vrouwelijke makers. In september 2021 kwam een vervolg hierop in de vorm van een 7-delige cursus bij de 14-uur durende *Women Make Film: A New Road Movie* van Mark Cousins, een roadtrip door de filmgeschiedenis gezien door de ogen van vrouwelijke regisseurs.

In 2022 is Eye begonnen met een oral history pilotstudie omtrent de beginjaren van feministisch filmkollectief Cinemien, een van de oudste nog operationele filmdistributeurs van Nederland (zie verder pagina 49).

Eye organiseert daarnaast ook zogeheten online-schrijfmiddagen in het kader van het **WikiProject Gendergap**, een initiatief dat de genderongelijkheid op de Nederlandstalige Wikipedia wil verkleinen.⁴² Eye zet zich samen met haar achterban in om de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke filmprofessionals op

Keynotesprekers Jacqueline Stewart en Annette Förster tijdens de Eye International Conference 2019 Sisters

Wikipedia aan te pakken. Door zoveel mogelijk informatie over deze vrouwen toegankelijk te maken blijft kennis over hun werk niet beperkt tot academische teksten, specialistische websites en archieven waar slechts een beperkt aantal mensen toegang toe vindt.

Het online-magazine kent de vaste rubriek **Female Gaze**, een maandelijkse interviewreeks met vrouwelijke makers waarin zij over hun eigen werk vertellen aan de hand van een filmfragment van een andere vrouwelijke maker.⁴³ Op de **Eye Film Player** highlight Eye daarnaast een selectie van films van vrouwelijke filmmakers.⁴⁴

In aflevering 7 van de online serie **Meet the Archive, Archiving the Legacy of Women in Film: Preserving and Sharing**, gaan de curatoren verder in op wat Eye doet om de zichtbaarheid van het werk van vrouwen te vergroten.⁴⁵

SEE NL

SEE NL is sinds 2019 de nieuwe overkoepelende naam waaronder Eye en het Nederlands Filmfonds (inclusief de Netherlands Film Commission) de handen ineen hebben geslagen om Nederlandse films, filmmakers en filmcultuur in het buitenland te promoten.⁴⁶ De afdeling SEE NL verricht promotiewerk voor de selectie van restauraties op grote internationale filmfestivals zoals Cannes Classics en de Berlinale, en op filmerfgoedfestivals zoals Il Cinema Ritrovato in Bologna, Le Giornate del Cinema Muto in Pordenone en Lumière in Lyon. SEE NL heeft stands op verschillende filmmarkten van festivals en brengt op deze manier de catalogus van Eye bij internationale film-erfgoedfestivals en archieven onder de aandacht.

De jaarcatalogus van SEE NL bevat een filmerfgoedsectie waarin de meest recente restauraties worden gehighligt. Op see-nl.com wordt eveneens regelmatig aandacht besteed aan de Eye-collectie, aan erfgoedactiviteiten in het Eye Collectiecentrum en meer in het algemeen aan evenementen en programma's die hoofdzakelijk zijn samengesteld op basis van (delen van) de collectie.

Een van de projecten die SEE NL in het buitenland heeft gepromoot zijn de distributieprogramma's van het werk van Henri Plaat (1936), een sleutelfiguur van de Nederlandse experimentele cinema die buiten Nederland nauwelijks bekendheid geniet. In 2020 zijn tien korte films van hem digitaal gerestaureerd door Eye. Onder de titel *The Poetics of Plaat* zijn twee distributieprogramma's samengesteld die een dwarsdoorsnede geven van zijn cinematografische oeuvre en zowel visuele experimenten als absurdistische korte fictiefilms en lyrische reisfilms bevatten.⁴⁷

5 Pionier: academische functie, onderzoek en samenwerkingen

Eye behoort tot de voorhoede op het gebied van conserveren, digitaliseren, restaureren, onderzoeken en presenteren van filmerfgoed en werkt op dit vlak nauw samen met verschillende partnerinstellingen en experts in binnen- en buitenland. Op het gebied van creatief hergebruik van de collectie en talentontwikkeling heeft Eye een Artist and Scholar-in-Residence-programma en de Traineeprogramma's Filmrestauratie en Filmcollectie en Programmeurs van de Toekomst.

Internationale waardering

In 2021 werden Eye en het British Film Institute (BFI) bekroond met de FOCAL Award in de categorie Best Archive Restoration & Preservation Project voor *The Brilliant Biograph: Mutoscope and Biograph Earliest Moving Images of Europe (1897-1902)*. Dit gezamenlijke restauratieproject omvatte vijftig 68mm-nitraatfilms uit de collectie van de Mutoscope and Biograph Company, een van de eerste filmbedrijven en de oudste films in de Eye-collectie. De digitale restauratie (8K) en compilatie van deze éénminutenfilmpjes uit de collecties van beide instituten kwam tot stand met steun van de Europese Commissie.

Met bijna tweehonderd 68mm-nitraatfilms in zijn collectie heeft Eye de grootste verzameling van Biograph-materiaal, gevolgd door BFI en MoMA. Het compilatieprogramma *The Brilliant Biograph* schetst een prachtig beeld van het leven tussen 1897 en 1902 in steden als Amsterdam, Parijs, Berlijn en Londen. Het programma is overal ter wereld enthousiast ontvangen en geselecteerd voor internationale festivals van Berlijn tot aan Shanghai en Rio de Janeiro. Het programma is ook gratis te zien op de [Eye Film Player](#).⁴⁸

La poésie qui se dégage de chaque vue, d'une minute environ, est celle d'un recueil de haïkus, où la brièveté et la fragmentation suffisent à concentrer tout un sentiment du monde.

– Mathieu Macheret, *Le Monde* (2020)

De reis terug in de tijd, naar het tijdperk van onze overgrootouders, roept een scala van emoties op. Je kunt grinniken om de (bad)mode, geraakt worden door een Italiaanse begrafenisprocessie die schuin langs de camera loopt of ontroerd raken door de gedachte dat al deze mensen al lang dood zijn, maar door deze films toch weer eventjes leven.

– André Waardenburg, *Filmkrant* (2020)

Voor zijn restauratiewerk won Eye meerdere internationale prijzen, waaronder de Jean Mitry Award, voor innovaties op het gebied van kleurconservering van nitraatfilm, maar ook de Film Preservation Honors, de Prix Henri Langlois, en de San Francisco Silent Film Festival Award als waardering voor de collectiepresentaties die Eye Filmmuseum de afgelopen jaren in San Francisco heeft gehouden.

In de jaren 1990 was Eye een van de eerste archieven die digitale technieken toepaste bij de digitalisering van films en restauratie van filmbeelden. In samenwerking met partnerlaboratoria heeft Eye in de loop van de afgelopen drie decennia veel nieuwe analoge en digitale technieken ontwikkeld om films weer in hun volle glorie aan het publiek te kunnen vertonen.

Internationaal expertisecentrum

Het Eye Collectiecentrum functioneert als een expertisecentrum waar wetenschappers, journalisten, filmmakers, studenten, en andere filmprofessionals met de collectie kunnen werken. In de Eye Study, het openbare onderzoekscentrum, kunnen bezoekers (gedigitaliseerde) materialen raadplegen, zoals boeken, tijdschriften, films, dvd's, affiches, foto's, persoons- en instellingsarchieven, scenario's, audiocollectie, bladmuziek en filmapparaten. Het is ook mogelijk een afspraak te maken met de experts die in het Eye Collectiecentrum werkzaam zijn, zoals curatoren, informatiespecialisten en restauratoren. Het gebouw is uitgerust met een multifunctionele filmzaal met 35 stoelen die regelmatig wordt ingezet voor verschillende expertmeetings, (pers)voorstellingen, colleges, lezingen en workshops.⁴⁹

Samenwerkingen: nationale context

Eye werkt op het gebied van conserveren, digitaliseren, restaureren en presenteren van filmerfgoed nauw samen met verschillende partnerinstellingen en gespecialiseerde netwerkorganisaties.

Netwerken

Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)

Het [Netwerk Digitaal Erfgoed](#) is een samenwerkingsverband van instellingen die ieder een domein binnen het erfgoedveld vertegenwoordigen. Samen ontwikkelen ze een stelsel van landelijke voorzieningen en diensten voor het verbeteren van de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van digitaal erfgoed. Eye richt zich in het bijzonder op het openbaar maken van digitale collecties en copyright issues.⁵⁰

AVA_Net

[AVA_Net](#) is een onafhankelijke netwerkorganisatie voor audiovisuele collectiehouders in Nederland.

Het netwerk vormt een representatieve afspiegeling van alle sectoren waarbinnen AV-erfgoed wordt beheerd en beschikbaar gesteld. Het bundelen en uitwisselen van kennis binnen en tussen de sectoren is een kerntaak. Het uiteindelijke doel is het bijdragen aan de veiligstelling en het (her)gebruik van het audiovisueel erfgoed in Nederland. Sectormanager Collectie Frank Roumen zit in de AVA_Net Domeinraad. Deze raad is samengesteld

uit de meest relevante overkoepelende organisaties voor AV-collectiebeherende instellingen en adviseert bij de bepaling en afstemming van activiteiten ten behoeve van het gehele AV-domein in Nederland.⁵¹

ARIAS

ARIAS is een netwerkorganisatie ter bevordering van interdisciplinair onderzoek op het snijvlak van wetenschap, kunst en praktijkgerichte disciplines. ARIAS stimuleert een diverse en duurzame onderzoeksecologie in Amsterdam en treedt op als bemiddelaar tussen een kerngroep van vijf onderwijsinstellingen (wo en hbo) en *associate partners* – waaronder Eye – die zich bezighouden met (maak)onderzoek in relatie tot kunst, erfgoed, technologie of design.

ARIAS verbindt onderzoekers uit de kerngroep en de geassocieerde partners door middel van publieke evenementen, expertmeetings en onderzoeksgroepen die werken naar trans-disciplinaire onderzoeksprojecten.⁵²

CLARIAH

CLARIAH (Common Lab Research Infrastructure for the Arts and Humanities) is een onderzoeksinfrastructuur die onderzoekers toegang geeft tot grote verzamelingen digitale data uit verschillende geesteswetenschappelijke disciplines. Het CLARIAH-consortium bestaat uit Nederlandse geesteswetenschappelijke onderzoeksinstituten, universiteitsbibliotheken, erfgoedinstellingen, publieke organisaties en bedrijven. Eye heeft een bijdrage geleverd aan de **CLARIAH Media Suite**, een platform dat verschillende multimediale, media-gerelateerde collecties samenbrengt. Binnen het project zijn gedigitaliseerde films uit de Desmet-collectie met behulp van video-annotatietools verder ontsloten.⁵³ CLARIAH wordt gefinancierd vanuit het NWO-programma Nationale Roadmap Grootchalige Onderzoeksfaciliteiten.⁵⁴

PublicSpaces

PublicSpaces is een coalitie van verschillende publieke organisaties, zoals publieke omroepen, erfgoedinstellingen, festivals, bibliotheken, musea en onderwijs. Binnen het kader van PublicSpaces bundelen deze organisaties hun krachten om een oplossing te vinden voor een gemeenschappelijk probleem: hun communicatie, informatie en mediadistributie zijn in grote mate afhankelijk van grote technologiebedrijven. Deze Big Tech-platforms worden voornamelijk gedreven door commerciële belangen en houden niet altijd rekening met publieke waarden zoals privacy, autonomie en transparantie. Eye is partner van dit initiatief.⁵⁵

Partners

Haghefilm

Eye verricht zijn analoge conserveringen bij Haghefilm. Haghefilm beschikt als enige in Nederland over een ana-

The Brilliant Biograph: Mutoscope and Biograph Earliest Moving Images of Europe (1897-1902)

Donna: vrouwen in verzet (Yvonne Scholten, NL, 1980)

loog filmlaboratorium met de allernieuwste apparatuur waarmee bijna alle filmformaten kunnen worden ontwikkeld, gedupliceerd, gedigitaliseerd en (digitaal) geres- taureerd. De afgelopen jaren hebben Eye en Haghefilm gezamenlijk verscheidene restauratieprojecten voltooid en het eindresultaat op prestigieuze filmfestivals overal ter wereld gepresenteerd. Het bedrijf is partner in het traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie. In 2022 is Haghefilm onderdeel geworden van het Bolog- nese filmlaboratorium l'Immagine Ritrovata.

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum en Eye werken op vele terreinen intensief samen: van het ontsluiten van digitale collecties tot gezamenlijke educatieve projecten (zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs, mbo/hbo) en op het gebied van academische activiteiten. Eye en Beeld en Geluid zijn sinds 2003 partners in het masterprogramma Preservati- on and Presentation of the Moving Image (P&P) van de Universiteit van Amsterdam en werken samen in tal van onderzoeksprojecten, waaronder het NWO-project SEMIA (zie pagina 47).

Er vindt voortdurend afstemming plaats, onder meer op het gebied van de Nederlandse documentairefilm, waar sprake is van een historisch gegroeide overlap. Bij schenkingen van Nederlands materiaal wordt onderling overlegd in welk archief het materiaal het beste op zijn plek is.

Samenwerkingen: internationale context

De collectie van Eye is onderdeel van de filmerfgoed- collectie van een wereldwijd netwerk van internationale archieven, zoals de International Federation of Film Archives (FIAF) en de Association of European Cinéma- thequès (ACE), waar ook gerenommeerde filminstituten als het British Film Institute, Austrian Film Museum, Cineteca di Bologna, het Deutsches Filminstitut en La Cinémathèque française deel van uitmaken. De collecties en archieven vullen elkaar aan en staan in verbinding met elkaar. De gebruikers van Eye hebben daardoor wereld- wijd toegang tot een brede, internationale collectie.

An incredibly strong and unique point of Eye is its generosity and its friendly readiness to give to the community of colleagues, curators, archivists and to be part of something sustainable across borders.

If you wonder why Eye gets so many compliments from the international stakeholders, I think it is because Eye is trying to find a way to reconcile the (artistic) ambition with a social responsibility. There are 'colon- izers' and 'ambassadors': institutions that go out to gain territory and institutions that go out and give and create a community. I feel very firmly that Eye falls in the latter category.

– Michael Loebenstein (Director of the Austrian Film Museum)

FIAF

Eye is sinds 1947 lid van de **FIAF**, de internationale fede- ratie van filmarchieven en onderschrijft daarmee de **FIAF Code of Ethics**.⁵⁶ Bij de oprichting in 1938 had de organi- satie vier leden. In april 2023 zijn 94 actieve leden en 79 partners uit 80 landen bij de organisatie aangesloten. De FIAF is een belangrijk overlegorgaan in de filmarchief- wereld en promotor van diverse internationale samen- werkingsverbanden. De FIAF werkt met drie gespeciali- seerde commissies van experts die zich bezighouden met de ontwikkeling en toepassing van zowel theoretische als praktische standaarden. Anne Gant (Hoofd Film Con- servation & Digital Access) is hoofd van de Technical Commission die af en toe bijeenkomt in het Eye Collectie- centrum.⁵⁷

ACE

Eye is daarnaast lid van de **Association of European Cinémathèques** (ACE), een in 1991 opgerichte vereni- ging van nationale en regionale filmarchieven en cinema- theken uit heel Europa.⁵⁸ In 2023 telt de ACE 49 leden. De vereniging heeft als doel het Europese filmerfgoed te beschermen, promoten en toegankelijk te maken en is initiator van verschillende projecten zoals de **European Film Gateway**. Eye participeert in het ACE-project **Cine- mini Europe**, een filmeducatie-programma met films, activiteiten en lesmaterialen voor kinderen van drie tot zes jaar oud. Collecties van verschillende erfgoedinstel- lingen zijn gebundeld tot een nieuwe collectie die tot en met 2027 rechtenvrij gebruikt kan worden voor educatieve doeleinden.⁵⁹

Op het **ACE Community Platform Zulip** kunnen leden advies aan elkaar vragen en ideeën uitwisselen. Vanuit Eye zijn drie medewerkers als moderatoren betrokken bij de volgende streams: Education (Hoofd Educatie Florine Wiebenga), Copyright (Juridisch medewerker Leontien Bout) en Digitisation & Preservation (Hoofd Film Conser- vation & Digital Access Anne Gant). De overige thema's zijn: Curation, Cataloguing, Funding, Green Archive, en Management & Policy.⁶⁰

Hoofdconservator Giovanna Fossati is lid van het bestuur van ACE. Projectleider Paulina Reizi is coördina- tor van het Europese programma A Season of Classic Films.⁶¹

A Season of Classic Films

De serie **A Season of Classic Films** is een samenwer- king van 22 filmarchieven om Europees filmerfgoed voor iedereen toegankelijk te maken. Met gratis (onli- ne) filmvertoningen van nieuwe digitale restauraties en flankerende activiteiten in heel Europa wil het initia-

tief jongeren enthousiasmeren voor het werk van Europese filmarchieven en het belang van filmconservering onder de aandacht brengen.⁶²

Binnen de eerste editie van de reeks in 2019 vertoonde Eye de stille filmklassieker *Menschen am Sonntag* (1930), een samenwerking van latere Hollywoodgrootheden Billy Wilder, Fred Zinneman en Robert Siodmak. Bij de vertoning van de restauratie werd live een nieuwe score uitgevoerd door de New Cool Collective. Voor de tweede editie in 2021 heeft Eye de Nederlandse nouvelle vague-klassieker *Een ochtend van zes weken* (1966) van Nikolai van der Heyde gerestaureerd. Eye's 4K-restauratie van Mike van Diems regiedebuut *Karakter* (1997) werd voor de derde editie in 2022 geselecteerd. De film won een Oscar voor Beste Buitenlandse Film en een Gouden Kalf op het Nederlands Film Festival. In 2023 heeft Eye een titel uit de Cinemien-collectie gerestaureerd: de documentaire *Donna: vrouwen in verzet* (1980) van Yvonne Scholten, een portret van 80 jaar vrouwenbeweging in Italië.

Het initiatief is financieel ondersteund door het EU Creative Europe MEDIA-programma en wordt gecoördineerd door de Association of European Cinémathèques (ACE).

Academische functie

Op wetenschappelijk gebied bekleedt Eye een sterke positie. De academische functie heeft zich de afgelopen jaren flink kunnen ontwikkelen, mede dankzij Eye's bijzondere leerstoel Filmvergoed en Digitale Filmcultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Dit professoraat wordt ingevuld door de hoofdconservator van Eye. Een dergelijke gecombineerde functie van hoogleraar en hoofdconservator is uitzonderlijk binnen de internationale filmarchiefwereld en vormt een ideale schakel tussen de restauratiepraktijken van Eye en het wetenschappelijk onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Met het academisch beleid streeft Eye ernaar onderzoekers, makers en studenten optimaal toegang te verschaffen tot de collectie en expertise binnen het filmarchief.

De samenwerking met de UvA richt zich onder meer op de *Masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image*, de jaarlijkse *Eye International Conference*, de openbare lezingenreeks *This is Film! Film Heritage in Practice* en de academische boekenserie *Framing Film*. Daarnaast participeren Eye en UvA gezamenlijk in verschillende nationale en internationale *onderzoeksprojecten*.⁶³

Eye International Conference: Global Audiovisual Archives: Exchange of Knowledge and Practices

In 2022 organiseerde Eye de *7e Eye International Conference* rondom het thema Global Audiovisual Archiving: Exchange of Knowledge and Practices, een programma dat tot stand is gekomen met behulp van een brede adviesraad met negen leden uit verschillende delen van de wereld.

Met deze editie wilde Eye de aandacht richten op de digitale kloof: het verschil tussen archieven in Europa en Noord-Amerika en die in landen in Latijns-Amerika, Azië en Afrika met minder middelen om films te digitaliseren en beschikbaar te stellen. Omdat de archieven met meer middelen voor digitalisering zich voornamelijk richten op hun eigen nationale erfgoed, is er een vertekend beeld ontstaan van onze wereldwijde audiovisuele geschiedenis. Gedurende drie dagen discussieerden deelnemers van over de hele wereld over de problemen en mogelijke oplossingen.

De conferentie is georganiseerd in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam (UvA), Amsterdam School for Cultural Analysis (ASCA) en de Association of Moving Image Archivists (AMIA).⁶⁴

Masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image

Sinds 2003 is Eye als medeoprichter en partner betrokken bij de organisatie en invulling van de Engelstalige duale master Preservation and Presentation of the Moving Image aan de Universiteit van Amsterdam. Eye-medewerkers verzorgen voor een groep van gemiddeld zestien internationale studenten jaarlijks (gast)colleges over Access and Reuse, Film Preservation and Restoration en Collection and Collection Management, en praktische workshops zoals Filmhandling, Filmidentificatie en Casestudies. Jaarlijks biedt Eye minimaal drie stageplaatsen bij verschillende afdelingen aan. Hierdoor krijgen studenten de mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren curatoren, restauratoren en digitale-filmspecialisten vier maanden lang praktijkgerichte werkervaring op te doen.⁶⁵

Openbare lezingenreeks This is Film! Film Heritage in Practice

Eye en de Universiteit van Amsterdam presenteren ieder jaar een openbare lezingenreeks *This is Film! Film Heritage in Practice* voor een brede doelgroep. De serie bestaat uit zes sessies waarin, samen met internationale gastsprekers, verschillende filmvergoedprojecten worden besproken. Iedere sessie bestaat uit een inleiding, een (online) lezing of interview, een Q&A met de gast en een filmvertoning. Het thema is meestal gelieerd aan het thema van de Eye International Conference. Alle sessies

Adviesraad en programmacomité Eye International Conference 2022: Global Audiovisual Archives: Exchange of Knowledge and Practices

Eye International Conference 2023 'Activating the Archive'

This is Film! 2023 met Amal Alhaag (derde Eye Scholar-in-Residence), Barby Asante en Jefftha Pattikawa

worden op het YouTube-kanaal van Eye gepubliceerd. Met This is Film! wil Eye inzicht geven in het werk achter de schermen van filmarchieven en -musea.⁶⁶

Research Group Moving Images: Preservation, Curation, Exhibition

Gemiddeld drie keer per jaar houden internationale sprekers gastlezingen in het Eye Collectiecentrum over kwesties rondom conservering en presentatie van en onderzoek naar archieffilms in het kader van de ASCA Research Group Moving Images: Preservation, Curation, Exhibition. Deze onderzoeksgroep staat onder leiding van hoofdconservator Giovanna Fossati en Floris Paalman, coördinator van de masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image (UvA).

Research Labs

Met het jaarlijkse Research Labs programma geeft Eye sinds 2012 ruimte aan talentontwikkeling van een nieuwe lichting curatoren en kunstenaars. Studenten van kunst-academies en universiteiten stellen een programma samen met eigen werk en films uit de Eye-collectie. De gecureerde programma's bestaan uit een mix van performances, lezingen, film, video, muziek, VR, dans of installaties. Met het Research Labs programma wil Eye jonge talenten aan zich verbinden door de collectie als inspiratiebron aan te bieden. Studenten kunnen de collecties hergebruiken door remixes te maken met rechtenvrij materiaal. Niet alleen vormt het Research Labs programma een kans voor studenten om nieuw werk te creëren en de collectie beter te leren kennen, ook werken de studenten vaak voor de eerste keer samen met een filmergoedinstelling. De beste audiovisuele werken worden opgenomen in de collectie.

Samenwerkingen met opleidingen

Eye werkt behalve met de masteropleiding Preservation and Presentation of the Moving Image (UvA) ook samen met andere universiteiten en hogescholen, onder meer met de Reinwardt Academie, de research-master Cultural Leadership aan de Rijksuniversiteit van Groningen, de opleiding Conservering en Restauratie aan de Hochschule für Technik und Wirtschaft in Berlin en de master Film + Photography Preservation and Collections Management aan Toronto Metropolitan University in Toronto. Deze samenwerkingen kunnen variëren van stageprogramma's tot diverse onderzoeks- en presentatieprojecten.

De volgende instellingen nemen deel aan het Research Labs programma: de Rietveld Academie, St. Joost Academie, Sandberg Instituut, de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Piet Zwart Instituut, Universiteit van Amsterdam, Universiteit van Leiden, de VRAcademy en het Master Institute of Visual Cultures.

Verder is Eye betrokken bij afstudeerprojecten van kunstacademiestudenten die de collectie van Eye als uitgangspunt nemen.

Eye International Conference en Meet the Archive

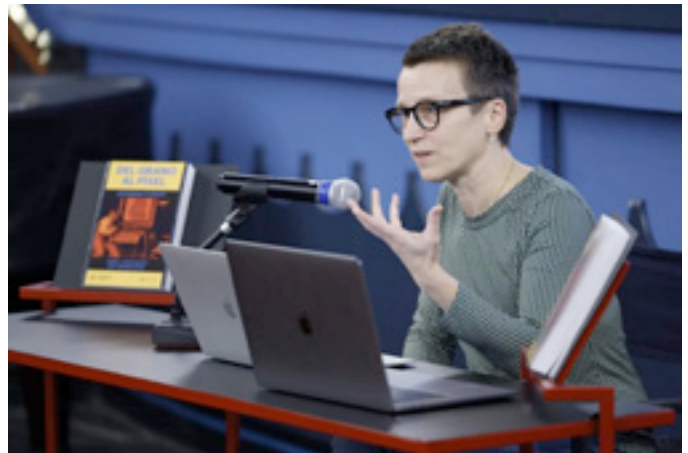
De jaarlijkse Eye International Conference stelt wetenschappers, professionals, filmmakers en studenten van over de hele wereld in de gelegenheid om samen te komen en actuele professionele en academische kwesties op het gebied van audiovisueel erfgoed te bespreken. De conferenties worden georganiseerd in samenwerking met binnen- en buitenlandse partners uit zowel de wetenschappelijke wereld als de filmerfgoedpraktijk. De Eye International Conference gaat ieder jaar van start met Meet the Archive, een programma waarin curatoren bijzondere projecten met de collectie voor de eerste keer aan het publiek presenteren. De slotdag van de conferentie vindt altijd plaats in het Eye Collectiecentrum als een 'open dag' met lezingen, presentaties en rondleidingen.⁶⁷

Publicaties binnen de serie Framing Film

Eye is actief betrokken bij de uitgave van (wetenschappelijke) publicaties in boekvorm, tijdschriften en online. Sinds 2009 heeft Eye een eigen academische boekenreeks getiteld Framing Film. De serie bestaat uit theoretische en analytische boeken op het gebied van restauratie, conservering, archief- en presentatiepraktijken die aansluiten bij het werk van Eye. Framing Film wordt uitgegeven in samenwerking met Amsterdam University Press (AUP). De eerste titel verscheen in 2009, *From Grain to Pixel. The Archival Life of Film in Transition* van Giovanna Fossati en inmiddels zijn er twintig boeken gepubliceerd.

Verschenen Framing Film-publicaties

- *From Grain to Pixel. The Archival Life of Film in Transition* door Giovanna Fossati (2009 en 2011)
- *Watch and Learn. Rhetorical Devices in Classroom Films after 1940* door Eef Masson (2012)
- *Preserving and Exhibiting Media Art. Challenges and Perspectives* door Julia Noordegraaf, Vinzenz Hediger, Cosetta Saba, Barbara Le Maitre (2013)
- *Light Image Imagination* door Martha Blassnigg (2013)
- *Fantasia of Color in Early Cinema* door Tom Gunning, Joshua Yumibe, Giovanna Fossati en Jonathon Rosen (2015)
- *Filming for the Future. The Work of Louis van Gasteren* door Patricia Pisters (2015)
- *Multiple Language Versions Made in BABELsberg. Ufa's International Strategy, 1929-1939* door Chris Wahl (2015)
- *Humour and Irony in Dutch Post-War Fiction Film* door Peter Verstraten (2016)
- *Exposing the Film Apparatus. The Film Archive as a Research Laboratory* samengesteld door Giovanna

Giovanna Fossati bij de boekpresentatie van *Del Grano al Pixel* in Madrid

- Fossati en Annie van den Oever (2016)
- *The Conscience of Cinema. The Works of Joris Ivens 1926-1989* door Thomas Waugh (2016)
- *Women in Silent Cinema. History of Fame and Failure* door Annette Förster (2017)
- *The Film Museum Practice and Film Historiography. The Case of the Nederlands Filmmuseum (1946–2000)* door Bregt Lameris (2017)
- *Images of Occupation in Dutch Film. Memory, Myth, and the Cultural Legacy of War* door Wendy Burke (2017)
- *The Films of Bill Morrison. Aesthetics of the Archive* samengesteld door Bernd Herzogenrath (2017)
- *The Colour Fantastic. Chromatic Worlds of Silent Cinema* samengesteld door Giovanna Fossati, Victoria Jackson, Bregt Lameris, Elif Rongen-Kaynakçi, Sarah Street en Joshua Yumibe (2018)
- *The Greatest Films Never Seen. The Film Archive and the Copyright Smokescreen* door Claudy Op den Kamp (2018)
- *Images of Dutchness. Early Cinema, Popular Visual Culture and the Emergence of a National Cliché, 1800-1914* door Sarah Dellmann (2018)
- *From Grain to Pixel: The Archival Life of Film in Transition* (herziene editie) door Giovanna Fossati (2018)
- *Performing Moving Images. Access, Archive, Affects* door Senta Siewert (2020)
- *Dutch Post-war Fiction Film Through a Lens of Psychoanalysis* door Peter Verstraten (2021)

Per jaar verschijnen er gemiddeld twee boeken. Recent is de Framing Film-titel *From Grain to Pixel: The Archival Life of Film in Transition* (herziene editie) ook in vertaling uitgebracht in het Italiaans (2021), alsook in het Spaans in Argentinië (2019) en Spanje (2020).

Met Framing Film streven Eye en AUP ernaar academici en archivisten te ondersteunen in de reflectie rond film-archief- en restauratiepraktijken.

De serie oogst internationale waardering:

I ... applaud this [series'] effort, because for me the construction of film history has always been a complex matrix of social forces, academic research interest, and archival ability. Just as research queries by film scholars lead to films being prioritized for preservation and restoration, preservation initiatives in the archives also lead to an opening up of new film historical terrain.

— Jan-Christopher Horak, voormalig directeur UCLA Film & Television Archive

The Eye Filmmuseum in Holland is a leader in the field and their Framing Film imprint adds invaluable scholarship to the field.

— Mike Leggett, Leonardo Reviews

Overige publicaties

Samen met Amsterdam University Press en enkele universiteiten is Eye medeoprichter en partner van *NECSUS – European Journal of Media Studies*. *NECSUS* is een internationaal, Engelstalig *peer-reviewed*, *open access*, online tijdschrift op het gebied van film-, televisie- en mediastudies. Het initiatief wordt actief ondersteund door het Europese netwerk voor film- en mediastudies NECS. Het tijdschrift is thematisch samengesteld en verschijnt twee keer per jaar. *NECSUS* moedigt auteurs aan om digitale archieven en audiovisuele data en materialen in hun artikelen te betrekken.⁶⁸

Onderzoek en projecten

Eye is als partner betrokken bij verschillende nationale en internationale (onderzoeks)projecten die noodzakelijk zijn voor het kunnen blijven toepassen van innovatieve methodes bij het restaureren, digitaliseren en ontsluiten van de collectie.

Afgerond onderzoeksproject: SEMIA

In 2020 is het driejarige onderzoeksproject *The Sensory Moving Image Archive: Boosting Creative Reuse for Artistic Practice and Research* (SEMIA) afgerond. Eye was partner in het SEMIA-project dat onder leiding stond van hoofdconservator Giovanna Fossati in haar functie als professor bij de UvA. In dit project zijn films uit de collecties van Eye en Beeld en Geluid ingezet

voor het ontwikkelen van een tool om gedigitaliseerde audiovisuele erfgoedcollecties te kunnen verkennen en hergebruiken op basis van visuele kenmerken zoals licht en kleur, vorm of beweging.

Eye werkte in dit project samen met de Universiteit van Amsterdam, de Hogeschool van Amsterdam, Beeld en Geluid en Studio Louter. Gedurende twee jaar zijn verschillende workshops, expertmeetings en een symposium in het kader van dit project georganiseerd.

Het project is gefinancierd vanuit het NWO-onderzoeksprogramma Smart Culture – Kunst en Cultuur.⁶⁹

Ten slotte is Eye regelmatig betrokken bij de ontwikkeling van onderzoeksprojecten in samenwerking met verschillende universiteiten in binnen- en buitenland. Voor deze onderzoeksprojecten worden subsidieaanvragen ingediend bij onder meer NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) en Europese subsidienten.⁷⁰

Lopend onderzoeksproject *Narratives from the long tail: transforming access to audio-visual archives*

Het interdisciplinaire onderzoeksproject *Narratives from the long tail: transforming access to audio-visual archives* (2021-2025) combineert de expertise van vier vooraanstaande academische partners op het gebied van *machine learning*, visuele analyse, digitale museologie en filmarchivering. Giovanna Fossati (Hoofdconservator Eye/Hoogleraar Filmerfgoed UvA) leidt het projectteam vanuit de UvA en Eye. Het onderzoek verkent de Mutoscope and Biograph-collectie (1897-1902) van Eye op basis van ruimtelijke, temporele, materiële en esthetische kenmerken middels de nieuwe 360-graden 3D Narrative Visualization Engine. In 2024 zal het thema van de Eye International Conference in het verlengde liggen van dit onderzoeksproject.

Het project wordt uitgevoerd door het Laboratorium voor Experimentele Museologie (eM+) bij de École Polytechnique Fédérale de Lausanne (EPFL), de Universiteit van Zürich en de Universiteit van Amsterdam (UvA), in samenwerking met Radio Télévision Suisse, het Montreux Jazz Festival Archief en Eye Film-museum.⁷¹

Artist and Scholar-in-Residence-programma

Eye heeft een *Artist and Scholar-in-Residence-programma* met als doel onderzoek naar en hergebruik van de collectie te stimuleren en de kruisbestuiving tussen film, kunsten en wetenschappen te bevorderen. Eye nodigt iedere twee jaar een kunstenaar/filmmaker en een wetenschapper in het Eye Collectiecentrum uit om met

collectiemateriaal aan de slag te gaan. De resultaten van het programma worden onder de aandacht gebracht door middel van presentaties, lezingen, en programma's in de filmzalen of tentoonstellingsruimte. Het werk dat de Artist-in-Residence in Eye creëert wordt bovendien aan de collectie toegevoegd.

Het programma komt voort uit een lange traditie van eerdere samenwerkingen tussen kunstenaars/filmmakers en Eye, zoals de projecten met Gustav Deutsch, Peter Delpeut, Fiona Tan en anderen. De afgelopen jaren hebben Alexandra Navratil/Christian Olesen (2017/2018), Aimée Zito Lema/Patricia Pisters (2018/2019) en Imran Channa/Amal Alhaag (2021/2022) in het kader van dit programma met de collectie gewerkt.

Het Artist and Scholar-in-Residence-programma wordt mede mogelijk gemaakt door de geefkringen Ladies Eye en FC Waterboys.⁷²

Talentontwikkeling binnen Eye

Sinds jaar en dag begeleidt Eye verschillende doelgroepen in het vergroten van hun beroepscompetenties en kennis en ervaring over film en de filmindustrie binnen verschillende programma's: **MovieZone** (15-20 jaar), **Exposed** (20-35 jaar), **traineeship-programma Filmrestauratie en Filmcollectie** en het **traineeshipprogramma Programmeurs van de Toekomst** (>20 jaar).⁷³

Met deze talentontwikkelingsprogramma's pakt Eye zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid en schept tegelijkertijd ruimte voor zichzelf om jong te blijven. Eye biedt een podium aan de nieuwe generatie, en laat zich tegelijkertijd door hen inspireren. Talentontwikkelingsprogramma's bieden een uitgelezen kans om diversere professionals op te leiden en ze creëren een platform voor nieuwe en voor andere stemmen binnen Eye.

Traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie

Het traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie van Eye vervult een essentiële brugfunctie tussen een (theoretische) academische opleiding op het gebied van filmcollecties en de (*hands-on*) filmrestauratiepraktijk. Het heeft als doel praktische kennis te borgen en twee trainees per jaar op te leiden voor een specifieke richting binnen het vak van filmrestauratie en filmcollectie (behoud en beheer), zodat deze na afloop van het traject kunnen doorstromen naar een overeenkomstige functie in een audiovisueel archief.

De traineeships zijn betaalde posities met een duur van tien maanden. De trainees werken gedurende het gehele traject met materiaal uit de Eye-collectie. Dit programma wordt financieel ondersteund door het Gieskes-Strijbis Fonds en het Hendrik Mullerfonds.⁷⁴

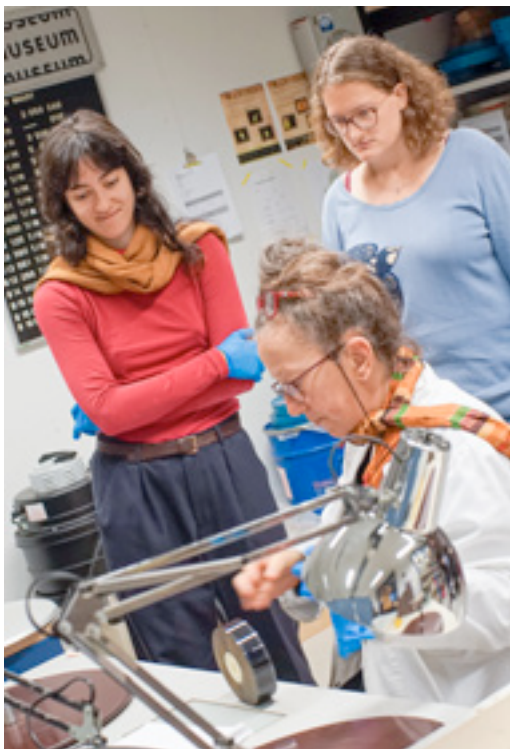
Oral history-projecten

Eye's Artist-in-Residence 2021-2022 Imran Channa bij Meet the Archive 2022

MovieZone Creative Producers 2021

Trainees Carolina Battaglini en Martine Bouw (2021-2022) met Hoofd Collectiemanagement Catherine Cormon

Trainees (2022-2023) op excursie naar nitraatbunker in Castricum

Trainee Filmrestauratie 2019 Li-Chen Kuo

Oral history is een vorm van geschiedschrijving die gebaseerd is op interviews met ooggetuigen. Binnen een archief is oral history een belangrijke manier om onder-representeerde actoren een podium te bieden als er geen of weinig geschreven bronnen beschikbaar zijn. De complexiteit en veelzijdigheid van het verleden kan met behulp van deze 'geschiedenis van onderop' beter in kaart worden gebracht.⁷⁵ Voor Eye is oral history dan ook een waardevolle methode om meerstemmigheid te creëren en de inclusiviteit, representatie en diversiteit te verbeteren. Daarnaast is er een zekere urgentie geboden bij het veiligstellen van verhalen en herinneringen van een oudere generatie filmmakers en -professionals. De curatoren leggen daarom op projectbasis regelmatig interviews af. Op termijn is het wenselijk dat deze verschillende oral history-initiatieven worden ingebed in een duurzaam oral history-programma binnen het activiteitenpakket van de sector Collectie.

De vrouwen van feministisch filmcollectief Cinemien: een oral history pilotstudie

In 2022 is Eye begonnen met een oral history pilotstudie omtrent feministisch filmcollectief Cinemien onder leiding van onderzoeker Gerdien Smit. Het doel van dit onderzoek is om een completer beeld te schetsen van de activistische beginjaren van een van de oudste nog operationele filmdistributeurs van Nederland. Met dit project zijn de eerste stappen gezet in het onderzoeken en ontsluiten van de tot nu toe onderbelichte Cinemien-collectie die Eye recentelijk in zijn collectie heeft opgenomen. Een relevante collectie in een tijd waarin gendergelijkheid hoog op de wetenschappelijke en maatschappelijke agenda staat.

In 2024 is het 50 jaar geleden dat Cinemien in de hoogtijdagen van de tweede feministische golf werd opgericht door een club vrouwen in het Amsterdamse Vrouwenhuis. Ze initieerden een breed scala aan activiteiten om het filmplafond in de film- en mediawereld te doorbreken.

Eye's omvangrijke Cinemien-collectie bestaat uit 2.000 filmprints, affiches, promofoto's, filmdossiers en het bedrijfsarchief (1974-2006). Dit project onderzoekt aan de hand van deze collectie hoe Cinemien binnen de vrouwenbeweging het medium film inzette voor gendergelijkheid en inclusie. Met behulp van de oral-history-methode is ingezoomd op aspecten die onderbelicht blijven in archiefmateriaal, schriftelijke en audiovisuele bronnen over de tweede feministische golf.

Dit project is gefinancierd door het Museumbeurzen-programma NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek).

6 Vooruitblik: plannen, ambities & aspiraties

Aan de hand van de drie beleidspijlers ‘digitalisering, duurzaamheid en diversiteit’ streeft Eye een aantal ambities en aspiraties na. In dit hoofdstuk staan ze allemaal op een rij, inclusief de plannen die reeds in eerdere hoofdstukken aan de orde zijn gekomen. Sommige ambities zijn op de korte of middellange termijn te realiseren, andere aspiraties kan Eye echter alleen verwezenlijken met behulp van additionele financiering en extra menskracht.

Digitaal

Bredere toegang tot de collectie: inzet van auteursrechtelijk beschermde filmwerken

Eye streeft naar een zo breed mogelijke toegang tot de collectie. Om dit te bewerkstelligen wil Eye meer gebruikmaken van de recente verruimingen op het gebied van auteursrecht binnen de Europese Unie. Hierdoor kunnen digitalisering van auteursrechtelijke beschermde filmwerken in bredere zin voor museale doeleinden worden ingezet. Eye zal delen van de collectie als ‘verweesd’ verklaren en gebruikmaken van de ‘Out of Commerce-regeling’.

Out of Commerce-regeling (OoC)

Erfgoedinstellingen hebben sinds juni 2021 meer mogelijkheden gekregen om hun collecties online te presenteren. Aanpassingen in de Auteurswet en gereleateerde wetgeving maken het voor erfgoedinstellingen mogelijk om werken die niet (meer) commercieel beschikbaar zijn, oftewel out-of-commerce werken, op niet-commerciële websites te plaatsen. Hiervoor dienen ze een overeenkomst te sluiten met een representatieve collectieve beheersorganisatie (CBO). Als er geen dergelijke organisatie beschikbaar is, voorziet de wet in een terugval-exceptie waardoor een out-of-commerce werk gratis online geplaatst mag worden. Rechthebbers hebben echter het recht om later aan te geven dat ze hier niet mee akkoord gaan, waarna het werk van de website van de erfgoedinstelling verwijderd zal worden. Deze richtlijn beoogt een groter deel van het gedigitaliseerde erfgoed toegankelijk te maken voor het publiek. Erfgoedinstellingen voeren samen met de collectieve beheersorganisaties gesprekken om per categorie een convenant op te stellen waarin afspraken worden vastgelegd. Eye concentreert zich vooral op de audiovisuele werken.

De recent ingevoerde Copyright-richtlijn is één van de richtlijnen die voortkomen uit de Europese Digital Single Market-strategie. Deze strategie streeft ernaar het voor consumenten eenvoudiger te maken om toegang te krijgen tot online content in heel Europa. Om dit te bereiken wil de Europese Commissie regelgeving moderniseren op onder andere onderwerpen als auteursrecht.⁷⁶

Presentatie van restauratieprojecten

Eye beoogt jaarlijks minimaal twee grootschalige restauraties te presenteren. In dit kader kan ‘grootschalig’ verwijzen naar een bekende, klassieke film, een prestigieuze presentatie of een omvangrijke internationale samenwerking. Door de grote vraag naar digitalisering van collectiemateriaal vanuit de afdelingen Digitale Presentatie, Programmering, Tentoonstellingen en Eye Sales Collectie/ Archival Loans, heeft de afdeling Film Conservation & Digital Access beperkte tijd beschikbaar voor complexe (geluids)restauratieprojecten waarvoor uitvoerig onderzoek moet worden gedaan naar de oorspronkelijke historische, technologische en esthetische kenmerken van de te restaureren film. Om koploper op het gebied van restauratie te blijven is aanvullende financiering noodzakelijk zodat de afdeling weer ruimte kan maken voor complexe restauratieprojecten en voor onderzoek naar nieuwe restauratietechnieken.

Toename instroom digitale files

De digitale collectie van Eye bedraagt eind 2022 circa 3 Petabyte en blijft groeien. Gemiddeld komt er per jaar 350 Terabyte bij door digitalisering en door instroom van nieuwe digitale producties. De instroom van films die gesubsidieerd worden door het Nederlands Filmfonds (ongeveer 200 producties) en de digitalisering binnen Eye zelf (circa 200 films) blijft stabiel. De instroom van digitale files via curatoren, programmeurs, de Korte Film Poule of door schenking en acquisitie is echter minder voorspelbaar. In 2022 lag dit aantal relatief hoog: 300 titels. Deze aantallen variëren elk jaar en de omvang van de bestanden neemt steeds toe (denk aan 4K en 8K resoluties). Aangezien Eye zich inzet om in lijn met diversiteit en inclusie nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan (zie ook hieronder), zal de totale instroom de komende jaren aanzienlijk toenemen. Eye kan deze ambitie alleen waarmaken met een uitbreiding van de huidige bezetting om deze toename aan digitale files te verwerken.

Transitie naar grotere online aanwezigheid: opnames, streaming en online programmeren

Eye zit in een transitie naar een grotere online aanwezigheid, met het online magazine, YouTube-kanaal, Instagram-accounts en de Eye Film Player. Al geruime tijd worden films en fragmenten uit de collectie online aangeboden, maar sinds de uitbraak van de coronacrisis en de daaropvolgende lockdowns is de wens en de noodzaak om meer programmering online en/of in hybride vorm aan te bieden aanzienlijk toegenomen. Hybride en online programmering vragen om nieuwe investeringen, nieuwe technieken, nieuwe vaardigheden en nieuwe programma-concepten. Eye hecht er waarde aan om een selectie van programma's online beschikbaar te maken voor mensen die vanwege de impact op het milieu, financiële beperkingen of andere redenen niet in staat zijn om naar Eye te reizen of te komen.

Eye International Conference 2024, 2025 en 2026

In 2024 zal de conferentie zich richten op innovatieve manieren om filmerfgoed te presenteren in het kader van het onderzoeksproject *Narratives from the long tail: transforming access to audio-visual archives* (2021-2025) waarbij Eye betrokken is (zie pagina 47).

De editie van 2025 keert terug naar het thema van de *The Colour Fantastic* (2015), waarbij kleur ditmaal vanuit een globaal perspectief centraal staat. Deze conferentie wordt georganiseerd in samenwerking met de International Conference Colour in Film.

Voor 2026 heeft Eye plannen voor een vervolg op het thema 'Global Audiovisual Archiving' van de Eye International Conference in 2022.

Nieuwe publicaties binnen de serie Framing Film

De academische boekenreeks Framing Film van Eye en Amsterdam University Press bestaat uit twintig publicaties. In 2023 en 2024 staan vijf nieuwe titels voor publicatie gepland die allen aansluiten bij het werk van Eye op het gebied van restauratie, conservering, archief- en presentatiepraktijken.

Verwachte Framing Film-publicaties

- *Moving Images of the Past in the Digital Age. Forgetting the Archive* samengesteld door Nezih Erdoğan en Ebru Kayaalp
- *Yervant Gianikian and Angela Ricci Lucchi at Work* samengesteld door Alo Paistik en Jonathan Larcher
- *Film Sound in Preservation and Presentation* door Sonia Campanini
- *The Gray Zone of Film Restoration. From Practice to Theory* door Ross Lipmann
- *Film Museums: Where Film History Meets the Digital Age* door Grazia Ingravalle⁷⁷

Diverser

Diversere personeelssamenstelling

Tussen 2023 en 2027 neemt de sector Collectie afscheid van negen collega's die met pensioen gaan. Aan de ene kant betekent dit een verlies van kennis en vaardigheden, maar aan de andere kant biedt het de mogelijkheid om een team samen te stellen dat diverser is en beschikt over nieuwe digitale filmvaardigheden. Eye zet zich in om decennialange opgebouwde kennis van de collectie van deze vertrekkende collega's op korte termijn te borgen en over te dragen, middels talentontwikkelingstrajecten, interviews en documentatie.

Noodzaak van kennisoverdracht en behoud van verdwijnende ambachten

Kennis van het werken met analoge film dreigt verloren te gaan sinds in 2012 producenten en bioscopen, in Nederland en wereldwijd, massaal zijn overgestapt op digitale technologie. Als gevolg van deze zogeheten digitale roll-out hebben veel filmlabs wereldwijd hun deuren moeten sluiten. In de nog bestaande laboratoria en filmarchieven zal een niet gering aantal vakmensen de komende tijd met pensioen gaan. Het is daarom noodzakelijk dat de decennialang opgebouwde kennis en ervaring met het analoge filmmedium op korte termijn wordt overgedragen aan een jongere generatie.

Het vak van filmrestauratie moet toekomstbestendig worden gemaakt en de kennis van analoge filmcollecties moet behouden blijven; niet alleen omdat het van cruciaal belang is voor de conservering van ons filmerfgoed, ook omdat een bepaalde groep makers nog altijd celluloidfilm verkiest boven digitaal. Denk bijvoorbeeld aan regisseurs als Quentin Tarantino, Christopher Nolan en Paul Thomas Anderson of kunstenaars als Tacita Dean. Kennis van analoge en digitale technologieën zijn daarnaast onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In Nederland bestaat geen opleiding tot filmrestaurator, terwijl de behoefte hieraan dringend toeneemt. Dankzij het traineeshipprogramma Filmrestauratie en Filmcollectie kunnen filmrestauratoren in Eye worden opgeleid. Voor het voortzetten van dit talentontwikkelingstraject in 2024 is Eye echter afhankelijk van externe financiering.

Daarnaast bestaat er ook geen praktijkopleiding voor operateurs meer. Eye leidt nu zelf nieuwe operateurs 'on the job' op. Om dit proces te ondersteunen wordt een Wiki gemaakt waarin alle vak- en apparatenkennis wordt vastgelegd.

Afdeling curatoren

De komende jaren gaan vier curatoren met pensioen. Eye grijpt hun vertrek aan om van werkwijze te veranderen: het curatorenteam zal integraal en nadrukkelijk projectmatig aan delen van de collectie gaan werken. Door de specifieke verantwoordelijkheid voor één collectiegebied per curator te verleggen naar meerdere specialismen per curator wordt de kennis over de collectiedelen breder gedragen. Dit geldt ook voor de collectie Filmgerelateerd, die in de verantwoordelijkheden van alle curatoren geïntegreerd zal worden. Dankzij deze nieuwe werkwijze komt er meer ruimte voor collectieonderdelen die voorheen niet onder een curator vielen, zoals: Internationaal, Film Apparaat, Hedendaagse Nederlandse Film, en Virtual Reality, Augmented Reality en Mixed Reality-projecten.

Het nieuwe curatorenteam zal meer Eye-breed opereren en nieuwe samenwerkingen aangaan met collega-instellingen die aanvullende kennis en perspectieven kunnen verschaffen.

D&I: Collectievorming

Met als vertrekpunt een dynamische Nederlandse filmcultuur die steeds diverser wordt, stelt Eye zich ten doel lacunes in de collectie op te vullen, nieuwe perspectieven te laten zien en ruimte te maken voor meer diversiteit en nieuwe samenwerkingspartners, zowel nationaal als internationaal. Eye wil de komende jaren focussen op het opnieuw bekijken van zijn collectie vanuit het perspectief van meerstemmigheid. Curatoren werken aan de hand van de volgende vragen: wie heeft bepaald wat wel/niet bewaard moet worden? Wie/wat ontbreekt? Wat is de Nederlandse filmcultuur? Op het gebied van collectievorming wil Eye zich de komende jaren richten op de volgende aandachtspunten:

1 Beleid met betrekking tot de acquisitie van nieuwe producties/items/collecties:

- De focus verder verschuiven naar de filmcultuur van gemarginaliseerde mensen in Nederland, als vervolg op belangrijke stappen die de afgelopen drie decennia zijn gemaakt om vrouwen te re-integreren in de filmgeschiedenis (zie pagina 38).
- Het beter in kaart brengen van producties die niet door het Nederlands Filmfonds zijn gesubsidieerd.
- Meer aandacht besteden aan filmcultuur buiten de bioscoop.

Om dit te bewerkstelligen zal Eye partijen benaderen die nu buiten de reguliere samenwerkingen vallen, zoals fondsen die zich specifiek richten op makers met een diverse achtergrond, productiemaatschappijen die tot nu toe buiten het zichtveld vielen, AV-opleidingen/kunst-academies door het hele land, minder bekende distributeurs die bijvoorbeeld Turkse of Poolse films in de bioscoop uitbrengen, en bioscopen en filmfestivals met programmeringen gericht op gemarginaliseerde mensen.

2 Beleid met betrekking tot de acquisitie van historische producties/items/collecties:

- Het identificeren van hiaten in de collectie en actief verwerven van film(gerelateerde) collecties om deze hiaten op te vullen en de collectie inclusiever te maken.

Om dit te bewerkstelligen zal Eye partijen benaderen die onder punt 1 zijn genoemd. Eye zal zich ook richten op collecties van externe partijen en kijken naar de mogelijkheden voor samenwerking, acquisitie of advies. Bijvoorbeeld universiteitscollecties, of collecties van organisaties zoals The Black Archive, LOSON, Atria, Polkin of Stads-journals. Binnen een dergelijke samenwerking is het belangrijk de rol van Eye te definiëren, niet als eigenaar

van de collecties maar als facilitator die helpt om aandacht te vestigen op dergelijke collecties, als samenwerkingspartner of adviseur. Samen met de betreffende organisatie wordt bepaald hoe deze samenwerking vorm kan krijgen.

Eye wil ook samenwerking zoeken met belangenorganisaties en instellingen zoals het Nederlands Moslim Archief en moskeeën om films, film(gerelateerde) verzamelingen en home movies van mensen met een migratieachtergrond in Nederland te acquireren. Daarnaast streeft Eye ernaar de bibliotheekcollectie diverser te maken, onder andere door het verwerven van tijdschriften over Turkse en Indiase cinema, en door licenties te verkrijgen voor databases met artikelen over genderstudies en mediastudies wereldwijd.

Op het gebied van acquisitie is afstemming met het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid essentieel, om dubbel werk te voorkomen en juist synergie te bevorderen, bijvoorbeeld op gebied van amateurcinema of internet-producties.

Een inclusievere, wereldwijde filmgeschiedenis

De ondervertegenwoordiging van digitaal filmerfgoed uit het Mondiale Zuiden gaat Eye aan het hart. Films uit Azië, Afrika en Latijns-Amerika zijn in Nederland schrikbarend weinig te zien. Niet alleen wordt onze blik daardoor beperkt, het tast ook ons collectieve geheugen aan. Het geeft een vertekend beeld van onze steeds globaler wordende samenleving. Om dit tijt te keren wil Eye, samen met collega-archieven uit landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika audiovisueel erfgoed dat in gevaar verkeert digitaliseren, restaureren en zichtbaar maken voor het Nederlandse publiek. Eye heeft de afgelopen jaren al stappen gezet richting een inclusievere, wereldwijde filmgeschiedenis. Voorbeelden daarvan zijn de samenwerking met Suriname en Indonesië bij de restauratie en digitalisering van *Wan pipel* (Pim de la Parra, 1976) en *Tjoet Nja' Dhien* (Eros Djarot, 1988). Deze initiatieven, die tot nu toe een incidenteel karakter hebben, beoogt Eye op de lange termijn te verankeren in de reguliere restauratie- en presentatiepraktijk. Eye wil de komende tijd meer ruimte maken voor samenwerkingsprojecten met collega-archieven buiten Europa en Noord-Amerika waarbij kennisuitwisseling en restauratie/presentatie van anders onzichtbare collecties centraal staan.

3 Beleid met betrekking tot de reeds aanwezige collecties:

- Op een structurele en duurzame wijze samenwerken met denktanks, gastcuratoren en de Artist and Scholar-in-Residence om de collectie vanuit het perspectief van meerstemmigheid te bekijken.
- Onderzoek naar de collectie verder intensiveren, en het beter ontsluiten, conserveren en digitaliseren van onder meer de volgende corpussen:

- De collectie films uit de voormalige koloniën, met name nieuw materiaal dat recent aan de collectie is toegevoegd. Hiervoor moet meer expertise op het gebied van deze geschiedenis worden aangetrokken.
- De Distributiecollectie met veel Third Cinema-producties, films uit landen als China, India en de voormalige Sovjetrepublieken waarbij de nadruk op artistieke waarde ligt.
- De kennis over filmcultuur buiten de bioscoop vergroten.
- Meer inzicht krijgen in de films die mensen met een migratieachtergrond in Nederland bekijken. Bijvoorbeeld: onderzoek verrichten naar de rol van videotheken in de jaren 1980/1990, met specifieke aandacht voor Indiase en Turkse films.

Onderzoek Film en Maatschappij – jaren 1970

De komende jaren gaat Eye meer aandacht besteden aan maatschappijkritische films die gemaakt zijn door collectieven en/of kunstenaars buiten het reguliere financieringssysteem voor Nederlandse films. Begin jaren 1970 ging er een grote emancipatiegolf door Nederland (en heel West-Europa) onder vrouwen, studenten, scholieren, arbeiders, migranten, gastarbeiders en politieke vluchtelingen. Dit was een proces dat zich door de gehele samenleving voltrok en ook duidelijk zichtbaar was binnen de Nederlandse filmindustrie. Film werd gebruikt als medium om te informeren, als onderdeel van scholing en discussie en als propaganda. Hierdoor werden de films (deels) vertoond in een nieuw circuit: in vormingscentra, buurthuizen, vrouwenhuizen/café's, scholen/universiteiten en het nieuw opgerichte circuit van filmhuizen (het zogeheten Vrije Circuit). Buitenlandse films werden gedistribueerd via bestaande distributiekanaalen (zoals RVD en NFI) en nieuwe, alternatieve distributeurs als Cineclub Vrijheidsfilms en Cinemien, of door belangenverenigingen en politieke of maatschappelijke groepen. Nederlandse films werden geproduceerd door nieuw opgerichte collectieven zoals het Amsterdams Stadsjournaal, De Kritiese Filmers, Solidariteits Film, Cineclub Vrijheidsfilm, feministische filmgroep Storing, en door filmmakers als Leonard Henny, Nouchka van Brakel, Barbara Meter/Mattijn Seip (Polkin), Hillie Molenaar/Joop van Wijk (Molenwiek). Deze films werden buiten het reguliere bioscoopcircuit vertoond – het ging dan ook niet om commerciële uitingen, maar om politieke, maatschappijkritische en activistische producties. In wezen kan men spreken over een productie-, distributie- en vertoningscircuit dat onafhankelijk en grotendeels naast het bestaande film- en bioscoopwereld bestond. Eye heeft een aantal van de films in de collectie, maar een deel ligt ook bij andere archieven/organisaties als het Stadsarchief, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Atria – kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.

Een aantal reeds uitgevoerde of lopende projecten uit deze periode, zoals die met de collectie van Cineclub Vrijheidsfilms, het Amsterdams Stadsjournaal, en de oral history pilotstudie rondom de Cinemien-collectie (zie pagina 49), vormen de opmaat naar een groot-schalig project rondom de jaren zeventig op het gebied van onderzoek, acquisitie, ontsluiting, restauratie en digitalisering, presentatie en publicatie.

Voor Eye wordt de collectie diverser en inclusiever op het gebied van sekse, gender, seksualiteit, etniciteit, religie en lichamelijke beperkingen wanneer:

- 1 de collectie op meerdere manieren 'gelezen', bestudeerd en gebruikt kan worden. Dit vereist een optimale ontsluiting door digitalisering, beschikbaarheid voor studie, hergebruik en programmering.
- 2 de collecties een afspiegeling zijn van de filminteresse/-beleving in de samenleving.
- 3 er meer films van/door gemarginaliseerde mensen worden geacquireerd, geconserveerd en ontsloten.
- 4 films voor en van gemarginaliseerde mensen ook in de programmering en het aanbod online te zien zijn.

Oral history-projecten

Voor Eye is oral history een waardevolle methode om meerstemmigheid te creëren en de inclusiviteit, representatie en diversiteit te verbeteren. Voorlopig zullen oral-history-initiatieven op projectmatige basis worden voortgezet maar op de lange termijn is het wenselijk dat ze worden ingebed in een duurzaam oral-history-programma binnen het activiteitenpakket van de sector Collectie. Een dergelijk programma sluit aan op een internationale trend binnen erfgoedinstellingen, die het verzamelen en bewaren van oral histories hebben opgenomen in hun missies en daarvoor speciale afdelingen en projecten hebben opgezet, zoals de Academy of Motion Picture Arts and Sciences en het British Film Institute.

D&I: Taalgebruik in catalogus

De werkgroep Catalogus heeft aanbevelingen gedaan op het vlak van taalgebruik, het contextualiseren van verouderde beschrijvingen en het tweetalig aanbieden van de catalogus. Mede dankzij de overstap op een nieuw collectiemanagementsysteem kan een deel van de 24 aanbevelingen op korte termijn worden gerealiseerd:

- De bibliotheek- en de film(gerelateerde) collectie zullen in hetzelfde systeem geregistreerd worden. Dit creëert de mogelijkheid om literatuur aan de collectie te koppelen ter verduidelijking van de context. Bovendien zal het beheer van trefwoorden, filmtitels, personen en organisaties aanzienlijk verbeteren doordat al deze taken gecentraliseerd zijn op één locatie.
- Het nieuwe systeem bevat een thesaurus waarmee relaties kunnen worden gelegd tussen hedendaagse en minder recente termen, trefwoorden en personen (in tegenstelling tot de huidige niet-relationale database).

- Beschrijvende teksten zullen worden voorzien van de naam van de maker en de creatiedatum. Deze beschrijvingsvelden kunnen herhaald worden, zodat oudere, mogelijk verouderde beschrijvingen bewaard blijven voor historische context. Voor online publicatie is het mogelijk om alleen de meest recente beschrijving te tonen.
- In tegenstelling tot de huidige catalogus is de nieuwe catalogus uitgerust met taalopties, waardoor veldnamen, termen in de thesaurus en keuzelijsten ook in het Engels beschikbaar zijn. Daarnaast is er een apart veld voor Engelstalige beschrijvingen.
- Er zijn mogelijkheden om vertoningen en bruiklenen vast te leggen (ook van externen), wat kan bijdragen aan het bereik en de impact van filmtitels.
- Er zijn velden beschikbaar om teksten van tentoonstellingen en dataleveringen (websites, YouTube) vast te leggen met bijbehorende datum, URL en openbaarheid ten behoeve van de context.
- EIDR, ISAN- en ISBN-velden zijn opgenomen.
- Online publicatie vindt plaats via een *application programming interface* (API), waarbij je kunt kiezen welke velden wel en niet worden getoond (N.B. dit geldt voor de volledige catalogus, niet per record). Dit zal de toegankelijkheid van de collectie-informatie vergroten.
- Het is mogelijk om bepaalde records uit te sluiten van online publicatie, zoals films waarop een embargo rust.

Duurzamer

BREAAM-certificatie

Eye is bezig met het verder verbeteren van de duurzaamheid van zijn gebouwen. Zo is in 2021 het in 2017 toegekende BREEAM-NL In Use-certificaat voor het museumgebouw vernieuwd. BREAAM is een wereldwijd erkende methode om de duurzaamheid van gebouwen te beoordelen.

In navolging op de certificatie voor het museumgebouw wil Eye ook een BREAAM-certificatie voor het Eye Collectiecentrum behalen. Deze methode biedt inzicht in de huidige duurzaamheidsprestaties en geeft aanknopingspunten om verder te verduurzamen.

Nieuwe nitraatopslag

Naar verwachting zal de nitraatcollectie de komende jaren een groter punt van zorg worden: een deel van de nitraatcollectie gaat in kwaliteit achteruit en er komen steeds nieuwe nitraatschenken bij. De nitraatbunkers van Eye voldoen daarnaast niet langer aan de recente inzichten op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeheersing. Een nieuwe nitraatopslag is dringend noodzakelijk. De Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) voert in opdracht van Eye onderzoek uit naar de realisering van een duurzame en veilige kluis voor nitraatfilms.

Onderzoek naar een nieuwe duurzame houten nitraatkluis

Het veilig en verantwoord bewaren van nitraatfilms is complex vanwege het risico voor mens en omgeving bij calamiteiten. Eye wil een nieuwe duurzame en veilige kluis voor zijn nitraatfilms bouwen gebaseerd op de constructie van massieve houtbouw, zoals onlangs gerealiseerd is door het Filmarchiv Austria. De eerste stap op weg hiernaartoe is een goed concept op basis van wetenschappelijk onderzoek. Met steun van het ministerie van OCW en cofinanciering door de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) is er een onderzoekstraject gestart naar de mogelijkheden binnen het praktijkgerichte tweejarige post-masterprogramma tot technologisch ontwerper (EngD) aan de TU/e.

Structurele aanpak werkvoorraad

Na de sluiting van de Filmcentrale tijdens de coronapandemie zijn alle analoge distributiekopieën van het land naar het Eye Collectiecentrum gekomen. Dit betekent een enorme taakverzwaring voor de afdeling Collectiebeheer: het beheer van de in Nederland te distribueren analoge prints plus de controle ervan. Op dit moment zijn er geen extra middelen om de toenemende werkvoorraad op projectbasis verder te doen krimpen. Een groot aantal pensioneringen binnen de sector Collectie geeft echter mogelijkheden om de bestaande formatie anders in te vullen. Om meer *hands-on* werkzaamheden te kunnen uitvoeren heeft Eye besloten om in 2023 en 2024 een Nitraatspecialist en een Registrar aan te trekken. Dankzij deze nieuwe functies is er meer menskracht om de huidige werkvoorraad van 25.000 blikken in tien jaar tijd te kunnen registreren en wordt de registratie van de werkvoorraad onderdeel van de lopende taken van de sector.⁷⁸

Project CE2.0 – nieuw catalogussysteem

Eye bevindt zich momenteel in een overgangsfase naar een nieuw collectiebeheersysteem genaamd Axiell Collections. De filmmodule is gebaseerd op de FIAF Manual en richtlijn EN15907. Het systeem bevat ook modules voor het catalogiseren van objecten, archieven, bibliotheekitems, events, bruiklenen en tentoonstellingen. De huidige bibliotheekcatalogus BIBIS (Square) wordt onderdeel van het nieuwe systeem. Met de overstap worden ook voorstellen vanuit de Cataloguswerkgroep Inclusie en Diversiteit meegenomen ten aanzien van de richtlijnen voor beschrijvingen en het gebruik van terminologie. Bovendien wordt het beschrijvingsformaat aangepast om Expanded Cinema-werken, zoals installaties en andere digitale presentatieprojecten, beter te kunnen archiveren.

Vanuit ICT-oogpunt is dit standaard cataloguspakket eenvoudiger te onderhouden dan de huidige onderhoudsgevoelige maatwerkoplossing. De bibliotheekmodule

gaat als eerste in productie, gevolgd door de overige modules (film, objecten, archief en documentatie). Eye streeft ernaar dit systeem operationeel te hebben in 2024.

Eye heeft het voornemen om de **Filmdatabase** ook in het nieuwe collectiebeheersysteem op te nemen. Daarnaast wordt binnen dit project gewerkt aan een vernieuwing van CE Online, de publiekelijk toegankelijke online versie van de catalogus. Voor de uitvoering van beide punten is extra budget nodig.

Afhankelijkheid van externe partijen

Bij de ontwikkeling van *state of the art*-projecten is Eye soms afhankelijk van leveranciers die unieke producten leveren. Externe factoren, zoals recent de oorlog in Oekraïne, kunnen een impact hebben op de beschikbaarheid van dergelijke producten. Dit was bijvoorbeeld het geval toen unieke software uit Rusland voor de nieuwe on-site presentatie Film Catcher niet meer geleverd kon worden.

Zowel voor de fotochemische conservering van films als voor het onderhoud van de essentiële Steenbeck viewingtafels is Eye afhankelijk van twee Nederlandse bedrijven waarvan de financiële positie tot voor kort niet sterk was. Beide bedrijven zijn gelukkig recent overgenomen door buitenlandse bedrijven, wat de stabiliteit van hun voortbestaan de komende jaren lijkt te waarborgen.

Het toekomstige onderhoud van analoge projectoren baart ook zorgen: het aantal gekwalificeerde technici dat onderhoud kan uitvoeren neemt af en onderdelen voor analoge projectieapparatuur zijn bijna niet meer verkrijgbaar. Daarom koopt Eye actief onderdelen aan waar dat mogelijk is, die zullen worden opgeslagen om de apparatuur in de toekomst operationeel te houden.

Belang van talentontwikkelingsprogramma's

Eye vindt het belangrijk zijn kennis van film en de kunst van het bewegend beeld te delen, zowel met het publiek als met (aankomende) professionals. Minstens zo belangrijk vindt Eye het om te leren van de kennis en inzichten van (een jonge generatie) makers en publieksgroepen die tot dusverre te weinig betrokken waren bij de activiteiten van Eye. Als ondersteunende instelling deelt Eye de uitkomsten van de talentontwikkelingsprogramma's met de gehele industrie.

Daarnaast wil Eye alle verschillende programma's in relatie tot elkaar bekijken en meer met elkaar verbinden. Dit biedt de mogelijkheid om van elkaar te leren, krachten te bundelen, voldoende onderscheidend te zijn en elkaar aan te vullen.

Realisering ambities

De in dit Collectiebeleidsplan geformuleerde ambities passen grotendeels binnen de vastgestelde financiële kaders uit het Eye Beleidsplan 2021-2024. Enkele ambities kan Eye echter alleen realiseren met behulp van extra financiële middelen. Dit geldt onder meer voor de nieuwe nitraatopslag en het continueren van de talentontwikkelingstrajecten. In opmaat naar de nieuwe beleidsperiode zal Eye de komende jaren aanvullende financiering vergaren om deze specifieke ambities te verwezenlijken.

Depot in het Eye Collectiecentrum

Noten

- 1 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/uploads/downloads/blocks/Eye-75jaar-chronologie.pdf>
- 2 Zie: Eye Activiteitenplan 2021-2024: https://www.Eyefilm.nl/uploads/downloads/blocks/Eye_activiteitenplan_2021-2024_ocw_bis_2021-03-03-092455.pdf
- 3 In de categorieën: speelfilm, documentaire, animatie, onderzoek & experiment, high-end televisieserie en korte film.
- 4 In de Handreiking 'Onderzoek naar sporen van slavernij en het koloniale verleden in de collectieregistratie' - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) wordt dekolonisatie als volgt omschreven: "Het bewerkstelligen van meerstemmigheid maakt onderdeel uit van het dekoloniseren van musea en erfgoedinstellingen. Het gaat hierbij niet om politieke dekolonisatie maar om het corrigeren van vooroordelen die zijn ontstaan in de koloniale tijd. Dit kun je doen door kritisch te kijken naar het personeelsbestand, de samenwerkingspartners, de collectie, het behoud en beheer van de collectie, de herkomst, het beleid, de presentatie en de programmering. Het gaat over de woorden die we gebruiken en de verhalen die we vertellen en vanuit welk perspectief we die vertellen."
- 5 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/badlands/509494>
- 6 Strikt genomen is 'verweesd' een juridische term voor werk waarvan de rechthebbende niet meer te traceren is. In dit geval hanteert Eye een bredere betekenis: alles waarvoor geen plek is in de traditionele filmgeschiedenis.
- 7 Zie: <https://player.Eyefilm.nl/nl/reclames-van-de-geesink-studio>
- 8 Zie: <https://kortefilmpoule.Eyefilm.nl/>
- 9 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/cinimini/63168>
- 10 <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/Eye-on-sound/64019>
- 11 Bigourdan, Jean-Louis. 2006. "Stability of Acetate Film Base: Accelerated-Aging Data Revisited." *Journal of Imaging Science and Technology* 5: 494-501. Nissen, Dan et al. (eds.) *Preserve Then Show*. Copenhagen: Danish Film Institute.
- 12 Read, Paul, and Mark-Paul Meyer, eds. *Restoration of Motion Picture Film*, (Newton, MA: Butterworth-Heinemann, 2000), 1; Fossati, Giovanna (2018). *From Grain to Pixel. The Archival Life of Film in Transition*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2018), 96-100.
- 13 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/75-restauraties/331289>
- 14 De Cineclub Vrijheidsfilms was een activistisch filmcollectief dat van 1966 tot 1986 actief was als producent, distributeur en programmeur van politieke en subversieve film. Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis beheert deze collectie.
- 15 Zie: [Eyefilm.nl/meetthearchive](https://www.Eyefilm.nl/meetthearchive) en [Eyefilm.nl/nl/programma/restored-uns-een/65320](https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/restored-uns-een/65320)
- 16 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/Eye-on-art/59498>
- 17 Zie: <https://www.eyefilm.nl/en/collection/collections/film/film-files/digitale-film-restauratie>
- 18 Dit grootschalig digitaliseringsproject van Eye, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Nationaal Archief en Kennisland kreeg 115 miljoen euro voor het digitaliseren van het audiovisueel geheugen van Nederland. Voor meer informatie zie: <http://www.beeldenvoordetoekomst.nl/>
- 19 Om een digitaal filmobject en de 'genealogie' (erfopvolging) van een dergelijk werk goed te kunnen registreren, heeft Eye binnen NDE-verband *The Eye Filmmuseum Digital Film Registration Model* (Nils van der Meer, Anne Gant en Walter Swagemakers, 2018) ontwikkeld.
- 20 Zie voor DCI (Digital Cinema Initiatives) specificaties, version 1.2, <http://www.dcmovies.com/specification/>; zie voor SMPTE en ISO standaard voor DCDM: SMPTE ST 428-1 t/m 428-3, RP 428-4, RP 428-5, ST 428-7, ST 428-9 t/m ST 428-12 of vanaf ISO 26 428-1.
- 21 Zie voor DCI (Digital Cinema Initiatives) specificaties: version 1.2, <http://www.dcmovies.com/specification/>; zie voor SMPTE standaard voor DCP: SMPTE 429-2 t/m 429-10, 429-12, SMPTE 382M, SMPTE 422M, SMPTE 430-2, ITU-T X.509
- 22 Voor aanleverspecificaties zie: hoofdstuk 6 in het Financieel en Productieel protocol van het Filmfonds: <https://www.filmfonds.nl/nl/over-het-nederlands-filmfonds/reglementen-en-procedures>
- 23 Céline Ruivo en Anne Gant (FIAP Technical Commission, April 2019), *Digital Statement Part V. Survey on Long-term Digital, Storage and Preservation*, p.10-14. Zie: https://www.fiafnet.org/images/tinyUpload/2019/04/Preservation_Digital_Statement_Final.pdf
- 24 Zie: <https://www.breem.com>
- 25 Gemeten op 8 juli 2022
- 26 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/Eye-catalogus-zoek-in-de-collectie>
- 27 Zie: <https://www.coretrustseal.org/about/>
- 28 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/koolhoven-simons/65244> en <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/Eyeshadow/64235>
- 29 Gemeten op 21 juni 2023. Zie: https://youtu.be/65DpZ_OnByE
- 30 Zie: <https://player.Eyefilm.nl/nl/home>
- 31 Zie: <https://www.youtube.com/EyefilmNL>
- 32 Gemeten op 21 juni 2023.
- 33 Gemeten op 21 juni 2023. Zie: <https://filmdatabase.Eyefilm.nl/>; <https://www.Eyefilm.nl/nl/collectie/collecties/film/dossiers> en <https://www.Eyefilm.nl/nl/magazine>
- 34 Zie: <https://www.facebook.com/groups/682869768531655/>
- 35 Zie: <https://www.eyefilm.nl/nl/kinderprogrammas/eye-walk>
- 36 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma/xtended/216231>
- 37 Zie: <https://www.eyefilm.nl/nl/programma/previously-unreleased/317067>
- 38 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/collectie/over-de-collectie/diensten-en-activiteiten/distributie>
- 39 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/collectie/over-de-collectie/diensten-en-activiteiten/archival-loans>
- 40 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/collectie/over-de-collectie/diensten-en-activiteiten/filmsales>
- en <https://www.Eyefilm.nl/collectie/over-de-collectie/diensten-en-activiteiten/foto-en-afficheservice>
- 41 Zie: <https://wfpp.columbia.edu/cinemas-first-nasty-women/>
- 42 Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Wikiproject/Gendergap>
- 43 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/magazine?tag=545974>
- 44 Zie: <https://player.Eyefilm.nl/nl/women-make-film>
- 45 Zie: https://www.youtube.com/playlist?list=PLQr5oaajRw8MWKLHg91RawBA-7b9x3W_zQ en <https://www.youtube.com/watch?v=CFws0Lib4Vk>
- 46 Voorheen heette de afdeling Eye International.
- 47 Zie: <https://see-nl.com/>.
- 48 Zie: <https://player.Eyefilm.nl/nl/films/the-brilliant-biograph>
- 49 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/collectie/over-de-collectie/collectiecentrum>
- 50 Zie: <https://netwerkdigitaalergoed.nl/>
- 51 Zie: <http://www.avanet.nl/>
- 52 Zie: <https://arias.amsterdam/>
- 53 Zie: <https://mediasuite.clariah.nl/>
- 54 Zie: <https://www.clariah.nl/nl>
- 55 Zie: <https://publicspaces.net/>
- 56 Zie: <https://www.fiafnet.org/> en <https://www.fiafnet.org/pages/Community/Code-Of-Ethics.html>
- 57 Zie: <http://www.fiafnet.org/pages/Community/Commissions.html>
- 58 Zie: <https://ace-film.eu/>
- 59 Zie: <https://cinimini-europe.eu/>
- 60 Zie: <https://ace-film.eu/about-ace/zulip/>
- 61 Zie: <http://www.ace-film.eu/>
- 62 Zie: <https://ace-film.eu/projects/season-of-classics/>
- 63 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten>
- 64 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/en/programme/Eye-international-conference-2022/563352>
- 65 Zie: <https://www.eyefilm.nl/nl/academisch/masteropleiding>
- 66 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/openbare-collegereeks-this-is-film-film-heritage-in-practice>
- 67 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/Eye-international-conference>
- 68 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/publicaties>
- 69 Zie: <http://sensorymovingimagearchive.humanities.uva.nl> en zie voor de ontwikkelde tool: <https://bertspaen.nl/semia>
- 70 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/onderzoek-en-projecten>
- 71 Zie: <https://www.futurecinema.live/>
- 72 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/Eye-artist-and-scholar-in-residence-programma>
- 73 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/over-Eye/communities/moviezone>, <https://www.Eyefilm.nl/nl/over-Eye/communities/exposed>, <https://www.Eyefilm.nl/nl/academisch/traineeship> en <https://www.Eyefilm.nl/nl/programma-meurs-van-de-toekomst/694727>
- 74 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/nl/academisch/traineeship>
- 75 Zie: van der Zon, Lian. 2016. *Levende geschiedenis. Een oral history hand-leiding*. Arnhem: Erfgoed Gelderland. <https://erfgoedgelderland.nl/wp-content/uploads/2021/06/Levende-geschiedenis.-Een-oral-history-handleiding.pdf>
- 76 Zie: [https://www.den.nl/actueel/artikelen/1419/out-of-commerce-meer-online-erfgoed#:~:text=Out%20of%20Commerce%20\(OoC\),representatieve%20collectieve%20beheersorganisatie%20\(CBO\)](https://www.den.nl/actueel/artikelen/1419/out-of-commerce-meer-online-erfgoed#:~:text=Out%20of%20Commerce%20(OoC),representatieve%20collectieve%20beheersorganisatie%20(CBO))
- 77 Zie: <https://www.Eyefilm.nl/over-Eye/academische-activiteiten/publicaties/framing-film>
- 78 Alle films zijn wel bulk-geregistreerd en vindbaar in de database.

Colofon

Vormgeving: Joseph Plateau, Amsterdam

Fotografen: Bete Photography, Mike Bink, Corinne de Corver, Tibor Dieters, Adeline Law, Cristina Kolozsváry-Kiss, Nadine Maas, Paul van Riel, Elif Rongen-Kaynakçi, Gerdien Smit, Tön Söder, Studio Hans Wilschut, Jim de Vries en Jordi Wallenburg

Afbeelding voorkant: *Le voyage sur Jupiter* (Segundo de Chomón, FR, 1909)

Afbeelding achterkant: *Excursion dans la lune* (Segundo de Chomón, FR, 1908)

Publicatiedatum: 12 september 2023

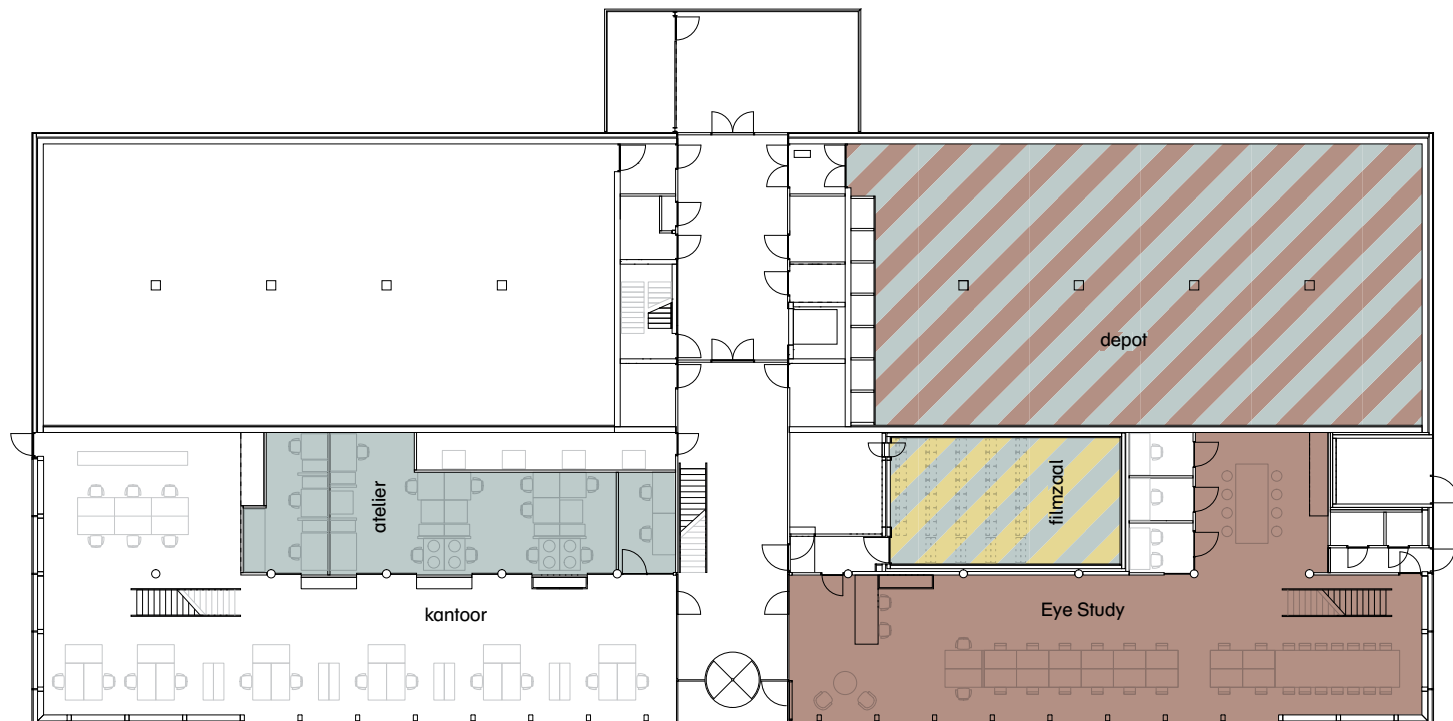
7 Bijlage

	Film
	Digitaal
	Filmgerelateerd

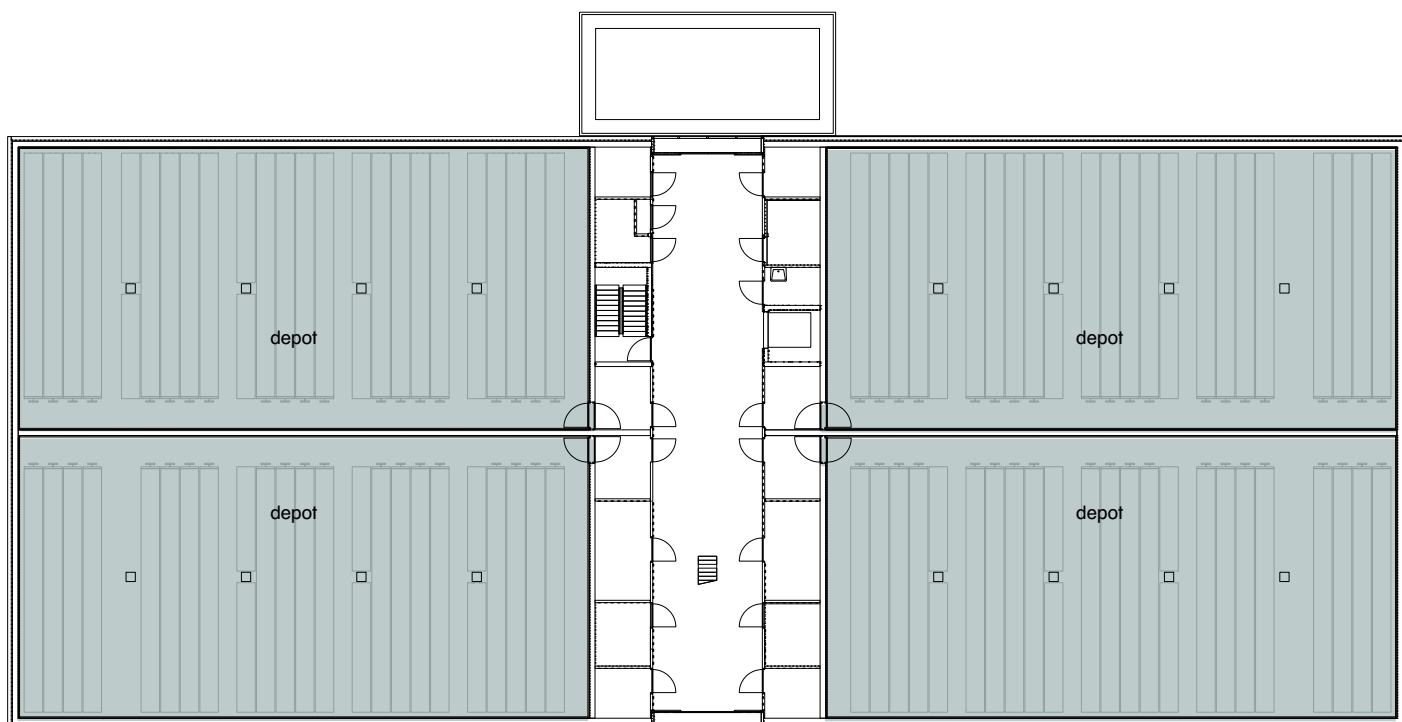
Eye Collectiecentrum

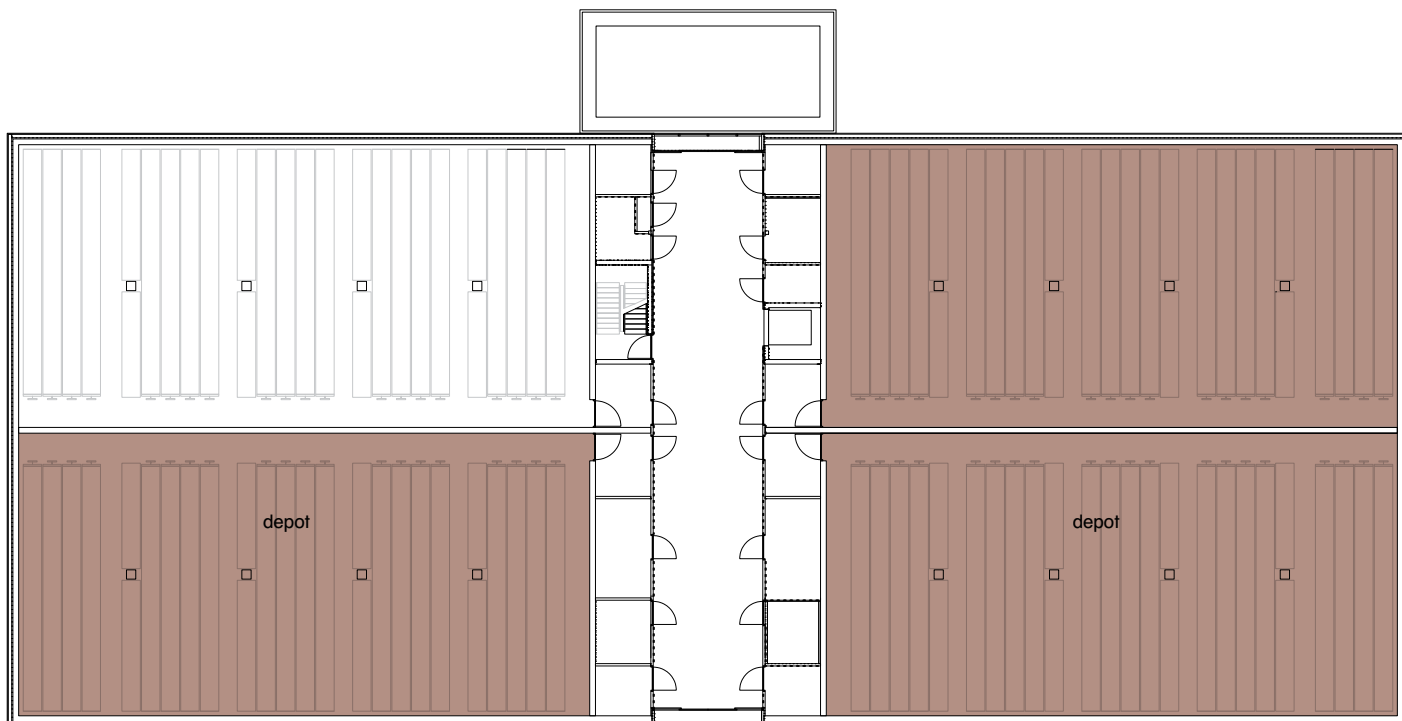
eerste verdieping

begane grond

derde verdieping

tweede verdieping

